

100
Roussignol
Aug. 1938

YALE
MEDICAL LIBRARY

HISTORICAL
LIBRARY

NOVAE
ACADEMIAE FLO
RENTINAE OPV
SCVLA.

Aduersus Auicennam, & medicos
neotericos, qui Galeni disci
plina neglecta, barba
ros colunt.

Elenchum sequens pagina demonstrabit.

VIRTUTE DVCE,

COMITE FORTVNA

APVD SEB. GRYPHIUM
LVGDVNI,
1534.

GALENICA ACADEMIA
STVDIOSIS SALV-
TEM.

Non erat nobis animus uiri studiosi, contumelijs im-
petere quempiam: sed neq; lucubrationes nostras
qualescunq; sint ostentare, aut iactare opera, uerum ma-
ledicorū quorundā garrulitas nos coëgit, aduersus quo-
que animi nostri impetum talia moliri. Ne silentes aut ue-
ritatem diffiteri uideremur: aut pro ea pugnam detrecta-
re. Cui, inquam, ueritati omni studio ac labore haëtenus
insudauimus. Porro si eam probe adhuc assequuti non su-
mus: uestrum erit (his dico quibus Deorum munere bar-
baras manus effugisse licuit) nostra fouere cepta: ac uetus
Galenī dogma modo renascens adaugere, ad nostræ eta-
tis decus, & posterorum utilitatem. Valete, nostri memo-
res. Florentiæ Nonis Augusti, Anno. M. D. XXXIII.

CONTENTA.

Dialogus, qui Barbaromastix, seu Medicus dicitur.

Petri Francisci Pauli medici Galenici aduersus Auicēnam
de Venæ sectione tractatus.

Leonardi Giachini aduersus Mesuem & uulgares medi-
cos omnes tractatus.

BARBAROMASTIX,
SIVE
MEDICVS,
DIALOGVS ELEGANTISS.
BENIVENVS. LANDINVS.

VISNAM hic hominum
conuentus? aut quid summo ad=
huc mane ita sedulo mirantur?
Num quidpiam noui adlatum no=
bis est, aut iucundi? Salue mi Lan=
dine. LAN. Et tu saluus sis opti=
me senex. BEN. Quid fit? Quid
agitur? LAN. Spectabam modo naturæ opera, atq; a=
deo uarias plantarum figuras: Admirabar artificem, qui
tanta herbas, floresq; uarietate, tot iterum coloribus iu=
cundissimis distincta depinxit: qualia nec per mille secla
pictores, quanquam celeberrimi, imitari queant. Porro
cætera quæ medici sunt, haud mea interest perscrutari.
BEN. At ego aliquantisper ex uitreis oculis auxilium
petam: diu enim est quum præ senectæ minus oculis ua=
leo. O quanta ludit natura, quãtasq; uires in humili cor=
pore coniecit: uerũ eas haud attingit oculus, licetq; uni=
cuiq; uultus, atq; ornamẽta spectare: at si quo usui sint,
paucis, & quidem elaboratis uiris. LAN. Optime dicis,
non sine labore, eoq; non modico, notitiam hanc acqui=
ri posse, qualibet adgrediariis uia: quam rem audiui sæ=

pius apud doctos viros in examen uenire. Nā si ueterum
 obseruationi insistas, atq; alienis laboribus frui uelis, dif-
 ficile est sæpe conijcere, quid cui tribuant: tanta est plerun-
 que notarum similitudo, obscura quoq; ac difficilis, quæ
 per uerba explicatio fit. Quod si tuo confisus ingenio, ac
 doctrina ea quam Galenus multis libris cōplexus est, her-
 barum vires uestigare tentabis, certior multo nobis foret
 contemplatio hæc: uerum rem admodum arduam aggre-
 dieris. Cum enim duplici itinere ad notitiam hanc perue-
 nire possimus, utrunq; tamen angustum est, salebrosum,
 atq; omnino difficile. Alterum nanq; sensibus ipsis ratio-
 ne iuuante innititur: Alterum experientia duce procedit,
 quam & uiam regiā Galenus appellauit. Quorū utrum-
 uis quantas secum ambiguitates ferat, hi sciunt soli, qui in
 eiusmodi negotio uersantur. BEN. An igitur fatendum
 est inuidam nostri naturam, si qua humano generi utilia
 sunt, ea quidem de industria occultasse, ac scrutatu diffi-
 cilia statuisse? LAN. Haud equidem inuidam dixerim, uir
 præclare: sed ne torpère graui pateretur secula ueterno,
 atque omnino citra ocium degerent homines, nempe ui-
 tiorum omnium genitorem. BEN. At longe aliter eue-
 nit, ut luxui potius, atq; ignauiae dediti, quæ sibi agri cul-
 tura medicinaq; (duæ scilicet humano generi præ cæteris
 utiles, ac necessariae artes) exposcunt, perscrutari omise-
 rint. LAN. Quid si breui fiat ut res medicæ, quæ diu ne-
 glecta iacuit, resipiscat tandem? tanta nobis quorundā in-
 genium pollicetur. Atque in primis auxiliorum materia,
 quam tantopere arduā dicebamus. BEN. Dij faxint. Atta-
 men hoc optandum potius, quàm sperandum est. Neque
 enim

enim ex mulierculis, & omnino rustica plebe, in quorum manibus hac tempestate res herbaria uersatur, quippiam boni expectare potes: ut qui meo iudicio errorem errore cumulent. At doctis uiris profecto haud suppetit tempus, quo uel hora una huic labori inseruiant: tanta restant in hac arte perdiscenda, tamq; late patet medicinae campus. Non iniuria igitur, primates, medicos audiui saepius, uanum hunc laborem dicere, & quo uix quippiam assequi queas, sed nec in medicina admodum utilem, ut quibus abunde remediorum copia suppetat. L A N. Ego uero istos tuos primates medicos lubēs sciscitarer, qualia sunt quibus abundant: neque enim praeter Cicorium, Satiuam, Intybum, Buglossum, Apium, Asparagum, atque huiusmodi paucas, & eas quidem ignobiles, plantas in usu esse conspicio. Atque utinam eas ipsas, ac non potius sola nomina spectaremus quandoq; dum pro Intybo agresti, agrestem lactucam: pro Buglossō, aut Eupatorio, plantas omnino his diuersas: pro Scolopendrio, Phillitim: pro Scordeo, Ophioscorodū solent accipere. Missa facio quae externis aduehuntur oris. Cinnamomum, Costum, Cassiam, Aspalatum, Balsami materiam omnem, Ammoniacum, Myrrham, Styracem, Bdelium, Lemniam terram, Armenam, atque eiusmodi multa. Ea enim adeo genuina sunt, ut nullus nosse queat, ni nomen immerito seruarent. Contingit enim uel subreptitio nomine passim frui, uel si tales fuere quondam, nil aliud fuerit hoc Costum, hoc uero Bdelium appellasse, quam si mortuum iam diu hominem, hominem diceres. His tamen passim medicos uti uides, his se credunt ab inferis homines reuocare, Pluto-

nisq; depopulari regiam, has semper in ore habent, dum
 receptas suas componūt. Quanto igitur satius fuerat, do-
 ctos uiros ea sedulo quæsisse, atque inuenta monstrasse,
 quàm inutiles quasdam disputatiunculas, nec non inania
 cauillamenta omni studio prosequi. Quare ne dicāt am-
 plius, inutilem hunc laborem esse, seq; remediorum copia
 abundare: Dicent' ne iterum uanum, quoniam sæpius ho-
 mines suo fine frustretur? Nequeo non execrari hominū
 malignitatem, atque impudentiam, quos uideas generosis
 uiris oblatrare, atque his negocium faceßere, qui totis eni-
 tuntur uiribus, ut primæ saltem medicinæ fores posthac
 latissime pateant. Non' ne hi digni tibi uidētur, quibus di-
 catur. Noctua phœbeum cum non ferat orbem, Hoc etiā
 Iouis armigero putat esse negatum. B E N. Quicquid tan-
 dem de utilitate sentiam, mihi tamen uel nolens fateberis
 sui difficultate, studium hoc à subtilissimis medicinæ theo-
 rematis longe hominem auertere. Neque enim potest ho-
 minis uita ad tot tantaq; sufficere. L A N. Abeant igitur,
 ac ubi subtilissimam hanc suā medicinam didicere, Cicho-
 rio, Malua, Blitoq;, omnes profligent morbos: uerum pa-
 ce tua uelim te non nihil erroris incusare, ut qui adeo le-
 uiter his credideris, atque eos defensare enitaris, qui solis
 maledictis se ab ignorantie nota tutari student. Noui ego
 isthæc uerba, nam sæpius & nostras feriere aures: hu-
 iusmodi nanque aduersus cordatissimos quosdam iuue-
 nes, inuidi atque illiterati senes proferre solent: uerum
 si probe nosses hominum mores, & qui nam iuuenes
 sint, qui econtra senes adeo tibi (ut uideris) grati, de-
 sisteres profecto, ita temere iudicium ferre, ac lata sen-
 tentia

tentia clam condemnare. Neque enim ubi hæc noueris, tibi amplius uidebitur admirabile, quibusdam fas esse, non modo medicam materiam, sed & medicinæ partes omnes abunde scrutari, his autem ne leuiter quidem attingere. BEN. Dic quæso, talia enim uel maxime audire cupio: quid scis an & ego in partes tuas ilico ueniam? LAN. Age geratur mos tibi: sed quoniam stupidum odi uulgus, ne forte uocem meam paulo altiore arripiat, in proximum diui Apollinaris secedamus sacellum, atq; ibi summotis arbitris, rem omnem aperiam. BEN. Me uero pro foribus consedisse iuuat, quo prætereuntes spectare possim, tu uero perge, quæ coepisti. LAN. Primum si mores medicorum censeas, quorum paulo ante meminimus, quiq; medicam sibi gloriam omnem arripiunt, hos curam omnem ac studium lucri causa instituisse comperies, atque hunc sibi rerum agendarum scopum proposuisse. Quoniam uero plurimum cum imperitis & uulgaribus hominibus uersari debent, nullum sibi cum literis negocium habendum censent: sed eò omni diligentia ac studio tendunt, quo amicos aucupentur. Plurimum enim non qui optimus medicus sit, sed qui familiaris maxime, queritur: uerum non eisdem penitus artibus utuntur: Alij nanque commensationibus, largiendo, assentando, scurrilitatibus, plurimis grati euadunt: Alij iactantia, præmiorum ostentatione, nitido cultu, graui intuitu: deum uultu corporeq; toto in omnem maiestatem composito, se uulgo admirabiles præstant. Religionem simulant, alij cœnobîa frequentant, per urbem nescio quid sacrum musitantes uehuntur, pecunias uerbis

spernunt, quas tamen auidissime amplectuntur. Quo fit, ut uel in solo eorum contactu confidant homines. Alij demum seplasiarijs cæterisq; medicorum ministris blandiuntur, atq; his se admodum gratos exhibent, quo apud ægros abunde prædicentur, suiq; desiderium pariant: sed & mulierculas conueniunt, obuias salutant, laudant quæ dixerint, atq; omnino student, ut uel inuitis uocentur uiris. BEN. Quam satyram agis mi Landine? ut te lubens audio? Perge igitur. LAN. Eia optimos & uultu ipso canisq; uenerabiles senes, en ueritatis studiosos, en elaboratos uiros. Nostin, modo cur herbarium studium damnēt: atque huic adeo utili inquisitioni risu iocisq; detrahant. Quibus nanq; opus est nulle dolis atq; artibus mœchari, tum homines circumuenire, nil mirum si primum nec humanas literas minimū attingunt. Quanto minus logicam, physicam, mathematicas, atq; ex medicinae partibus, Anatomieiam, simplicium notitiam, affectorum locorum scrutinium, seu siquid aliud sit in hac arte scrutatu dignum. BEN. Vera mihi profecto narras, nā & aliās hominum mores detestatus sum: sed eo magis, ubi tu monstraſti, q̄ longe à ueris studijs hominem auertant, cum uix tot negocijs tempus suppetat. LAN. Ne igitur uideantur utile quippiam aut decorum omiſſiſſe, unicū sibi inuenere præsidium, tum studium detractare, tum aduersus hos inuehi: hos inquam impudentes, hos uanos, hos loquaces dicere. Verum si econtra mores eorum referam, quos ita odio habent, iam tibi satis fiet spero. Neque enim mirabere amplius, cur illis quidem non immerito impossibilis sit herbarum commentatio, his uero haud ardua. BEN. An

ne arduam quidem dicis? profecto isthoc haud gratis concesserim. Quid igitur & tu paulo ante ipsius difficultatem prædicabas? LAN. Ne arduam quidem præ cæteris quæ ipsi moliuntur, ueterem inquam medicinam instaurare: remedium usum, atque eum syncerum, neotericis his abolitis instituere: dieteticen item, cæteraq; ueterum placita, quæ per quingentos annos delituere, ad lucem ducere. BEN. At at, isthuc quod dixti modò, & aliàs ad aures peruenit meas, iuuenes quosdam inexpertos, furore nescio quo percitos, quò simul gloriam & lucrum sibi pariant, medicinæ autoribus maledicere, aduersus remedia experta inuehi, noua comminisci, atque eiusmodi alia: quæ quidem audiens, dolui in re adeo periculosa ludere homines: & (ut in prouerbio dicitur) antiquam uiam noua ascita relinqui. LAN. Ah ne maledicas quæso, aut iudices, priusquam seu reum seu aduocatum audias. Ego nanque non aliter ac tu nouis medicis olim succensui. Verum ubi eorum studium, diligentiam, doctrinæ ubertatem, patientiam, uitam inculpabilem noui, me ilico meipertæsum. BEN. Age dic prius, qui nam hi sint, aut quo nam pacto eis conuersatus sis: uidêris nanque tuis uerbis, huic factioni admodum addictus, ac iam medicus euasisse. LAN. Nostin? Petrum franciscum, Paulum, atque Athanasium medicos? BEN. Quid ni norim? LAN. Nostin? iterum Leonardum Giachinum, ac Iacobum Minium, medicos Paulo iuniores? BEN. Eos quidem haud noui, uerum fama compertum habeo, doctos iuuenes: sed & rei medicæ admodum studiosos. LAN. Rem tenes: sed quo pacto mihi res innotuit, audies. Hic

hominum quaternio prouinciam hanc, & si durissimam, aggressus est. Contigit itaq; ut cum ad proximum seplasiarium quotidie huius rei gratia cōuenirent, unā & ego considerem sapiissime: ut qui minus pedibus ualens, lubēs colloquor, his præsertim, qui mihi aliqd sapere uidentur. BEN. Quis igitur erat huius collegij scopus? LAN. Pudebat eos adeo turpiter in cœno barbarorum uolutari, in tanta rerum ignorantia uersari, medicos falsò dici: Galenum summis quidem labijs laudare unumquenq; sed ualere sinere omnes. His igitur adeo deploratis studijs, opē ferre summopere optantes, necessarium duxerunt (quo medici finem, sanationem scilicet, probe assequi liceret) ut si qua fieri posset, auxiliorum materia, iamdiu deperdita, in hominum rediret notitiam. Ideoq; per totam hanc hyemem cœpere ex Dioscoride historias, & uultū plantarum obseruare: ex Galeno uero earū uires: uterq; enim liber, iugiter eis præsto erat. Porro ut oculata fides dictis attestaretur, sæpius rura, montesq; petiere. Nouissime uero cum primum per niues licuit, dum alij notas domos salutant, ac nobiliū exosculantur dextras, alij conualescentes nedum ægros, crebra uisitatione fastidiunt, alij negociosos se populo ostentant, ac generosa per urbem mula uehuntur, purpurati, quasi spectaculum aliquod populo præbituri: dum alij demum modis omnibus lucro inhiāt, hi Apennini iuga montesq; peragrarunt: atq; adeo profecerūt, ut plantas plurimas ex nobilissimis & suscitarint, & ad usum uerterint, quarum nonnullas paulo ante spectabamus. Composita item medicamēta sibi parare conati sunt, non quorum author Nicolaus quidam, aut Mesues esset:

esset: sed quibus Galenus, Paulus, Andromachus, cæteri-
q; ingenio felicissimo uiri usi essent. Qua in re certis primū
simplicibus, atq; omni diligētia uestigatis, probè usi sunt:
quod si qua dubia, aut inuentu admodum difficilia forēt,
succidaneæ quæsiere pulcherrima. Spero q; fore, ut talis la-
bor aliquando in lucem prodeat. Caue igitur dicas am-
plius spe lucri eos duci, qui non modo hoc in negotio
plurimum rei familiaris absumpserint, sed & certò sciāt,
non mediocrem sibi lucri iacturam afferre, quod omni-
bus ferè tum, medicis, tum seplasiarijs odio sint: nec mi-
rum, si solis lux noctuæ, bubonibus, cæterisq; miserrimi-
s auium odio est. BEN. Iupiter optime, quàm lubens
audio, ac eorum labores ueneror. LAN. Sed quò scias
nihilò secius in cæteris medicinæ partibus, exercitatos
uiros (ne dicas amplius dolere te homines in tanto di-
scrimine ludere) quoad mihi fas erit medicinæ experti,
monstrare uolo, quàm honestum inceptum, quàm ratio-
nabile, ac laude dignum existat: nempe id quod tu paulò
ante dolebas, ueterem scilicet medicinam innouare. Au-
distin? tu aliàs primum Hippocratem rationalis medici-
næ seminaria iecisse, Galenum postmodum ea diu ne-
glecta luculenter excoluisse. BEN. Legi apud Celsum
de Hippocrate multa: de Galeno uero tanta audiui, &
tam mira dici, ut Deus aliquis nobis cœlitus missus, po-
tius quàm homo uideatur. LAN. Vera dicis: huic nanq;
subscribunt omnes, atq; hoc uno gaudent præceptore:
hunc suspiciunt, hunc imitantur, unicuique sibi satis
gloriæ adeptum uidetur, si Galenicus dici mereatur: ue-
rum non secus ac quadrigarum cursu accidit, ut omnes
quidem

quidem totis nitantur uiribus, uix unus palmam referat:
 ita ex tot qui eum imitari conati sunt, uix unum reperias
 qui faciat satis. BEN. Non uideo quò isthæc tendat ora-
 tio. LAN. Sine me, paucis absoluam. Siquis purissimo re-
 licto fonte, è riuulo haustam tibi bibendam daret, quod
 scilicet paulo facilius haustu foret: num hunc probares?
 BEN. Haud sanè. LAN. Quid si iterum riuulus ille cœno-
 sus, putidus ue foret? BEN. At at, modò uideo quo longa
 ambage diuertas, nempe ut Galenum sectandum mōstres,
 non eos qui se Galeni genium mentiuntur: sed quid post-
 ea? LAN. Si igitur hi relictis omnibus alijs (præter admo-
 dum paucos, quos ex confesso habent Galeni mentē opti-
 me calluisse) ipsum autorem omnium sectantur Galenum,
 nū tibi hoc uitio uerti debere uidetur? BEN. Nequaquam
 profecto: nam inde erroris minimū oriri potest, quo pro-
 pius primæ rei origini accedis. LAN. Ne igitur cuiuspiam
 curæ sit, si scriptores quosdam rudissimos, quos tamen
 (multo hominum damno) in pretio haberi uident, demo-
 liri temptant: non quidem maledictis solis, ut tu dicebas:
 uerum rationibus, atq; eorum autoritatibus, quos suos
 autores dicunt. BEN. Sine me obsecro paululum aduersa-
 ri tibi, ita nanq; certior multo euadam, Tace: quos
 nam uideo concertantes uiros, senem alterum,
 iuuenem alterū. LAN. Non potuit quip-
 piam nobis magis è sententia eue-
 nire: age compellemus
 homines.

Senex

SENEX MEDICVS. ATHANASIVS.
LANDINVS. BENIVENVS.

LANDINVS.

HEVS. SENEX. Non erit profectio uobis cum pueris contentio, uti arbitramini, uerum cum barbatis uiris, qui uos proculdubio mutos reddet. LAN. Heus inquam. ATH. Quis nos uocat? e proximo sacello uox erupit. LAN. Vos ambos uolo. SE. Quid tibi nobiscum negotij est: num forte ex tuis familiaribus egrotat aliquis? LAN. Quid tu adeo alte clamas, inflatis buccis, candentibus oculis? at non decuit adeo compositum hominem irasci. SE. Neq; ipse (puto) Beatus Franciscus mihi familieq; meae aduocatus, ipsum inquam patientiae exemplar, ferre posset horum insolentiam. Si enim et tu semel audires Landine, quomodo senes medicos pedibus calcant, quomodo inquam omnes nostros medicinae doctores despiciunt, atq; irrident: dicantq; se solos medicinam scire, non mirareris amplius. En temeritatem maximam: dicunt hi, se iuxta Galeni dogma solos mederi, se solos eius mentem intelligere, ac si et nos eius scripta non legerimus, aut non legerit princeps Auicenna, diuusq; Mesue, necnon altisonans Nicolus, et celeberrimus Montagnana. LAN. Quam male factum: hui magnifica nomina. SE. Deus tandem omnibus iniqua cogitantibus iuxta merita poenas pensabit: sed sinite me abire. LAN. Siste obsecro pede, optime atq; facundissime senex. SE. At mihi ocium non est, siquidem aegri hoc mane triginta uisendi

sendi sunt, & iam hora est diei tertia. LAN. Quin nobis te obsequentem præsta, interea ad tantos labores se accinget mula: tu quoq; quiete leuior factus, promptius scalas ascendes. SE. Nequeo non obsequi uobis Landine. Age tu, num in eadem adhuc perstas sententia? ATH. Quid ni? SE. Gaudco igitur uiros hosce, tam scelerata uerba audire, ni forte talia dicere uerearis modo. BEN. Quæ nã obsecro? num hic aduersus coelestia numina blasphemus? SE. En audies qualia sint, si uolet. Dicis tu modo diuum Mesuem bonũ medicum nō extitisse, nec nobis salubria præcepta reliquisse, an negas? ATH. Neq; diuum esse aio, nec medicum: sed nec satis commodum pharmacopolam, aut unguentariũ. Præcepta quoq; plurima ægra, reliqua uero neutra, nulla ferè salubria reliquisse. SE. Itaq; uosmet audistis: quid uobis uidetur? O bone Mesue dux lumenq; omnium, quomodo proteruius iste atq; impudēs iuuenis te lacerat. Ego uero ueluti numẽ te semper colui, librumq; tuũ stans, detectoq; capite perlegi. BEN. Profecto si hæc temere, atq; inuida quadam maledicendi cupiditate dicas, haud recte facis. Quod si minus, iustũ est, quæ ad hæc dicenda te mouerint, exposuisse. ATH. Haud equidẽ deliriũ uiri optimi, quãto minus inuidia, cuius rei uos estote iudices: sed ueritas ipsa, quæ nobis tãdẽ irrepsit, Aetereas coelitus demissa per auras. Ausculta igitur, nã tibi uel paucis satisfaciã: Primũ enim qui eũ medicũ dicã, qui medicã materiã ignoret. Dehinc & cõpositiones suas ita tractet, ut nō methodo quapiã repertas, sed per insomnia, aut oracula reuelatas dicas. Pudet me huius hominis scriptis Galenũ cõferre, tũ in ea doctrina qua cõpositiões secũdũ genera,

tum ubi iuxta patiētes particulas abūde docet. Vbiq; enim quæ ab eo probātur medicamēta, recta quadā ratiōe, atq; utilissimè cōfecta demōstrat. Hic uero suis nec cōponendi rationē addit: tāta insuper tribuit, quāta nec ratio dīctat, neq; experiētia iuenit. S E. Nequeo me cōtinere amplius, quin in eū inuolē: miror quoq; uos adeo patiēter auscultare. L A N. Atqui hoc iudicis merum officiū est. S E. Credi te seni potius: isti nāq; delirāt, occident quoq; plusquam dimidiā ciuiū partē, uiuorū anatomicen nuper facere didicere, en predixi uobis. L A N. Recte mones, uerū res ipsa mōstrabit: tu igitur perge, ut cœpisti, te à delirij nota defendere. A T H. Præstō est unicuiq; doctissimi Manardi libellus, in quo plurima huius hominis errata tetigit, quæ si legeres Lādine, edisceres profecto nebulonē illū ī ceteris quidē artibus oīno rudē, in medica uero disciplina uixdū tyronē, in primis foribus cadere: pluraq; esse sibi errata, q̄ uerba. Adderē præterea multa, ni laborē hūc post Manardū acri ingenio iuuenis Iacobus Minius suscepisset, in ea epistola quā Alexādrō Ripæ scripsit. B E N. Mira sunt quæ dicis: unde nāq; tanta iudicij humani immutatio orta est: ut quæ pridie laudabāt, colebant, uituperent modo ac despiciāt? Equidem audiui sæpius, eiusmodi precātes medicos: O' utinam Mesues librū suum compleisset, quasi eo solo perfectā omnibus numeris foret medicina. A T H. At nos iterum, O' utinā ex Arabum schola nulla ad nos peruenissent uolumina: neq; enim modò nobis tantus superesset labor, nec tot ingenia frustra insudassent, ubi hosce notarios, ne admodum quidem scite quæ legerant exscribentes, dies noctesq; euoluunt: temere item ab his scripta

falso ue

falso'ue, defendere summo studio conantur, ubi demum se eorum expositores aperte fatentur, quos proculdubio ingenio superāt: De latinis loquor, Gentile, Iacobo, Vgone, cæterisq; quamplurimis, quorum errata ex malis du-cibus, quos sectati sunt, ortum habuere: proinde & te nō minus excusatum habeo, uirum alioqui non infelici ingenio, doleoq; in mala enutritum hæresi, atq; eò incorrigibilem. SE. Tu igitur me hæreticum, atq; incorrigibilem dicis? O' impudentiam hominis, o' malignitatem: optimum uirum, ac religionis uel maxime cultorem, hæreticum dici? Ego uero pro mea fama minime certarim: Vosmet abunde qualis sim, nostis. LAN. Optime secum agis: Satis enim uita moresq; tui noti sunt, nec teste tua eget innocentia. Illud potius nobis dicat uelim, quid nam in Arabum doctrina erroris inuenerit, quæ dānet. SE. Recte mones: ilico enim qualibus nugis occupentur, liquido apparebit. ATH. Enim uero minime arduum id mihi erit: Illud potius difficile fuerat, si in tanto coeno auri uel pauxillum, reperire iussisses. Videor mox uberem ingredi campum, atq; ut à primo rei initio ordiar: Arabes medici, quicunq; ingenij sui monumenta reliquerunt, nil aliud tot tantisq; suis uoluminibus studuerunt, quàm ut fucorum more alieno labore partis fruerentur, seq; (ut aiunt) alienis uestirent plumis. Atq; hoc equidem parum fuerat, ni suo foedo contactu, harpyiæ ritu, omnia contaminassent. In plenum duplicem scriptorum differentiam apud eos inuenio. Altera quidem eorum, qui paulo cæteris audentiores, Græcos ipsos (communes nempe autores) sectati sunt. Porro Galeni, Hippocratis, Oribasij, Pauli scripta lectitantes, dum planio

planiorē ac breuiorē doctrinā effinxisse se credunt, longè à ueritate aberrarunt: quoniam neque auctoris officio functi sunt, sed nec fidi interpretis, ut mox monstrabimus. Porro ceteri his rudiores, Græcos quidem haud attigerunt, uerum ad priores illos conuersi, eos quasi auctores accipere: atque in hoc ordine Mesues est, qui ex Serapione, & Auicenna sibi omnia assumpsit, quāquā & hanc differentiam uix uitet Auicenna ipse, qui Serapione, Rase, ac plerisque alijs suæ gentis uiris, ueluti ducebatur, usus est. Missis igitur cæteris, ad Serapionem me uerto, nempe cui non minimum gloriæ à medicis huius tempestatis tribui soleat: non ne & tu hunc in simplicium doctrina optimum censes? S E. Quis nam hic disceptandi modus: quin dic, quid tibi uelis: iam aliquem puto laqueum tendis, retes paras. A T H. Nunquid ego auceps sum, tu uero auis? L A N. Responde obsecro quid sentias: unde nam tibi modo orta est suspicio? S E. Quid deinde? A T H. Hunc adeo egregium herbarium tot uideo nosse plantas, ut ne ad paranda quidem obsonia, satis coquo forent: nec mirum, cum talem sibi proponat initio scribendi scopum: Ne forte inquit lector tædio afficiaris, ne uel librorum multitudine bibliothecam occupes, quando in Dioscoride historias, in Galeno plantarum uires querere debes: in communem studiosorum utilitatem statui librum componere, in quo simul utriusque uerba perstringam, hæc ille. Ad hoc igitur ita altum opus, Deos inuocat, & numina propitia deprecatur. Atque utinam quæ spondederat rite seruasset, ac Dioscoridem suæ genti incorruptum restituisset: solaq; Galeni præ-

cepta, ac non mille alijs erroribus immiscuisset. Siquando enim licentiosius digredi uoluit, ilico cecidit. Porro siqua forte fortuna quandoq; incidisset nominum æqui-uocatio, ea ipsum omnino ignorantia arguebat: cū pariter et uocabula ipsa, et naturas confunderet. Hoc sibi in Centauryo euenit, dum maius minusq; totis naturis sciuncta conciliat: hoc et in Syluestri uite, quam turpissimo errore, Labruscæ immiscet: hoc item causa extitit, cur Sabinā herbā Iunipero confunderet. Poterat bonus Serapio (si quidem eruditus herbarius erat, ut hætenus creditū est) nos multoties unico uerbo, multo cum labore, tum errore exonerare: si cum Dioscorides aut breuiter se expedit, aut omnino à pictura abstinet: uelut in Pulegio, Diptamno, Hyssopo, Scandice, Lepidio: uel minimum quippiā addidisset: quod nō fecisse admodum culpabile est: sed et nos suspectos reddit, ne forte plurima exscriberet quæ ignorabat. Quod enim in medicina simplicium, quam postremo capite refert, cūcta erroribus repleuerit: quādo quæ alterius propria sunt, alteri tribuit: quū iterum tot ridicula, tot mēdacia aggregat, haud scio quonā modo defendi queat. s e. Illud profecto aggregatoris extitit officiū, nullo inquam delectu habito, singula adnotasse. Eodem scribendi genere usus est et Rases, in suo omnia continente uolumine. Quare ne ipsum iniuste accuses rogo, sed si qua bona sunt tibi accipito, reliqua uero dimittito. A T H. Magnas profecto egisse gratias oportuit his qui tāto labore nobis errorū monumēta seruauit. L A N. Quin magis utile fuerat, ac laude dignum, si quæ uera, quæ itē falsa, apud eos quos citat autores, legerat, summa diligentia adnotas

notasset, ac se maturi iudicii præbuisset uirū. ATH. Ego uero satius duxerim errores (atq; in medicina præsertim) altissima terra obrui, nedum ut literis mandarentur: quo scilicet in lucem posthac amplius non prodirent: paucis enim datum est albū nigro interstinguere. Prosequar igitur quæ cœperam: Hunc igitur uirum hac parte plurimū Auicenna sectatus, errorum omnium iure extitit hæres, quāquam & ipsum non nihil momenti rei familiari adiecisse fatendū est: nam qui initio pauci ac leuiore fuerant, apud eum incrementum susceperere non paruum. Quāquā omnibus his hoc commune uitium est, genus inquā ouile, amēs, stultumq; imitari, quarum ubi una aberrarit, omnes sequuntur. Error uero, uelut & malorum fama, uires semper acquirit eundo. Neutiquam igitur probarim hosce collectores, qui ut libri magnitudine se admirabiles præstent, simulq; tenuissimam quandam gloriā aucupentur, uniuscuiusq; dicta seu uera, seu falsa sint, seu uerosimilia, aut etiā stolidissimis uetulis incredibilia, in suas cōgerunt chartas. S E. Vide qua in re eos accuses, & quā iniuste: an nescis cur ita factū sit? L A N. Dic quæso sapidissime senex, atq; autores tuos aduersus has tuere calūnias. S E. Dicam, non ne medicina experientia inuenta est? quid dicis? ATH. Neque hoc equidem gratis concesserim: sed prosequere quæ uis. S E. Medicis ergo opus est, uiris expertis credere. Quocirca & tuus Galenus orbē peragrabat, quō scilicet plurimos adiret medicos, atque ab eis experimenta edisceret: non mireris itaque si nostri scriptores, quasi apes, hinc inde flosculos legunt. Quod uero dicis multa falsa, plurima etiam parum uerisimilia scribi,

b 2 uide

uide ne ignorantia tuae ascribendum sit, qui nec probe experiaris, neque ueritatem satis à falso distinguas. Mihi nanque nemo persuadeat scriptores quippiam falsi asserere, impium enim foret ac detestabile, ubi scilicet de uita hominis agitur. Qua in re longe fallimini, quod & alias dixi uobis, qui iuuenili furore, & uana quadam gloria appetentia moti, nobis uiris expertis aduersamini: senectutem contemnitis, nec non & laudi famaeq; nostrae contra ueritatis ipsius conscientiam insidiamini. Spectate canis referta capita, mementote hos uiros, quos nihili pendere coepistis, in Diuae Mariae nouae hospitio consenuisse, ac per integros quadraginta annos, medendi artem felicissime exercuisse: ita enim puto ab hoc uestro adeo temerario incepto desistetis. LAN. Profecto si eiusmodi aduocatos habeat Auicenna, atque Serapio, cui dubium quin sibi ex sententia controuersiae omnes succedant. Audiistin? quam argute responderit, quam facunde? sed tu quid ad haec? ATH. Putaram me apud integerrimos iudices, nulliq; partium addictos causam dicere: at modo rem longe aliter se habere uideo, quo minus mihi uictoriae sperandum est: uerum neq; hoc me deterrebit, ipsa praesertim ueritate comite. Quonia itaq; tu tuam praecipue experientiam extollis: Primum ostenda nec te, qui adeo experientiam iactas, ne semel quidem quicquam probè expertum esse. Sed nec tuos, quos sectaris, autores. SE. Ego ne talia audiam? Mihi haec dici? Sycophanta: sinite me abire. BEN. Vide ne timori hoc ascribatur, si te ipsum indicta causa deferis. SE. Ego ne timeam? qui Menghio Fauetino, uiro subtilissimo, praesertim in logica, sed et Mazzingho, Rosato,

sato, Petro Leone, adeo magnis uiris semper cōuersatus,
timebo modo iuuenem hunc sophistam: uerum me urgent
negocia, metuoq; ne præ ira in furorem uertar, oculosq;
effodiam uenefico. L A N. Ah, quid agis: meministi? Ca-
tonem dicentem: Impedit ira animū, ne possis cernere ue-
rum: Itaque omni semota ira, patienter auscultabis nobi-
scum, qualiacunque sint quæ iste dicit: erimus nanq; pro-
tinus temulentiae huius testes optimi: ubi intellexerimus
quàm infirmo, atque exili fundamento innitantur. A T H.
Ego uero dicere geslio: nam per Deos immortales, ni per
uos iudices uerbis interdica, atque interim maledictis par-
cat: spero fore ut senem hunc, adeo ferocientem, agnicu-
lo placidiorem reddam. Tu igitur uelle uideris, unicuiq;
qui se expertum asserat, iniurato quoque credendum:
quasi haud magna res sit experientia, atque ipsum expe-
riri: uis quoque credi temporis longitudine experientiam
gigni, proinde & ætatem iactas, senectamq; extollis, quā
alioqui odio habes: utpote quæ haud probe lucri auidita-
ti satisfaciatur, laboris impatiens. Ego uero sicuti experien-
tiam multi facio, dummodo commodum expertorem na-
cta sit: ita si unicuique qui se expertum dicat temere credi-
dero, ridiculus profecto habear: ut qui & fori circula-
tores, & loquaces uetulas, agrestes quoque sacerdotes
in pretio habeam. Nam si quæras, omnes uno uerbo, quæ
proponunt, se expertos dicent. Ea culpa uestri autores
non carent. De his loquor, quos perinde ac Deos uene-
ramini, Auicēna, Mesue, Raje, Serapione, Nicolo, qui ri-
dícula quæq; scripsere siqua uel legerant, uel audierant:
quod & paulo ante dicebamus. An nescis quàm sit propē

sa ad mēdaciū hominis lingua? quantum'ue unusquisq;
sua magnificare soleat? Nō sū proculdubio, atq; hæc oīa
optime calles: ut qui tot annis in ea republica uersatus
sis, hisq; artibus & pecunias, et agros, nobiliū item acces-
sus tibi comparaueris. Quod si subinde discas (neq; enim
adhuc satis scire uideris) quanta sibi exposcat experiētia,
nunquā aliās ita temere quippiam uelut expertum præ-
dicabis, neu sola ætate expertū fieri hominē ita facile cre-
des. O' quā cordatum, ac perspicacem esse oportet ui-
rum, quē probe expertum confidas. Primum enim quid à
quo fiat aduertere oportet, atq; unūquodq; in suam dedu-
xisse causam exactissime, quod quidē uobis factu impossibi-
le puto. S E. Quāobrem? an' ne ullus est qui hoc nesciat?
nēpe per ea remedia ortam sanitatē, quibus circa ægri cor-
pus, probe usus est medicus. A T H. At quonam pacto id
uos scire potestis, à quo scilicet primū sanitas orta sit, qui
remediorū magnum aceruū, potionū scilicet, perfusionū,
cataplasmatum, unguentorum, unā miseris offertis ægris,
sed & tunc magni usus medicos uos esse cēsetis, quoties
semper aliquid moliri uidemini, præsertim apud diuites,
qui & pretiosa, & multa sibi parari auxilia exposcunt.
Inde accidit quod & Galenus sua tēpestate deflet, peius
curari diuites q̄ pauperes, nō alia ex causa, quā quia re-
mediorū multitudine fatiscit æger, atq; alterū alteri impe-
dimēto est. Adde quod inde accidit eorum quippiā existi-
mari sanitatis causam esse: quod tamē oīno ex accidenti eā
produxit. Neq; enim uerisimile est hosce qui talia agūt sa-
tis nosse, quid per se, quid casu fiat. Nā empiricorū more
ad noua subinde auxilia se uertunt, cuius rei si ab eis ra-
tionem

tionē quæras, uel cur ea dimiserint, uel cur hæc asciuerint, nulla reperiēs, præterquam incōstantem quendam mentis motū, qui plurimū ignorātes omnes insequi solet: ut qui nullam methodum, nullas indicationes sibi proposuerint. Hæc sunt igitur uiri optimi quibus moti pauloante dicebamus, longū esse, ac difficile, nec unicuiq; passim cōmutandum, ipsum experiri. Difficile inquam, quoniam quid per se fiat, quid ex accidenti, difficile est internoscere, & si rite omnia feceris. Quāto magis uobis, qui hisce criminibus obnoxij estis, quorum paulo ante meminimus? Longum uero, quoniam amplius exposcit tempus, & ætatis, & regionum, & diuersitatis eius quæ ex sexu, & corporis habitu rationē habere. s. e. Ego uero haud satis scio cui hæc dicas. An putas nos ignorare, hæc oīa ad rectā firmamq; experiētiā necessaria esse? A. T. H. Neq; igitur amplius uniuscuiusq; experimenta nobis sumenda suadebis, neque ætatis longitudine fieri expertum hominem, dices: quando nec tu, nec uestrum aliquis, qui ætatem iactatis, satis experiētiā assequuti estis. Quod cum ea quæ hactenus dicta sunt liquido monstrant, tum quæ mox dicenda. Num expertum uirū, & qui rationē ducē sequatur sed & recta methodo oīa faciat, putas fieri posse, ut unico calceo omnes calceet, nulla habita, uel corporis habitus, uel uirū, uel morbi magnitudinis, differētia: quod & tu nullo pacto tueri potes. Exactam enim illam potionū, quos sirupos uocāt, mensuram, unicuiq; eandem sufficere arbitramini. s. e. Quid mihi hoc, dummodo sanitatē hac uia sequi uideā? hoc enim unicuiq; artifici sufficit, ut finē assequatur, A. T. H. Vide quā longe decipiāmini, unā &

Experiētia ætate non comparatur.

omnes qui his uerbis à uobis seduci solent, dum talia apud eos predicatis. Multos iam per annos hanc artem hac methodo duce, & quidē felicissime exercuimus: Nullā ergo rationē gestorū inquirēdam. Sed huic soli insistendū censetis: hoc enim unicū est uestri refugiū, quo disputationem omnem absoluitis. Non ne uides uos adeo doctos uiros, adeo generosa ingenia, empiricos fieri? Cū nullam queritis causam, cur hoc ita acciderit. Atque utinam & empiricam calleretis optime: liceret enim & ea uia plurimos sanare. Sed uos uestrum Mesuem, atque Auicēnam sectati, illimitata quadam, ac ridicula experientia duce, cūcta peragitis: attamen experientiam elato supercilio, & magnificis uerbis uulgò iactatis. Verum ut adhuc amplius cauillamentis uestris satisfaciam: mihi accepisse oportet, plurimas aegritudines salubres esse, atque omnino ui naturæ posse superari. Num igitur si sanari repente contingat hominem, creditis uos superstitiosis uestris potionibus, in quibus uix uel dragmæ millesimam succi alicuius, aut decocti reperiēs, hominem persanasse? Adde insulsissima inuenta cordialium, quas uocant, medicinarum, in quibus & ceruini cordis basim osscam laudāt mirifice: at nescio, cur non & bouis, habent enim eam ueluti cordis sustentaculum quoddam, magna ex animalibus omnia. Huius ordinis sunt Spodiū dictum (quanquā haud quaquā spodio simile sit) sericea stamina, margaritæ, insipidæ quedā, atq; inodoræ radices (been uocant) gemmarum fragmenta, atq; aurum ipsum. Quin & siquid unquā delirū somniauit uulgus letitiā parere, id omne in suā congerūt cōpositionē, eaq; se putāt uitales spiritus reficere, ac semper mortuos

Cordialia.

mortuos homines sanitati restituere. O' ridicula capita, o' hominum seductores, quis unquam hoc, aut qua uia experiri potuit? Aut quē unquam ex ueteribus qui nobis medicinam pepererunt, cordialium medicinarum meminisse legisti? Quod si Dioscorides buglossum letitiam parere dicat: hoc tamen ex alieno ore qualia multa scribere solet, non autem ex sentētia asserit. Quid si iterū monstrauiero tantū abesse ut uestro opere parta sit sanitas, quin potius uos naturæ impedimēto esse permaximo? Quā rem prius experientia monstrare uolo, dehinc & rationibus: postquam tu quoq; ab experientia maxime orsus es. Nonne uidimus nos media coctione dato pharmaco, aut perijsse ægrum uestra opera, aut in longius tempus protractam ægritudinem? Quanta incommoda uestris purgationibus pariat, nemo est qui nesciat, dummodo ægritudinū uim atq; indolem probe norit, quanta uel natura minime impedita præstare possit. Sunt autem impedimenta hæc, tum intempestiua purgatio, tum & uictus modi. Adde & potionum usum, & Epithematum, Cataplasmatum quoq; quibus præcordia assidue læditis. Cæteraq; multa, quorū si quando otium dabitur, abunde mentio fiet. Quo fit ut uestras, quas modo iactabatis, sanitates, imbecilles quidē, aut tardas, aut tædiosas exigatis. Fit iterum eadem ratione, ut uobis ex uestra ignorantia lucrum accedat. Demū, hinc factum est, ut miseri ciues non aliter ac Cerberum, Scyllam uel, & cū Cyclope Charybdim, uestras manus effugerent: sed & cuius obuius potius salutem suā committerent. Neq; id immerito, ut quibus satius fuerat naturæ ac fortunæ cuncta dimittere. Iactabat Archiater iste

hominum numerum, quos in ægrorum hospitio, cui diuæ
 Mariæ nouæ titulus est, occidit: non parua ministrorum,
 rectorisq; letitia: qui hosce medicos merito multifaciunt:
 nam qui plurimos atq; eos celerrime enecent: quo mini-
 mum damni rei familiari, accedat: quo iterum in demortui
 locum miser succedat alter, nescius se mortem, nō salutem
 efflagitare. Age uideamus quam grandem inde assequan-
 tur experiētiā uiri tantopere experiētiæ studiosi. Audi,
 quid surgis? ausculta paucis: num ueritas tibi odio est?
 LAN. Perge obsecro: nam posthac uel inuitus quoq; per-
 stabit. SE. Ego ne inuitus quæ nolim audiam? adeo turpi-
 ter famā meam tractari? tot cōtumelijs iniuste peti? sinite
 me odiosum hunc mihi hominem fugere. BE. Noua nobis
 profecto narrat, ac præter omnium credulitatē: ut qui in
 tanto honore hætenus, nobilissimas, ac pientissimas illas
 ædes habuerimus. SE. Imo & præter ueritatē: cui dubiū?
 LAN. Audi igitur quid nouus iste nūtijs secum ferat. SE.
 Nam quid boni adeo maledica atq; inuida turba uobis
 afferre pōt? ATH. Num mihi adhuc licet proloqui? BEN.
 licet, ubi uis. ATH. Pergā igitur, atq; à Dietetice ordiar,
 ut quæ sanationis totius fulcimentum sit, hanc omnibus
 ægris uel unam eandemq; statuunt, uel parum distantem,
 seu morbi magnitudine differāt, aut specie, aut incremen-
 to. Corpora item uel ætate uel habitu seu temperamento
 diuersa sint. Quum enim & ciborum tum quantitatem
 exactam, tum qualitātē, itidem & potionū sibi debita ui-
 ctus ratio exposcat, insuper & opportunū tēpus, tantū
 abest ut horū quippiā uel saltē in mentē ueniat, ut potius
 unicuiq; eadē ciborū, ac potionum series, eadē item hora
 sufficiat.

sufficiat. Nescio ego quomodo quispiam medicamentum
cōmode se posse experiri credat, ni aegrū & astantes, sibi
obsequētes habeat, qd' annotauit Hippocrates. Plus enim
mali indebito uictus ordine committent, q̄ tu tuis auxilijs
boni. Nam quæ auxilia Dij immortales? pudet me, pudet
optimi ciues ea referre, profecto si misera plebecula nota
forent, medici unā & medicorū ministri lapidibus obrue-
rētur: uel enim inscite cōposita, uel ex ea materia quæ nul-
larum uiriū sit, seu quod intēpestiue administrata. Noui
equidē dum me potiunda experiētiae spes uana illuc de-
duxisset, talē medendi formulā ibi aduertere: ut qui aegris
præfectus erat, uel me quoq; tacēte, unicuiq; sua medica-
mēta proponeret, huic inquit minoratiuā, huic acetosum
sirupum, cū aquis buglossi & endiuie, huic eradicatiuam,
huic electuaria exhibeto. Neq; ego præter hæc quicquā
mussitare audebam: ita enim & purpuratos aurēisq; fim-
brijs decoros senes se gerere uidebā. Tantū itaq; absuit,
ut diligētius singula obseruādo quicquā proficerem, quin
potius & ad medicatricem artem, & ad dignoscitricem
omnino in dies deterius me haberem: non alia ex causa,
quā quia, ut Galenus docuit, casus omnes, qui aegro ac-
cedunt, prognosticationem euariant, quando & aegri sta-
tum. Quæ uero importune de Galeno adiecisti, mundum
inquā peragrasse, ut ab unōquoq; experimenta edisceret,
ne quidē satis adhuc mōstrāt propositū. Primū enim scias
nō cuiusuis (ut tui autores faciūt) medicamēta sibi passim
accepisse Galenū, uerū selectiorū hominum, quosq; scie-
bat iure expertos existimari posse. En modum quo Gale-
nus experientiae plurimū sibi adeptus est, simplicium nanq;
notitiam

notitiam sensu & ratiocinio commentus est: at composita
 deinde duce methodo aliqua semper instituit. Cuius rei
 exempla quædam subijci possunt. Siue enim celebre illud
 Diacarion spectes, cuius in libro de medicamentis secundum
 particulas meminit, nuces moris præstare partium tenuitate
 uidit, quoniam alte earum penetraret succus. hoc autem
 ipsum ex infectura nouit. Siue iterum sarcoticon medica-
 mentum consideres, quod in Therapeuticis libris metho-
 do quadam inuenire docet, quidnam aliud quam mode-
 rate siccans inuenire docuit, quando uehementius quam
 par erat siccanti, humidum oleum adiecit. Eadem methodus
 & ad diaeuphorbij confecturam ipsum perduxit. Porro
 siqua sola experientia poterant inueniri, qualia sunt quæ ex
 his constant, quæ sensus aut ratio non attingit, ut quod me-
 dicamentum hoc bilem: hoc uero pituitam purget: uiperinas
 item carnes elephantibus mederi, atque eiusmodi multa. Ea
 quidem accurate prius excogitata, tum sibi, tum amicorum
 probatissimis experiunda tradebat: nec prius ea experta
 affirmabat, quam modis omnibus probasset. Huic itaque
 atque huiusmodi uiris (siqui sunt) indubitata fides habenda
 est, non tibi, non item tuis. S E. Nonne putas & me quoque
 hac uia experientiam adipisci posse? Sed nonne & Auicenna
 potuit? A T H. De te quidem aliàs erit sermo: De
 Auicenna uero pauca respondebo. Ipsum enim miror, quo
 pacto quippiam probe experiri potuerit: quum primum
 simplicium medicamentorum naturam, uiresque penitus igno-
 rarit, sed & pluries in medendi institutis aberret: quam
 rem longiori oratione monstrassem, ni temporis angustia
 me moneret, ut huiusmodi labor in aliud differatur tempus.

Quanquam

Quamquam breui fore spero, ut ex nostra Academia de
Auicennæ erratis iusta uolumina prodeant. S E. Ego uero
neutiquam satis honori duco aduersum te loqui. Non de-
erunt tamen & quos tibi opponam, ætate quidem pares,
uerum scientia atq; experientia longe præstantes, hi te
ilico piscibus mutum magis reddēt. A T H. At ego te prius
homuncium reddam, qui modo experientiam iactabas,
atq; autorum magnifica nomina. Iam uero uideris haud
satis eos posse defendere. S E. Possem sine dubio, ni nego-
ciorū multitudine premerer: tu uero ociosus homo, tota
die huiusmodi nugis, impune uacare potes. L A N. Tu ne
igitur dicis Athanasi Auicennam medicæ materiæ igna-
rum? A T H. Imò nec reliquarum medicinæ partium sa-
tis peritum: pluresq; necasse hūc hominem suis monumen-
tis aio, quàm tot tantisq; prælij Cæsare aut Hannibalem.
L A N. Tu uero negas? S E. At ego nego, nihilq; Auicen-
nam à Galeno distare assero: fuit huius uiri scriptorum in-
terpres, ac studiosissimus sectator. L A N. Vbi igitur con-
sedimus, scitu dignum uidetur, quis nam uestrum in erro-
re sit. Tu itaq; quo breuius potes, hæc quæ dixti modo,
uera esse comprobato. A T H. Satis iam antea ab hoc ca-
pessendo onere me excusaram. Sed postquam hæc audiisse
uobis gratum esse conspicio, ne fortè si hæc silentio præ-
teream, maledicentiæ interim subeam notam, quæ posci-
tis exequar. Non quidem quòd dicato opere Auicennam
insectari uelim, sed in unoquoq; scribendi genere, atque
in qualibet medicinæ parte paucula quædam, ac ueluti in
transcursu annotabo, pro temporis scilicet ratione. Vos
uero alias plurima, & ea quidem maiora expectetis. Par-
cendum

cendum puto Auicennæ, cum ipse (ut à medica materia
 ordiamur) ex confesso quædam sibi ignota esse fatetur.
 Quanquam non parvam inde quoque subeat ignominia
 notam: neque enim decuit lignarium fabrum aut ferram,
 aut asciam ignorasse. Verum quid ad ea dicemus, nempe
 ubi aliter credit, quam res ipsa se habeat? SE. Nimis
 profecto, atque ad facietatem longus hic sermo est: quis nam
 igitur eum usque in finem audire queat? BEN. Ah turpe
 esset præceptorem tuum, atque uniuersæ (ut ais) medicinae
 principem in tanto discrimine destituere. Potius itaque pa-
 tienter auscultato, atque argute respondeto. SE. Dummo-
 do eum ignorantem non dicat. BEN. Dummodo et tu ab
 ignorantia nota eum defendas. Perge itaque. ATH. Scire
 primum uelim, an turpe ducas Auicennam Cystum Hede-
 ræ speciem ponere. Sed et quod peius est, sibi acres uires
 ascribere, ac Ladano præsertim, quod et ora uenarum re-
 serare dicit. Plurimus enim et in historia et medicina
 hic latet error. Nam neque Cystus ulla Hederae species
 est: nec Ladanium eas uires habet. Porro unde nam hic er-
 ror originem duxerit, ac quo nam modo ex Serapione
 ortum habuerit, longum esset modo enarrare. At de Hip-
 pocistide quid dicam, nobilem inquam, et magni usus
 plantam, ignorari, quamque mille suis compositionibus mi-
 scuerat, eam tamen ad hircinae barbae caput transferri.
 Non adeo distantes naturas miscuit Auicenna, cum Cy-
 claminum alteram, struthio confundit: attamen oportuit
 medicum hominem hæc discreuisse. Dicebamus de Centau-
 rio pauloante aduersus Serapionem. In eo capite non
 minus Auicenna errauit: ubi neque eorum naturas, nec
 historias

historias seiungit. Cum tamen sola nominis communitate affinia sint, Centauria duo. Profecto non leui hominum periculo, si quis utroq; absque differentia ad cruentos scretus (quod maioris proprium est, utpote astringentis admodum) utatur: quod tamen neotericos quosdā medicos fecisse audio, qui Auicennae autoritate freti, longam quandam cōpositionem ex minore Centaurio inuenere, qua scilicet ad cruenta sputa utantur. Sed & non parum ridendo errore si quis ad ducendam aluum maius exhibeat, quod Serapio & Auicenna nos docent: hoc enim tantum abest ut uentrem soluat, ut potius astringat. Inter ea quae medico usui sunt, haud tenent postremum locum Pulegium, Nepeta, Origanum, Hyssopus, Thymus, utpote sine quibus uix febres, cruditates, destillationes, flatus, malos habitus, uuluae strangulationes, menses suppressos sanes. Horum tamen nullum Auicennae notum extitisse, uerba eius monstrant. LAN. Num haec ignota obsecro? Atqui non erant haec ex India expetenda. ATH. Qui Nepetam & Origanū pro eodem habet, atq; Origani species Nepetae tribuit, proculdubio utrunq; ignorat. Quis iterum Pulegium cum Diptamno omnino sciens immisceat? aut Hyssopum Thymumq;? quod tamen Auicenna facit. Quis credat Lentisci ac Mastiches naturā tanto medico ignotam esse? neq; enim arborē Mastichem ferentē esse Lentiscū nouit, Sed & Lētisco acres & attractorias tribuit uires. Quare & in historia & medicina peccat. Lōgum esset plura addere, quoties scilicet nominis similitudine deceptus, quoties affinitate naturae ea quae unius propria sunt, alteri tribuit. Quoties iterum

ex no

ex nominum uarietate, quæ aliquando pro hominum arbitrio uni atq; eidem imponi solent, bis eiusdem absque præfatione meminerit. Quoniam itaq; plurima ante nos tum uir doctissimus Leonicens, & disertissimus Manardus deprehenderunt, non est cur in hac materia tempus teramus. Hoc unum postremo dixisse sufficit, haberi satis & ex secundo sui uasti canonis libro, & ex eo ubi de compositis agit, Auicennam nullo modo medicum extitisse. LAN. Quid igitur in reliquis medicinæ partibus, num melius se habet? SE. A primis studiorum meorum annis, sæpius audiui præceptores nostros dicere, Auicennam non satis peritum herbarum fuisse. Nil tamen prohibet adhuc optimum medicum dici. Nam & ego, & multi insuper ex laudatissimis medicis, serè nullā nouimus. Sed huius inquisitionis onus nostris ministris iniungimus. BEN. Tu ne igitur, qui te modo acerrimum tuarum partium defensore pollicebaris, iam manus dare, ac te uictum fateri cogeris? Absit Dij boni ut tanta ignorantia, principē medicorum habeat, uosq; quos proculdubio omni inter primates medicos semper habui. Mihi nanq; neq; ipse Apollo persuadeat, bonum esse artificē, qui sua instrumenta ignoret. ATH. Quin & qui talia fatetur iam dimidiam eius libri diruit partem: nam & simplicium tractatum, & compositorum seu secundum genus sint, seu ad singula capita oblitteranda censet, quare & nos multo lectionis onere leuabit. Porro quod isti dicūt: curam hanc seplasiarijs dimittēdam: quā rationabile sit, uosmet iudicate. LAN. Ego uero potius æger uiuā, quā ut me seplasiarijs, aut rustica plebi temere committam. ATH. Age uideamus modo, num

in reli

in reliquis medicinæ partibus palmam mereatur, ubi ab aduersarijs hoc nobis gratis conceditur. Qui itaq; laudes Auicennæ extollunt, ac pro ipsius principatu decertant, hæc ferme sibi tribuere solent: diligentem tum causarum, tum signorū inquisitionē, abundantē quoq; narrationē, sed & postremo ordinatissimā scribēdi rationē. In quibus omnibus quā lōge deuiet, hinc uidere licet. Primū enim diligentē hūc uestigatorē quis laudet, qui simul Lolium, Auenā, Tragum, Orizam, Triticū, magno labore colligat: aut quis eā abundantiā desideret, qua utilia inutilibus, innoxijs noxia immisceantur? atq; ut ad rē ipsam propius accedamus, nihilo nos abundātiore reddidit Auicēna, dū signa morborū, sciētifica ac demonstratiua, his imiscet, quæ raro atq; ex accidēti, contingūt: uidetur nāq; hoc potius ignorantia ac mētis cōfusionē quandā parere posse, quā artificialē coniecturā, & quæ certitudini plurimū prope sit, apud eos præsertim, qui minus felici ingenio natura extiterint. Porro reliquis non nisi tædiū, dū signa illa necessaria, siqua forte fortuna adiecerit, mille alijs immersa cōtingentibus sibi asciuisse uolūt. Cæterum ea signa quæ cōsiderāda, seu pro morbi ipsius, seu loci affecti agnitione scribit, quā nobis certitudinē afferant, indicio sunt ea uerba, quibus passim utitur, dum ea recenset. Et fortasse (inquit) hoc apparebit, fortasse illud. Verba etenim Fortassis, & Quandoq; dubietatē quandā & raritatē denotare solēt. Quanto rectius, quanto utilius hic, qui ea quæ necessario accidunt nō temere, quæq; ex propria rei substantia ortum habent enumerat, reliqua omnia dimittit: quam rem omnium bonorum nobis autor Galenus optime

eo libro exequutus est, quem de affectorum locorum notitia scripsit. In quo nil mirum, si notas quæ probum constituunt artificem, breui numero perstrinxit: quæ etenim propria sunt atq; essentialia, pauca sunt. De causis uero quid dicam? neq; enim in causarum censu melius se habet. Legimus enim quâdoq; apud ipsum tot unius morbi causas, ut difficile sit inuenisse, quæ nam modo hominem habeat. Adeo insuper accidentales, adeo raras, adeo remotas, ut medico ea enumerasse nullo usui sit, imò dâno potius, dum ipsum à uera inquisitione auertunt, ac per imaginaria quædam, et quæ uix mille seclis semel eueniât, uagari cogunt. Hinc accidit, ut siqui cū studiose sectantur, tanta et tam impertinenti causarum multitudine uicti, sæpius cogantur dicere, Auicennam pleraq; ex his quæ de notis causisq; scripsit, ad possibile referre, non ad id quod aliquando cōtingat: multa quoq; imaginaria quadā coniectura dicta, cuius defensionis puderet ipsummet Auicennam puto: proinde illam sibi habeant doctrinæ abundantiam, nosq; in Galenica illa inopia derelinquât. An non uidet, Dij boni, quanti referat uera falsis, necessaria contingentibus, demonstratiua dialecticis immiscere? Tempus est ut ad medendi instituta me conuertam: quæ res adeo ampla est, ut à quo initium capiam, nesciam. Nam si uniuersalia documenta spectes: quæ scilicet libro primo cōplexus est, nemo est qui legens risum contineat, uidens illam adeo inordinatam canonum turbam, ut neutiquam duos sibi ordine subsequentes cōperias: atq; hunc adeo seuerum scriptorem, grilli instar subsultim modo hoc, modo illud attingere, prout fors tulerat, ut ab eo quem præ manibus eo tēpore

tempore habebat scriptore, legeret, atq; exscriptu dignū censeret. At qui hoc parum fuerat, ni Therapeuticen totam, eo libro deturpasset, dū Galeni uerba exscripta quidem mendose in mediū affert: num quæ Galenus in proposito quopiā casu monet, ipse uelut uniuersale Theorema assumit? Adde his & nullas ratiocinationes dictis adhibere, uerum imperatorum aut legislatorum ritu singula proponere. Non ita Galenus, qui semper propositis scopis, resolutiua methodo cuncta inuenit. Nā de suis (caue) quid dicam? quibus medicum adeo timidum, adeo nullius precij reddit, ut non tyronem modo deterreat, sed antiquos quoq; medicos, ab opere desistere cogat. BEN. Cogitabam modo unde nam hoc acciderit, ut qui se Galenum sectari fateatur, ac mera ipsius uerba ordine quodam digerere, ab ipso tamen Galeno longe deuiet: neq; enim credendū est, hunc adeo rudē extitisse, ut quæ semel legerat, nesciat deinde parum mutatis uerbis, incorrupto seruato sensu auctoris, proposito accommodare. ATH. Rem longam queris Hieronymus, quæq; maius ocium exposceret: prout tamen potero tibi satisfaciam. Hoc igitur primum te scire uelim (quod & antea leuiter tetigimus) nil effatu dignum sibi commentos Arabes, uerum ad Græcos scriptores unā confugisse, quanquam aliquando præ inuidia dissimulēt. Indicio est ille, multis seculis immerito laudatus Auerroës, qui si quādo à Themistio aut Alexandro deuiat, in aniles truditur fabulas. Deuiat autē sæpius, seu quia eorum libros minime integros, uerum mutilos, lacerosq; apud se habebat: Seu quia tam grandi linguarum distantia (nempe quantum mundi delitiæ ab extrema

c 2 barbarie

barbarie distant) difficile erat inuenisse, qui utranq; optime calleret: hinc errorum cumulus ortus est, non modo in rebus physicis, uerū & in medicina, ut ad propositū reuertamur. Quis unquam Galeni libros qui ex ea lingua petebantur quondam, dum adhuc media luce cæcutirent homines, Galeni esse agnoscat? nullus inquā. Adeo nanq; deprauatos sensus, adeo corruptas demonstrationes reperiēt: insuper & tot, tantisq; additamentis referta uolumina cernet, ut secum miretur, cur tantopere Galeno tribuant homines. Afferebat non minora studijs incommoda uoluminū prolixitas, priusquam uidelicet typis cudi cœpissent. Hinc enim factum est, ut dum ille Enchiridiō sibi parat, ille collectaneos libellos, nobis Galeni nomine mutila quædam, atq; amethodica irreperent. Huiusmodi erat de tuenda ualetudine liber, huiusmodi & qui de medicamentis secundum genus: sed & de facile parabilibus, multiq; alij quos longū esset enarrare. Nil mirū igitur si talia Auicennæ contigere, ut qui non ex proprio fonte aquas hauriret, sed alienis erratis pasceretur. Ceterū nobis huiusmodi errores omnes hereditario contigere. Dū enim eos qui ueri autores nō sunt (nescio ego qua Deorum ira compulsi) perinde atq; apes fucos sectamur, omnia literarum bonarum primordia periere, atq; in primis medicina quæ adeo inhonesta facie, adeo lacera ueste ac deprauata, limina ipsa ingredienti occurrebat: ut nobilia omnia ingenia deterreret, ut quibus nullā spes reliqua foret, boni quippiam in adeo turpi corpore reperire. Inde etiam contigit, ut qui eorum, quos modo retuli, doctrinā sectati sunt (quales hi sunt quos medicos uulgus uocat) cum in
medico

medico opere parum ad uota euentus subsequi uiderent,
generosa omnia remedia penitus omiserint, a quibus sci-
licet uitæ periculū immunet, ni probe utaris: at recta utēdi
uia neutiūquam habebatur. Inde cōtiguit, ut magni morbi, Magni morbi,
quales epilepsia, articulorū dolores, emicrania, asthma,
melancholia, atq; aliæ multæ difficiles ægritudines, omnino
insanabiles linquerentur: neq; id iniuria, ut quarū uiribus
æqua remedia ne attingerent quidē. Porro ad alia uersi,
nil aliud studuerunt totis ingenij uiribus, quā ut ex ea
arte sibi opes quærerent, idq; citra infamiam omnē: quod
optime sibi factum credunt, dum nulla pericula subeant.
Itaq; si uenæ sectione egere uideatur æger, thesaurū na-
turæ sanguinem esse aiunt: idcirco aut omnino dimitten-
dum huiusmodi auxilium esse, aut parce mittēdum sangui-
nem: his uerbis adeo homines perterrefaciūt, ut uel quod-
libet prius pati uelint, quā sibi sanguinē mitti. SE. An
tu negas sanguinē thesaurum esse? ATH. Haud equidem
nego: uerū & thesaurū expendisse quandoq; haud malū
est, dū uitā redimas. Si iterū tenui uictu utendū, seruare
uires integras oportere aiunt: huic quē pugnare opus sit.
Has artes studiose colunt uestri medici, has & sibi per
manus tradunt, quo scilicet probe tueri norint, se & nil
temere tētassee, nihilq; opportunum dimisisse. SE. Nescio
ego quid dicas: nos etenim millies sanguinē misimus. Sed
& dietam instituimus tenuē ubi oporteat, nā & ptisanā
multoties ægris damus, hæc cū tu noris, miror quo pacto
nos in eiusmodi re criminari audeas. ATH. Ah quā tur-
pe est solo remedij nomine contentos esse uiros, quorum
studium est rerum naturas cōtemplari. An qui guttā fluere

finit, sanguinem mittit? num qui post gallinaceos contu-
 sos aut eliquatos ptisanam quoq; exhibet, acutorū die-
 teticen seruat? minime gentium. SE. Tu ne igitur tandem
 uis nos artem medicam docere? ATH. Ego equidē te doce-
 re nolo: nec spero fieri posse, ut qui tot annis assueueris,
 ingenium modò commutes tuum, uerum illud potius lu-
 bens monstrarim, ex uobis nullum qui in hac opulentissi-
 ma urbe, ex ea arte lucramini, aut medicum dici posse, aut
 medicorū satis nosse auxilia. Sed nec si qua norit his pro-
 be uti. Neq; enim clysmate, nec pharmaco, nec uenæ se-
 ctione, neq; demum dieta, aut scite, aut tēpestiue utimini.
 Quod et ego ilico paucis expediam. SE. Mihi quidem
 haud expedit: potius pumice aridior tibi lingua euadat:
 uobisq; qui eum attente auscultatis, aures obsurdescant.
 LAN. O quātis nos impetit execrationibus rabidus se-
 nex, o incorrigibilē aetate, cui non nisi ea quibus assueuit
 sapiant. Abeat igitur in malam crucē, nobis nanq; potius
 oneri erat: uolui tamē audisse Hyeronymū, hos adeo prae-
 claros uiros, adeo generosa ingenia, furtim quidē excla-
 mare, ac suas ostentare uirtutes. Cum uero ad manus uen-
 tum est, pugnam detrectare, neq; enim aliena improbare
 sciunt, nec propria item tueri. BE. Absit Landine, ut me
 audias amplius senibus fauere: quin ero potius posthac ue-
 strarum partium acerrimus propugnator. Ceterum ubi
 uobis ocium est, gratissimū mihi erit (nec minus puto et
 Landino) si rem omnē breui sermone perstringas. Qua-
 lia nam uestra haec haeresis sibi exposcat, quibus ue in re-
 bus ab his quos medico nomine minus dignaris, discre-
 pet: quibus demum innixi autoribus haec nostris noua se-
 culis

eulis proponatis. Ita enim satur domum redibo, ni forte
 & tu negotiosus sis: haud enim te inuitum detinere ue-
 lim. ATH. Irrides? quasi ego huius instar negotiorum uide-
 na quadam ac mendaci ostentatione abutar, ubi potius tro-
 phæa atq; expugnatos morbos ostentare par erat. Atqui
 noui ego quam falso paulo ante dixerit triginta sibi uisen-
 dos ægros: ni & neutros, & conualescentes, & sanos
 quoq; qui quondam ægrotarunt, unâ numeret. His enim
 mos est usq; ad fastidium uisere homines, nec nisi contu-
 melijs pulsus discedere: tanta potest auri fames. Ego uero
 me & ad uesperam si libeat ociosum præbeo, neq; inho-
 nestum ocium arbitror, si uobis satisfaciam: quibus meri-
 to concedendum, ut quæ hætenus cudimus audiat: si-
 mulq; de his iustum feratis iudicium. Quum uero permul-
 ta mihi capita occurrant à uenæ sectione initium sumam: *Venæ sectio,*
 quæ quod maximum auxiliorum sit, non modo Galenus
 testatur, quum & proutissimi, & tutissimi & celerrimi,
 tribus adeo magnis laudibus, extollat: Sed & nos quoq;
 ubi ab alto somno surreximus, satis experti sumus. Quod
 enim maximis auxiliatur morbis, id maximum esse fâten-
 dum est, at seu interna inflammatio hominem habeat, aut
 herisipelas, aut ardens febris, nullum hoc maius inuenies
 remedium. Venæ igitur sectionem aut penitus, aut ma-
 gna ex parte dimiserunt: quod si qui ea usi sunt, inscitè
 admodum, atque intempestiue omnia agentes ipsius famâ
 deturparunt. Porro quàm belle in eiusmodi auxilio se ge-
 rant, modò ego aperiam: ubi scilicet môstrauero neq; eos
 satis nosse, in quibus morbis sanguinem mittere expediat,
 sed neq; quantum sanguinis misisse oporteat, neq; iterum

qua hora id maxime faciundum sit, nec postremo qua
 uia. LAN. Magna polliceris. ATH. Res ipsa indicabit.
 Quod enim primum in quibus morbis sanguinem mitte-
 re oporteat, ignorent hinc disces, quod ubi morbus ma-
 gnus sit, febrîq; ardeat animans, ni lotij crassitudinem una
 & ruborem cernant, omnino à sanguinis missione abhor-
 rent. Ceterû hoc unico defraudati præsidio ægri, uel cito
 ad necem ducuntur, uel si forte fortuna naturæ nixu saluan-
 tur, in longas tandem & eo quidem difficiles transeunt
 ægritudines, quartanam scilicet, duos lienes, lepram, ma-
 lum habitum, aquam intercutem, atq; huiusmodi multa.
 Nam quòd per criticû motum nō sanat natura, aut raro,
 ipsi causa existunt, ut mox dicemus. An est uestrû quispiã
 qui his attestari nesciat? quiq; pluries miseros ciues nō ui-
 derit, ubi tandem Dijs iuuantibus domo egressi, optatam
 uidere lucem, infelix tamen cadauer miseramq; animã tra-
 here plurimo tempore: proinde & coelestium numinum
 conqueri: quum tamen semet potius incusare debuissent,
 ac sibiipsis irasci, ut qui adeo deploratis hominibus uitam
 crediderint. LAN. Scire igitur uelim quî factû sit, ut adeo
 timidi in sanguine mittendo euaserint: quæ nam ratio,
 quæue experientia eos formidolosos reddiderit. ATH. Di-
 cam, ubi paulo altius erroris tum huius, tum reliquorum
 explicabo causas. Hæc nanq; omnia ex uno eodemq; prin-
 cipio contingere. Hoc autem est unicuiq; scriptori absq;
 ratione credidisse: quod & paulo ante aduersus senem
 medicum stomachabar. Si nanq; aut Auicennæ, aut Sera-
 pionis, ceterorumue, quos colût, dicta pensitassent, pro-
 bè item inuestigassent, unde nam ea acceperant, minus
 multo

multo errassent. Siue enim ea falsa erant, ratio & experientia aperit commune facitq; . Si perperam in libros suos digesta, ex Hippocratis, Galeni, Pauli, Dioscoridis collatione, fuerant corrigenda. Porro quantum detrimenti res hæc bonis literis attulerit, satis noster Giachinus monstrauit, in eo commentariolo, quod Petro Francisco medico dicauit. Hi itaq; cum audissent dicentem Auicennam: intueri in urinali, & si fuerit urina rubea grossa, uenam secato: nec rationem addi, neq; in super iuramento confirmari petiere. Sed temere his credentes, in tantas lapsi sunt tenebras, ut plura ad mittendum sanguinem conuenire oportere, plura pensitari, quam si quis longam atq; eò difficilem nauigationem, pararet. Adde & ea quæ paulo ante ad Auicennam diximus, quibus medicum torpentem reddiderat: hæc inquam omnia timiditatis huius causas esse scias. Cæterum ne sæpius ad mittendum sanguinem cogerentur, quam rem apprime formidabant, fabulosas quasdam indicationes & ipsi sibi inuenere, nempe quæ à coitu, quæ iterum à lunæ motibus, ut interim dum huiusmodi pericula euitant, aut ui morbi, æger deficiat: aut iam præcipuam illam occasionem præteriisse asserant: diximus enim & iam antea, his artibus solere eos se tueri. BEN. O scelestæ capita. Tu uero putas ne post coitum mittendum sanguinem? ATH. Quid nisi dum uirum robur adsit, & morbi urgeat magnitudo, sit quoq; æger florenti ætate: hos enim duos, seu tres mittendi sanguinis primos scopos, proposuit Galenus, & ante hunc Hippocrates. At non ex quouis uenereorum usu uires deijci putandum est, neq; in quouis corpore. Quid igitur (ut ad Auicennam reuertamur) credis ne

*de Polla nō ag
ant*

bonum uirum his suis cautelis homines nonnullos necasse?
 BEN. Puto ego quamplurimos: memini enim robustos iu-
 uenes quosdā hoc relicto praesidio, sed & nō alia ex cau-
 sa mortuos: putarā itaq; hoc apud uos capitale esse. ATH.
 Capitale his tantummodo fuerit, qui sibi ex spurcissimis
 barbaris, atq; ignara illa schola duces selegere. Causam
 uero si quis quærat, cur in tam grandem sanguinis timidi-
 tatem lapsus sit Auicēna, præter multas, quas supra tetigi-
 mus, quū eius scripta uniuersim in cēsum uenirent, inge-
 nij ruditas quædam uisa est extitisse. Simul & in curati-
 ua methodo minime exercitatum esse, quod hinc patet.
 Posuere Hippocrates & Galenus mittendi sanguinis sco-
 pos, posuere & quæ dehortantur: non quidem adeo ut
 medicum omnino ab eo opere desistere cogant. Sed quia
 plus minus uel mediæ uix accipi oporteat, iuxta id quod
 aut magnitudo, dignitas, aut demum indicationum aduer-
 santiū multitudo nobis suadent. Has res cum in ea senten-
 tia accepiſſe oporteret, hic tamē ueluti absoluta quædā do-
 cumenta proposuit. Nec me exempla modō fugiunt, neq;
 itē uerba ipsa, quibus monſtrem, quæ dixi modo, uerum
 temporis breuitas me admonet, simul & dicēdorum mul-
 titudo, ut ad cætera properemus. Nā quid dicam, Dij bo-
 ni, de mittendi sanguinis quātitate? Si quando enim forte
 fortuna hoc tam grande periculū subeūt, semiobolos præ-
 stō esse oportet, ne uel drachmula una certum pōdus exce-
 dant. Sibi nanq; maximum statuerunt, & quod superare
 haudquaquā fas sit, unciam sextam, neq; eā simul, atq;
 uno impetu, quoniam à purpurato illo suo principe didi-
 cerunt, melius fore si partiatis. O insana capita, o penitus
 extirpā

extirpandos homines. Sunt ne hi boni ciues, quos mortuos fletis, aut senescere indignamini? qui utinam à primo ortu periissent: neque enim uita priuassent plurimos, sed & priuarēt quotidie, quibus respublica non sine dāno caret, quod & uos nostis. Quotquot enim sese eis cōmisserunt, nisi naturæ beneficio, aut morbi facilitate sanati sint, omnes breui periere. LAN. At uos econtra seruati si uel à morbi initijs uocati, uel mediocrem nacti estis curandi corporis habitum: periisse nullum acuta febre.

ATH. Tu ne igitur hominum censor? atqui non putaram te nostri adeo diligētem esse obseruatorem: quod gaudeo: speroq; fore ut maiora adhuc indies uideas, nam & celerem, & certam, nec non sine rei familiaris detrimento, sanitatē plurimis pollicemur. LAN. Oportuit igitur uos prius pactos mederi. BEN. Nam quid obsecro? LAN.

Quoniam minimum mercedis inde haurire queunt, temporis breuitate, contra quam nostri faciunt. BEN. Optime ac facete dictum. Sed gestio cetera audire. ATHA.

Nos igitur Galeno fisci, uno impetu (quoniam sic conducit magis, dum uires ferant) sanguinem misimus plurimum, nam bilibre pondus & trilibre in acutis febribus, aut magnis alijs morbis superauimus: atque id non modo impune, sed & tanta aegrorum tolerantia, ut nil supra eligi potuerit. BEN. Hui tam grande sanguinis pondus: profecto hoc haftenus nobis inauditum est. ATHA.

Nam quid miraris obsecro? num tu Galenum medicorum optimum arbitraris? Si itaque is, minimum fere pondus sesquilibram statuit, maximum uero selibre, aut amplius: cur non & nos, intermediis illas uacuatio

cuationes tentare audeamus. ! Seruabant aduersarij nostri huiusmodi opera, ut si qua possent calumnia nobis officerent. Itaq; tantum absuit ut hac in re quicquam profecerint, quin potius stupidi coeperint & ipsi, furtim quidem & dissimulater, nostra sectari uestigia, nostraq; instituta uerbis quidem spreta, opere tamen confirmare. Sci- mus nos ad exactam illam ardentissimarum febrium metā uentum adhuc non esse: nempe sanguinem mittere, quousque animo linguatur aeger. Insuper ingenue fatemur, neq; id dimissum auxilium infamiae timore, aut lucri gratia: utrumq; enim palam nobis posihabitū est, atq; neglectum. Nec iterum quo timeamus aliquid ad opus uertere, quod Galeni assertione comprobatum sit: sed quoniam ē tenebris pauloante egressis, durum est lumen statim prospicere, atq; ad solem uerti. Consueuere quoq; et quæ certa bona sunt, dummodo insolita, initio perterrefacere. Quid igitur his accidet qui uerbis quidem se Galenicos uocant, nil autē quod Galenum sapiat operantur, sed in Montagnana, Sauonarola, & quibusdā alijs, quorum nomina referre pudet, cōsenuere: num putas eos meliores fieri posse? BEN. Nequaquam: neq; enim sui iuris est, qui se mel cōtraxit habitū. Sed quid est quod istos audiui dicere? cauendū esse maxime, ne sanguinis missione bilis ferueat, aut crudos augeas: & iterum, cōsiliū meū est, ut dimittatur quo ad possibile est: his nāq; uerbis aliās territus sum. Puto autē medici alicuius ex præstantissimis extitisse, quoniam in ore omnium passim audiuntur. ATH. Quid mihi transcriptorem hunc allegas, qui in eo tractatu quem de uenæ sectione scribit, & cuius pauloante meminimus, tanta per

ta peruerse, tot inepte, tot ridicula aggregat, ut nihil peius excogitari queat: uel enim à uilissimo quoque, & qui uel minimum in scientia hac eruditus foret, & uberius et melius omnia dicrentur. Hanc rem abunde Paulus noster monstrauit, in ea epistola quam de uenæ sectione aduersus Auicēnam scripsit. Sed iam tempus est, ut ad id quod tertio propositū erat reuertamur: hos inquam tēpus ignorare quo fieri debeat sanguinis missio. Cum enim à principio facta maxime conducat, tunc scilicet cum mouēdum præcipue suadet Hippocrates: hi dū suos expectant periodos, atq; urinas turbidas purpureas ue: dum mollire aluiū sua Cassia prius uolunt, dum cognatos consulunt, & famulos quoq;, præterit sanguinis mittendi occasio. Quæ res et nōnihil infamiae huic adeo excellenti præsidio adiecit. Cum enim prima illa atq; utilis occasio præterijt, misso deinde sanguine, siquidem ægrū mori cōtingat (quod uerisimile est) sanguinis missioni hanc culpam tribuunt. Dico autem uerisimile esse postmodum ægrum mori: nam cum semel putredo ualida uenas occuparit, difficilis solutū redditur febris. Quid postremo de uenis quas secādas suadent dicemus: cum alij in pleuritide tali uenam, alij in cephalalgia nescio quos manus ramusculos magis diligūt quàm hic externam, ibi uero internam uenam secare. Alij cucurbitulas phlebotomiæ uicarias esse didicere. Alij & hirudinibus gaudent, ut nouum aliquid comminisci uideantur. Demum omnino student, ut uel sanguinem haud mittant, uel nil ægrum iuuent. Adeo ut mihi persimiles his uideantur, qui internuncijs & aduocatis rem agunt, dum principem libere adire liceat. L A N. At quæ
diu

Venam secan-
dam in latere af-
fecto.

Dietetice.

Cibus.

diu anxiet iuniorum animos quæstio, ad satietatem afflictum
ta, num scilicet semper recta uena secanda, an tibi utilis es-
se uidetur? A T H. Vtilis ea quidem, uerum adeo clara, ut
non modo controuersiam apud doctos uiros non habeat,
sed neq; dubitationem ullam. Quo magis mirere quosdam
in eiusmodi theoremate adeo laborare, ut nil aliud loqua-
tur, prædicent, scribant. Quasi non decies mille alia, &
ea quidē utiliora, restent perscrutanda. Sed iam uenæ se-
ctionē dimittamus: atq; ad dieteticen accedamus propius,
ea quanti reseat probe uti, & Galenus ipse testatur, &
ratio docet, ita ut nobis quandoq; dieteticen omnium mor-
borū concoctricem appellasse libuerit. Neq; altera res est
quæ cordatum magis ac solertem medicum exigit, ut qui
probe morbi uigorem, quam prope adsit, coniiciat. Neq;
enim sic uires labi sinet, nec morbum cibatione augebit.
Plenus est ea Hippocrates, ut qui huic negotio totum se-
re dicauit librum: quem nobis nuper Parisiensis officina,
luculentissime latinitate donatum, misit. Hanc ipsam tan-
tum abest ut aliqua ex parte cordi habeant, ut qui cibi,
qualesq; in quolibet morbo cōueniant, minus norint. Sed
nec quādo uberius, quando tenuius cibasse oporteat. B B.
Nescio quo nam pacto hæc ignorarint: nā ex Hippocrate
didicit unusquisq; in morbi uigore tenuissimo uictu uten-
dum, præcedentium temporum cōparatione. Sed & dum
morbus increfcit, quo propius uigori accedas, eò de cibo
minues: quomodo igitur cibandi tempus ignorant? Nam
de cibarijs ipsis haud icerim inficias inuenisse me aliam a-
pud ueteres ciborum seriem, atq; exactā illam uiuendi for-
mulam omnino hac tēpestate derelictā. A T H. quā uellē
mibi

mibi tempus sufficere, monstrare profecto in re adeo necessaria quàm longe à ueritate absint, sed decet solummodo rerum capita adnotasse. Quòd quidem uera sint quæ dixti modo, nempe in uigore morbi oportere cibum subtrahere, & Hippocrates & Galenus testantur, sed & ratio ipsa docet. Quoniã enim eo tẽpore coctioni maxime uacat natura, opus est ipsam ad alia non diuerti, ut quæ in ea peragenda maxime occupata sit. Porro cum crisis imminet, coctaq; iam est materia febris, laborat tamen admodum, quum seligere atq; expellere se expedit. Proinde & grauius ac terribilia eo tẽpore accidunt symptomata. Quòd si aliò auertas naturæ uires, præterit occasio. Multis enim uelleuis ambientis frigiditas, uel intẽpestiua cibatio crisin abstulit. Nostri uero medici qui modo experientiã iactabāt, sibiq; eo ordine placebāt, adeo probe uictus rationẽ seruant, ut mulieribus potius obsequẽtes, quo magis prope est uigor, eo magis nutriūt, quoniã plus collapsas eo tẽpore uires, reficiẽdas amplius putant, quocirca et cõtusos gallinaceos, aut emaceratos atq; eliquatos sorbẽdos exhibẽt: Oua itẽ & siqua alia uehemẽtius nutriūt. De potu quid dicã: neq; enim hac parte melius se gerūt, quum omnes uino potẽt, nulla alia ratione ducti (siquidẽ ab eis quæras) quàm quod uinũ potare assueti sunt ægri, quasi iudicatio quæ à cõsuetudine sumitur, tãtã uim mō habeat, ut eã quoq; quæ à morbo est, superet. An putas abstemios hoĩes Galeni atq; Hippocratis tempore extitisse? hi tamẽ cū nō minus consuetudinẽ seruandam doceant, à uini tamen potu oĩno acuta febre laborãtes arcent. At nostri, ut potè bibuli ipsi quoq; non patiuntur ægros suos siticulosos

losos longius à uino abstinere, præsertimq; Trebbiano dicto. Hinc subitæ mortes & desperatæ salutes. Dum enim nutris impura corpora, eo magis lædis. Quod siqui sunt qui sibi formulam quampiam tenuis uictus proponant (uocant autem hunc qui ex solo pane fiat) eo sæpe à principio usi, coguntur demum turpiter, atq; admodum pernitiöse in statu ipso cibare, uel quoniã longius absuit, q̃ ipsi conijcerent (siquidem unquam hoc eis in mentem uenit, dum uictum instituunt) uel quia defectas morbi magnitudine uires, uetulae cibis reficere efflagitant, quibus minime aduersatur medicus. At quas nam obsecro defectas uires? Nèpe si uel semel assurgente ægro, parum animo linitur, atque omnino ad motiones corporis, deterius se habet. Nos uero (inquit Galenus) motrices dictas uires, haud equidem in morbis robustas expetimus, uitales uero quas pulsus indicat, tactum modo quatenus sufficiat æger, sola namque concoctrix est quæ febres curat. Quod uero ad ciborum rationem pertinet, quamuis tu modo fassus sis, longe abesse à recto tramite medicos, quod tamen nobis notum non puto, hoc addam. Acutarum ægritudinum, in quibus præsertim exactum uictum exquirimus, nulli adhiberi talem: sed plurimos malo uictu perdi, alios uero in longas ægritudines inuitos trahi. Dicant quæso siquem unquam solis potionibus nutrire, ex his qui acuta laborant? quod ita quibusdam necessarium censet Hippocrates, ut sine co uictu haud possit saluari æger: sunt autem hæ non Zythus, aut ordeï aqua, sed aquosum oxymel, aut mulsa, hoc enim solo & ad septimanam contentos non dubitabant, quod & Galenus testatur: Qui uero iterum sorbitionibus nutre-
 triendi

triēdi sint, ptisanæ inquam aut alicæ cremore quis nouit? profecto ex his nullus: nam si ptisanam exhibent quam dicunt, mille alijs admiscant cibis: quocirca proculdubio fructibus ipsius carent. Dico autem fructus, quos longissime Hippocrates prosequutus est, ubi & Galenus addit, eos qui pane aut condro nutrent, cum egros ledere, tum ptisanæ beneficijs omnino carere. At sorbitiones puto nostri medici fugerent, uelut admodum tenues, attamen uideamus Galenum & Hippocratem eas in acutis plerisque, uelut plus iusto nutriētes, euitare. LAN. At inquiunt corpora nostra uiribus imminuta, non posse ita acriter custodi: esse item consuetudinem seruandam censent: quod & tu paulò ante tetigisti: non uideris tamen adhuc consuetudinis uires satis enucleasse, cum de uini potu disputabas.

ATH. Diximus Galenum utendum his statuisse suis uerbis, quibus maxime assueuit æger, idq; bona ratione. Consuetudo nanque indicationem, quæ ab ipsa rei natura sumitur, comitatur, uelut in therapeuticis declaratum est. Nū igitur qui meracius bibere solent, protrahūtq; ad longas conuiuia noctes, his etiam in acutis uinum dādum est? Minime. Num carnibus cibandum? Haudquaquam. Num pane? ne id quidem. Quo igitur modo consuetudinem seruādā dicunt? Nempē ut magis nutrias minusue, quam sibi aliās, aliud posceret corpus. Est enim sua uis indicationi huic; quæ tamen à morbo est, eam longe superat. Quod uero addebas haud ferre corpora nostra huiusce modi uictum: non decuit profecto talem uirum, physicis rationibus egregie instructum, quiq; historiarum agnitione refertus sit, talia loqui. LAN. Iocabar equidem,

Consuetudini
quātum tribuē-
dum.

d tibiq;

Vini potus in
morbis.

Pharmaceuti-
ce.

tibiq; aliena proponebā, haud mihi probata. A T H. Si de-
mum ad integram, & quæ proprie ptisana diceretur, de-
cedas, quæ & longioribus conueniret morbis: non modo
ea usi non sunt, uerum nec satis norunt quæ nam ea sit,
quo minus, qua nam uia ea fieri posset, tentarunt. Nobis
itaq; uniuersus imminet labor, ut quibus mens sit, hanc
quoque artis partem instaurare, quod & nos hoc anno
opere monstrauius, quando plurimis ægris prout oportu-
it exactissimum uictum instituentes, eos breui sanau-
imus. Quin eos potius natura, ut quæ plurimum crisi
morbos leuaret. Quam tamen crisin ipsi nunquam se ui-
disse aiebant, aut quamrarisime: quin & Galeno illude-
bant atq; Hippocrati, somniasse eos dicentes, ac uanum
quid commētos, dum quarti, septimi, noni, undecimi, de-
cimi quarti quoq; criticas uires celebrarent. Dicebamus
paulò ante cum de potu ageremus, nō sinere nostros me-
dicos à uino abstinere ægros. Cum tamen siquod in febr-
bus dandum sit, nec quale id esse debeat, nec quo tempo-
re decernunt: uini nanque nocumenta permaxima sunt, ni
tempestiue detur: sicut e contra magni usus fuerit, si pro-
be utaris. Sunt autem nocumenta eiusmodi. Primum quod
calorē adaugeat, & uiscera siqua inflammata sunt, lædat:
humores commoueat, atque ea ratione coctionem impe-
diat: quin nec nobis præsto est uinum, quod etiam indi-
nante morbo, satis conducat: nempè album, tenue, uim
aquæ paulo euincens, quare non minora in potu quàm in
cibis eos nocumenta præstolantur: sed satis superq; de
his sermo fuit. De ea uero parte quam pharmaceutriam
dicunt, si pro meritis loqui uelim, quàm longe à ueritate
& recta

Et recta ratione ab his tractetur, profundam forte dicen-
 di abyssum ingrediar, quæq; iustum uolumē potius exige-
 ret: Siue enim alterantia præsidia, siue uacuantia seu de-
 mum concocticia ab eis dicta consideres: piget me dici
 medicū, atq; adeo iniuste eo nomine nūcupari: postquam
 Et ego hætenus his usus sum. Primum enim quod his cō-
 mune uitium est, methodo nulla duce ut aliās dicebamus,
 composita sunt, sed inepta quadam similitum rerum con-
 gerie referta, è quibus hæ quidem ignotæ sunt, seu homi-
 num negligentia, seu uocabulorum absurditate: hæ uero
 perperam ab artificibus acceptæ, solo demum nomine ta-
 les: nam uiribus adeo languidis existunt, ut nullo penitus
 usui sint. His tamen acquiescunt medici, quibus scilicet sat
 est hoc, Ammoniacum, hoc casiam, hoc Bdelium uocitari,
 quasi nomina, nō res ipsæ nobis sufficiant. Hæc igitur tum
 medicis, tum ministris communia sunt. Quæ uero priua-
 tim medicos tangunt, (ne in hac parte nostri sermonis
 postrema, absentes sine ratione condemnare uideamur)
 uobis modo aperiam. Nō minus scilicet in pharmacorum
 usu falli eos, quàm in uenæ sectione, de qua paulò ante ser-
 mo fuit. Neq; enim quo utatur sciūt, nec si scirēt, his pro
 tempore utuntur. Quod quidem igitur in electione sim-
 plicis materiæ fallantur plurimū, non est opus modo tran-
 sigrere. Cuilibet enim uel minimum in eo negocio exper-
 to satis patet. Porro ubi aliās de plantis sermonem habui-
 mus, superest modo ut de metallicis addamus quædā. Ex Metallicis
 his nullum aut rarum ad nos, non adulteratum affertur,
 seu similitum rerum artifici admistione, seu arte naturam
 ipsam colore ac figura penitus imitante, quo eligen-
 d   2   tes

tes fallantur. Sunt autem huiusmodi Auripigmentum, Stibium, Cinnabari, Miniū, Sandix, cæteraq; multa, quæ si uera forent, maximo nobis usui essent. Quare doleo medicorū sortem, ne dicam negligentia, qui studij huius curam sibi non susceperint, uerum rem omnem seplasiarijs dimiserint: atq; hi rursus rusticis aut mercatoribus rem omnem delegarint. Illuc itaq; tandem pendet humana salus. BEN. Cur non & uera pro fictitijs nobis modò aduehūtur? ATH. Quoniā cæteri artifices suæ materiæ studiosi sunt, præter medicos. Cū igitur pictoribus satis superq; foret, quæ chymica arte confecta sunt, ea quidem sibi asportari curarunt. Atq; ita factū est (ò facinus indignum) ut pluris apud mercatores pictura, quàm medicina foret. Proinde quū medici suæ materiæ ignari, singula nullo delectu habito admitterent, factū est ut adulterina nobis, ueluti pròpta magis, pro genuinis irreperent. Non ita Galenus, qui plurimas medijs maris oras, hac siti urgente adnauigauit: & nos quoq; eius exemplo tum ad oriētis emporia, tū ad Germanicas fodinas, diligētes statuimus amicos, qui nobis ueras tandē rerū effigies monstrēt. Caueant igitur (quod & ad senem paulò ante dictū est) his instrumētis usi, amplius experiētiam iactare, celebres uel compositiones: nam siquā inde curātur, id tātummodo naturæ, aut fortunæ ascribendū, quod & antea dicebamus. Quod uero nec tēpestiue his utātur, aliās apertius monstrabitur. Quoad tamen nobis modo licet, paucis exponam. Atq; à uacuatione initium sumam, qua multos morbes curare confidunt. Porro eam solent aut pharmaco, aut clystere moliri: sed plurimum importuni: tam

eum molliendæ alui gratia, per sedem molle quippiã aut humidum infundere debuissent, hi herbarum decocto saltem plurimum inijciunt: quæ res quantum ægros angat, dum nuda uiscera pungit, dum deiectionem acerrime irritat, symptomata quæ inde accidunt satis monstrant. Alijs nanq; uenter turbatur, alij linquntur animo, omnes demum adeo aluo siccantur, ut uix ad longum tempus humescat. Poterant tamen legere, uel si etiã sola ratione utantur, ex se ipsis inuenire, in calidis febribus molli clysmate utendum, in cæteris & acribus quoque, & salitis. BEN. Quantum momenti in re adeo exigua, sed & quàm uera narras. ATH. Nos igitur primi omni acritudine expertia insudimus: quo factum est, ut non modo incommoda ea, quæ paulò ante in censum uenerant, nos minime manerent: uerum pro his & humida aluius, & totius corporis quies succederet. Quid igitur de potionibus dicemus, si in re adeo nota peccat? Hi itaq; in febribus ægros adeo medicamentis exasperant, quæ deiectoria appellant, ut uel omnino perimant, uel admodum lædant. Atque utinã nō & ego meis hoc didicissem periculis: quãdo unã ipsis & à morbi initijs, & ipso iam increcente, nōnunquàm uero & uigente deiectoria medicamenta propinassissem, leuiscula quadam coctionis nota permotus. Hinc accidit, ut his potis sæpius inualescat putredo, coctio tardetur, incipientes sudores arceantur, laboratium uires tollantur, atque omnino impediatur crisis. Sed & quod risu dignũ est, febres omnes deiectione se curare posse arbitrantur: attamen aperte scriptum inuenere, per eas uias ducere oportere humores, per quas tentat natura: hoc enim pa-

Naxa cathart-
norum in febribus.

At sibi minime renititur. BEN. Solent his quæ obiecti modo ita respondere. Nostræ inquam tempestatis ægros, ex malo præeunte uictu, succis abundare: idcirco necesse esse à principio morbi materiam imminuere: ita enim meminisse Hippocratem. ATH. Eniterer profecto hunc uobis adeo perniciosum errorem aperire, neq; id mihi difficile foret, ni maius ocium exposceret: uerū prope diem uobis satis fiet spero, si quæ modo parturimus, pariamus quandoque. Ne tamen omnino pugnam detrectare uidear, neu uos omnino aduersus huiusmodi tela nostris aduersarijs improuisos relinquamus, paucula adijcimus. Hoc enim tandem gratis sibi concessio (quamuis & tu apprime noris, aut parum aut nihil uiuendi modum immutatum esse, postquam Romanus luxus totum occupauit orbem) nulla ex parte ueritati aduersatur. Audite obsecro Galenum hanc rem hisce uerbis declarantem, quæ quidē & paulò ante in medium adducta sunt: Pauperes inquit quam diuites certius faciliusq; sanitati restituimus. Inter cæteras autē quas affert causas, ea est, quòd ex quo diuites desidem uitam degunt, plurimisq; & his quidem admodū nutrientibus utuntur cibis, plurimum itaq; sanguinis abundare necesse est. Quare uenæ sectionis egentes maxime, eam tamen admodum formidant. Fateamur igitur & nos si libet huius tempestatis homines plurimo uici cibo: Num ex eo pharmaca exhibere oportet ad succos minuendos? Minime gentium. Nam uenæ sectio est, quæ multitudinem minuat, & si qua sunt quæ ex accidēti eua-
cuent, Inedia scilicet, balneum, frictio, atque eiusmodi. Hæc itaque cum ratio suadeat, insuper & maiorum auto-
ritas,

ritas, nobis quoq; experientia comprobauit. Vbi facta ab initio sanguinis imminutione celerrime reliquum natura concoxit: Sed nec officij sui oblita, sæpius & segregauit, atq; expulit. Sin minus medico prudentissime manū porrigente iuuata natura, leuissimo auxilio coctum deiecit humorem. Sed iam tempus est ut receptui canamus, nimis enim in longum nostra hæc tenditur oratio, sed nec pro meritis licet singulorum modo meminisse. Neq; ego hæc tetigissem, ni satis scirem, plura multo capere uestrū ingenium, quam ego dictis explicarim. Hoc tamē unum tetigisse uolui, ac postremo annotasse, ubi scilicet de coctione & cocto humore mentio incidit, non modo ab his coctionis uim & naturam ignorari, uerum nec quibus auxilijs iuari debeat concoquens calor. Dico autem auxilia, non quo medicus coctionem per se iuuat, atq; humorem concoquat, ut stultissimi medicorum arbitrantur: sed quo naturæ placidiorem & minus rebellem ac difficilem succum concoquendum reddat. Hoc opus Galenus oxymelitide Oxymela exequebatur, aut solo, aut radice herbae quapiam incotta. Nostrī uero medici quominus laboris, plus uero lucri suis ministris accederet (à quibus etiā sæpe prouetus portiunculam clam accipiebant) perennes quasdam inuenere potiones, quas syrupos uocant. De quibus si differere uelim, qua methodo compositi sint, aut ex qua materia, uix mihi dies totus sufficeret. Neq; enim sæpius satis sciunt, num per eos uentris solutionem querant, an suam nominatam digestionem: tanta est solutiuiorum pharmacorum ceteris confusio. Porro ut falsitatem hanc aureo operirentur amictu, addidere magnifica nomina, Syrupia d. 4. qualia

qualia sunt, de pomis syrupus, aduersus melancholicū humorem Achilles. Quin & à regulis quibusdam compositos commenti sunt, quo plus ipsis autoritatis accederet, quasi potestate regia, aut armis, non autem recta ratione defenda esset compositio. Hunc subinde Diarodon, hunc ex epithymio appellant, quod siqua fieri posset, ut musturā illam dissolueres, profecto ne minimas quidem reliquias inuenires eorum, à quibus nomenclaturam acceperunt. Quid itaq; stultius quam arbitrari succi malorū dragmulam, atram bilem edomare, quas scilicet uel integras quoq; comedere fas est unicuiq; hoc tamē sibi persuadēt, ac belle in huiuscemodi sibi placent. Quid demum dicam de aquis extillatione productis: An turpius quippiam nobis unquam omnigerum attulit mare, aut monstrifera Africa. L A N. Sæpius rem hanc admiratus sum, nec poteram ullo pacto acquiescere huic adeo aperto errori, ut facile crederem, quod adeo igne elaboratū est, amplius suæ matricis herbæ seruare uires. Mito ego simplicia quædam, quæ natura adeo fortibus donauit musturis, & tātō nexu coalentibus, ut uix igne dissolui queant: qualis Rosa est, quam & Theophrastus admiratur, sed nec propter hanc uniuersim huiusmodi parandi arte utendum censuerim. A T H. Quin nec Rosa quoq; omnino suam seruat naturam, etiam ipsismet testibus: succus nanque ipsius aluum soluit, ubi quæ exstillatur aqua apprime compefcit. Quid igitur de cæteris dices, quæ in quotidiano usu medicis sunt, Absynthio, Cicorio, Asparago, num quippiam suæ naturæ referre amplius tibi uidentur? L A N. Haud equidem: nam Japorem quidem nullum, odorem uero uel ui-

Aquæ distilla-
ta.

Rosa.

dem

dem nullum, uel admodum paucum, præter fumosam quandam atq; igneam exhalationem seruant. BEN. Ego quidem periculum non feci Landine, ut qui non adeo medicis rebus adiectus fuerim: uerum ratio dicat, quæ dicitis uera esse: Quæ scilicet igne exusta ac torrida fiât, pristina naturâ amittere, quæ in sola illa atq; integra mustura uersabatur. ATH. His tamen plena sunt omnia, his morbos profligant, his agros potant quandoq; his perfundunt præcordia. Hanc igitur uomucam & nos persanauimus, qui omniibus his tum syrupis, tum aquis explosis, solo oxymelitide contenti, seu perfectæ coctionis, seu aquo
Oxymel
 so, aut malsa eodem modo parata, Galeni instar, cum libuerit aliquid incoquentes, contenti sumus. Atq; hoc solo febre acuta male habitos potamus, hoc inquam & coctionem iuuamus, atq; ad notas naturæ uias humorem dirigimus. LAN. Magnum profecto uobis imminet ab hisce uiris periculum, quos tanto lucro defraudatis. ATH. Cæterum quo scias amplius quantum huiusmodi inimicitia nobis cordi sit, decreuimus uel artis huius præfectos consules, uel si oporteat, Illustrissimum nostrum principem adire, simul & commune facere, quanto in discrimine uersetur res medica, atq; hinc hominum uita: ubi mendicamenta tractari eorū manibus uidemus, qui plurimum neq; ea norunt, uel si norunt, præ auaritia eligere optima munus student. Neq; enim esse bene instituta ciuitate dignū, unicuiq; hoc negotium passim committi: sed his solum, qui probatissimis medicis, idonei uisi fuerint. BEN. Utissimum profecto opus hoc fuerit, ac laude dignum, his tantummodo min iſtris uti, quos probes. ATH. Erat quidem
 d 3 & plu

Et plurima adhuc dicenda, uerum uobis rerum capita monstrasse sat fuit, utpote uiris qui ea pensitare, quantique facienda sint nosse possitis, cum praesertim in dies quotidie proditura sint Galenicæ hæreseos momenta, quæ quidem si genium illud Galeni ad unguem non fuerint, hoc tamen laudis dubio procul secum ferent, quod omnino ab his qui primi Galeni medendi methodum ab inferis euocarunt, prodire. LAN. Nonne arbitraris breui fore, ut medici omnes qui hæc nouerint, in uestras partes conspirent? neque enim diu poterunt ueritati obsistere. ATH. Dicam ego quod sentio: Primum ex his qui uulgo medici uocantur, triplicem, si diligentius aduertas, reperies differentiã. Alij nanque adeo hebeti ingenio sunt, atque omni ex parte rudi, ut nullo pacto ueritatem, et si apertissimam, prospicere ualeant. Alij iterum ueritatem quidem optime norunt: eam tamen fateri sibi haud utile esse putant. Primum quod magno sibi dedecori fuerit in tanta ignorantia consensuisse. Deinde quod omnes ilico ludibrio habeantur: ut qui senes admodum, nuperque in tanto pretio habiti, perinde ac pueri prima artis rudimenta addiscere debeant. Porro hos quiduis potius pati certum est, quam semel aperte manus dare, atque eorum uideri disciplinam capefcere, quos modo laetantes, ac nullius pretij medicos appellabant. LAN. Quid igitur facient, aut quo nam modo famam suam posthac tuebuntur? ATH. Quod et facere tunc primum coepere, quum ad eorum aures res hæc peruenit. Ad conuitia inquam, et maledicentiam se conuertent: experientiam, et ætatem, canosque ostentabunt, ciues perterrefacient, atque eiusmodi in dies molientur multa, quæ tu optime calles Lan-
dine

Medicorum differe-
ntia triplex.

dine: ut qui pluries pro nostris partibus acerrime confu-
xeris. Accedo demum ad tertiam medicorum differentiã
corũ scilicet qui non modo partes sectantur nostras, ue-
rum & plurimo nobis adiumento fuere. Inter quos pri-
mus & maxima nobis familiaritate iunctus Guido Ante-
rigolus est: iuuenis quidem qui optime Curtianam illam
disciplinã oleat, quiq; nobis de suo ingenio plurima polli-
ceatur. Adsunt & alij Galenicæ sectæ studiosi, quos inter
Andreas Paschalius in primis merito numerandus est.
Quin & alij quoq;: uerũ præ cæterorũ multitudine pau-
ci, hiq; omnes ætate iuniores. Per hos inquã optime spe-
randum est, res nostras auctum iri. Quod siqui ex alijs
demum ueritate uicti in castra nostra transfugæ peruene-
rint, lubentes quidẽ suscipimus: dummodo nõ furtim qui-
dem, ut supra diximus, uerũ aperte Galenicæ sectæ nomẽ
profiteantur. Ita enim acadenuam nostrã appellasse libet.
Quòd si quis nos minus dignos iudicet, quàm ut instaura-
torũ nomẽ mereamur, atq; ipsius sectæ innouandæ auto-
res: Hunc uelim omni affectu deposito considerasse, quo
pacto (ut de se Galenus inquit) nos primi pericula subiui-
mus: tum quæ ex iam dissueta arte oriri poterat, tum item
quæ nobis affatim maledicorum numerus afferebat. Diu
enim undiq; destituti, & aduersus barbariem insuper &
barbarorũ sectatores, demũ & cõtra ignauum uulgus cer-
tauimus: uicit tandẽ ueritas, uictoriã modo prosequimur.
Quod si primum nostro huic labori Illustrissimũ ac fœli-
cissimũ principis nostri gratia nõ desit, nec nõ & doctorũ
hominum, in quo ordine facile primus locus urbis nostræ
nobis debetur, unã cum Laurentio Stroza, ac fratre eius
Philippo,

Philippo, Petroq; filio, sed & Petro Victorio, Bartholomeo Caualcanto, ceterisq; quamplurimis, cum in alijs omnibus, tum in hoc doctrinarum genere apprime eruditis uiris, non dubito, quin nobis res omnes ex sententia succedant. Sitq; hoc & nostri & urbis totius, imò & Ethru-
 riæ perpetuū gloriæ monumentū. Neq; ierim inficias, futu-
 ros posthac plerosq; qui & doctrinæ ubertate, & di-
 cendi facilitate, nos longe superet, quin & in artis operi-
 bus plurima inueniāt, remq; publicam augeant: hoc inquā
 speramus atq; optamus, si qua tamen debetur his qui rem
 ab initio orsi sunt, hoc totū Academiæ nostræ condonari
 petimus. Et si enim & alij quidam Galenicam doctrinam
 nostra ætate suscitarent, atq; aduersus barbaros acerrime
 dimicarint: inter quos Curtius, ætatis nostræ decus, primū
 locū tenet. Nos tamen primi (quod nouerimus) Galenicæ
 ueritates opere quoq; monstrauius, atq; ipsius uniuersa-
 sam methodū exactissime exequuti sumus. LAN. Iusta pe-
 tis. Ego uero quod hætenus feci, ubiq; gentium uestri fa-
 mam tuebor, ac pro uiribus extollam: sic enim & rei gra-
 uitas, & animi uestri magnitudo exposcit. BEN. Ego ue-
 ro quid dicam, qui uobis quondam aduersarius extiti?
 LAN. Hoc solo culpam omnem dilues, si te uictum fate-
 beris. BEN. Quin & in partes uestras lubens secedo: gau-
 deoq; me in extrema senectā nouum fieri militem. ATH.
 Valete igitur uiri optimi, ac rem literariam ut facitis fo-
 uete. BEN. Vosq; iterum pergite: Neq; enim deorum ho-
 minumq; opera uobis deerit. Vale. Ego uero domum me-
 recipio Landine. LAN. At ego ad has uisendas plantas,
 priusquam emarcescant, reuertor iterum. Vale.

PETRI FRAN

CISCI PAVLI MEDICI GALE-

NICI ADVERSVS AVICEN

NAM DE VENAE SE-

CTIONE TRA-

CTATVS.

P E T R V S F R A N C I S C V S

Paulus, ex Galenica secta medicus Florentinus, medicæ artis studiosis
Salutem.

COgitauimus iamdiu, uiri medicinæ studiosi, ueterem
Queramq; medendi methodum pro uiribus è tenebris
eruere, quam quidem omnium disciplinarum nobis auto
res Græci iam antea optime excoluerant: Barbari uero
post hæc debonestarant, atq; corruperant. Necesse itaq;
habuimus eos, qui pro ueris autoribus nobis successerāt,
demoliri, atq; eos minime sectandos duces, aut obseruan
dos ostendere. Ceterum inter reliquos maxime Auicen
nam, utpote cui primas partes nostri medici tribuere so
leant. Quum uero plurima nobis occurrerent aduersus
eum dicenda, minime uisum est singula eius opera prose
qui: nam quid hoc laboris mihi susceperim? Verum uni
cum de uenæ sectione caput in mentem uenit mihi propo
nere, quoniam à nouis his medicis uel maxime laudari so
leat Auicenna, quod in eo præcipue Galeni mentem feli
cissime assequutus sit, quantum itaq; longe haberent mon
strare enitar modo: quam rem si commode assequutus fue
ro, non minimum momenti ueritati adiecisse uide
bor. Sin minus, alijs postmodum & doctio
ribus (ubi ita sorte contigit nos
cœpisse) ea perficere atq; ex
plere negotium erit,
Valete.

PETRI FRAN

CISCI PAULI MEDICI

Galenici, de uenæ sectione, ad=
uersus Auicennam,
tractatus.

PRIMUM itaq; circa ipsius defini-
tionem insistendū est, quam huiusce
modi uerbis explicat. Phlebotomia
(inquit) est euacuatio uniuersalis,
quæ multitudinem humorū euacuat.
Quid deinde per multitudinē intel-
ligat, exponēs subdit: Multitudo uero est augmentū hu-
morum, super æqualitatem ipsorum in uenis. Porro hæc
prima sui facie haud temere dicta uidetur, quum enim &
superabundent quandoq; humores ex æquo (hanc ple-
toram dicunt) interdum, & alter eorum exsuperet (hæc
cacochymiam appellāt) illi quidem uenæ sectionē oppor-
tune adhiberi dixit Galenus: quam & absoluto uocabulo
uacuationem, prima aphorismorum dixit, huic uero pur-
gationem. Verum quæ subinde addis, non bene dictis con-
ueniunt: si enim phlebotomia multitudinem uacuat, atq;
ea est exacta phlebotomiæ notio, quomodo deinde uitio-
sos quoq; succos per eam uacuari dicis? Huiusmodi enim
uerborum sententia est, altera scilicet ex causa fieri uenæ
sectionem: uel quia humores multi sunt, uel quia uitiosi.
Non erit itaq; phlebotomia multitudini propria uacua-
tio, quare neq; ea quam posuisti satis sufficiens definitio
fuerit:

fuerit : ut quæ minus prosperæ rei naturam declaret. Est igitur iuxta Galeni sententiam, minuenda sanguinis multitudo, per uenæ sectionem, non tamen inde inferendum est (ueluti tu facis) uenæ sectionem propria ratione multitudinem solam respicere, potest enim & uitiosum sanguinem uacuare: qualis in putrida febre: qualis in melancholico morbo colligi solet. Superest, ut ad ipsius documenta propius accedamus, in qua re aliquantisper sciscitari uelim, eos qui Auicennam Galeni genium asserunt, qui'ue Arabes autores Græcis conferre uolunt, quo nam pacto tractatum hunc illi contuleris, quem Galenus de uenæ sectione inscripsit : tantam enim puto ibi reperies differentiam, ut nunquam aliàs uel doctrinam, uel ordinem, uel facilitatē in hoc autore sis amplius admiraturus. Attamen debuit Auicenna (ut qui se Galeni interpretem professus est) dicta ipsius tum enucleare, tum optima quadam serie digerere, demum & plurima addere, quemadmodum & Galenus post Hippocratem fecit. Hic uero tantum abest ut quicquam profecerit, quin potius omnia turbat, omnia peruertit: nullum sibi proponit dicendi scopum, uerum ex abrupto modo hoc, modo illud attingit: adeo frigide, adeo leuiter, ut reticuisse sit satius. Quanto melius Galenus, quem te sectari par erat? Proponantur, inquit, qui corporis affectus uacuationis egeant : deinde qui nam eius quæ per sanguinis detractionem fit: demum quinam innoxie hæc ferre possint, insuper & quibus animaduersis uacuationis modum probe coniicias: dehinc & quibus uenis ea fieri debeat, & si qua reliqua sunt : quæ sibi diligens medicus, atq; huius auxilij pertractator perscrutari

scrutari debet. Omnia proponit atq; exequitur. Verum ea quæ Auicenna tradit, secus se habere res ipsa monstrabit, si paulo diligentius ea quæ sequuntur, attendas.

Cœperat Auicenna affectus & symptomata enumerare in quibus uenæ sectio cōuenit, aliàs quidē priusquam malum accadat, aliàs quum ipsum iam adest: Quibus inquit, percussio accidit, aut casus minuuntur, quandoq; timendo, ne eis accadat apostema. Verum quidem est, & à Galeno dictum, etiam in puro corpore propter tractionis uim, quæ ex dolore est, uenæ sectionem abhibendam esse, quum quis grauius ictus est. Si itaq; ex graui ictu semper inflammatio consequitur, semper per uenæ sectionem ipsam prohibere expedit. Nescio igitur cur tu quandoq; id fieri asseras, nobisq; doctrinam adeo mutilā, atq; incertam relinquas: nihil enim est aliud hoc modo loqui, quàm regulam nobis indistinctam relinquere, & nihil docere. Quod si tu ea ratione quandoq; uenam secari debere dicas, non autem semper, quoniam scilicet non semper grauis ictus est, ex quo inflammationem timeamus, oportuit. equidem hoc declarasse, ac mentem tuam aperuisse: quando nam hoc fieri debeat, quando secus.

Quæ uero in facta iam inflammatione suadet, difficile est mentem ipsius conijcere, neq; enim uideo quid nam his uerbis sibi uoluerit: Qui, inquit, habet apostema minuendus est, quoniam timetur ne antequam maturetur, aperiat: quamuis nō fuerit ibi multitudo. Primū enim scire uelim, quis nā unquam rūpi uiderit apostema, antequam purulentū fiat: siue per apostema abscessum ipsum intelligat, seu, ut solet, uniuersale tumore omnem innaturalem, præsertim

præsertim si in ipsius corpore multitudo nō adsit. Verum hæc certo sunt uerba quæ priori canoni annectenda erāt, dum dicebas, his sanguinem mitti debere, qui grauitèr iñti fuerint: si enim his uerbis addas quæ modo dixti scilicet id fieri debere, quamuis non indiguerit, & non fuerit in corpore eius multitudo sanguinis: iam complete Galeni sententiam excipies. Quare uerba hinc inde ex Galeno collecta qui male nescit, signum est ea colligere ac exscribere, quæ minime intellectu capit.

Voluit postmodum Auicenna factarum seu imminentiū ægritudinum rationem habere, atq; unā alteri comparare, quo nā modo ad uenæ sectionē se habeāt. Inquit igitur: Dum iste ægritudines timetur (quarū scilicet paulo ante meminerat) plus secure eis cōceditur minutio: sed quum in eas ceciderit, penitus phlebotomia dimittatur. Imitatus esse Galenum uidetur Auicēna, qui in libro huic negotio dicato, Si cui morbo inquit obnoxiiū esse hominē noueris, utputa pulmonie, pleuritidi, anginae, nō expectemus dū aliquod euidēs plenitudinis symptoma appareat, sed anteuertere præstat, per sanguinis missionē. Hæc ille. Si igitur homo iste dixisset, melius esse præuidere priusquam accidant, optime ad Galeni mentē dixisset: uerū dicēs, plus secure tūc fieri: innuit, postquā acciderint, haud ita secure fieri posse, præsertim quū statim aduersatiuam addit falsissimā, qua penitus errorem suū explanauit. Est autē hæc uerborū series: Et quū in eas ceciderint, in earū principio penitus phlebotomia dimittatur. Hæc uerba cū his quæ ad ipsa sequuntur: quibus scilicet abūde nos perterrefacit, ne aliquādo tentemus, dum ægritudo iā adest, uenam

uenam secare: hæc inquam si pro meritis pensitare uelim, iustum profecto uolumen exigeret, tanta ac talia sunt rerum capita, quæ nobis occurrunt. Hæc enim non modo Galeni uerbis aduersantur, uerum et ipsius operibus, quin et rationi, uerbis quidem ut ex dictis ipsius manifestum est, si quis ea quæ in libro de uenæ sectione refert, consideret. Inquit enim non solum ubi adest plenitudo, mirifice prodest uenæ sectio incipiente phlegmone, uerum etiam citra plenitudinem, seu propter ictum accadat, seu propter dolorē partis, uel etiam ex ipsius imbecillitate. Hæc ille. Sed quod mirere magis tui ipsius uerba, simul et operandi modos, contempleris, quibus libro tertio usus es, nullius minus quam huius uerbi, in earum principio penitus dimittatur, uideris meminisse, et quidem hoc modo per somnium dictum putarim, ni paulo post eodem capite, plurima huic sententiæ consona protulisses, de quibus mox erit sermo: sed ad Galenum reuertamur modo, atque ipsius uerba inspiciamus, qui non modo incipiente morbo uenam incidit, sed et iam incremente: ita enim et herum et seruum sanguinis missione ad deliquium animi perducit. Quod si rationem expectes, nescio ego quid nam moueat ad hoc dicendum: sicuti enim dimissa ab initio sanguinis missione, plurima sequuntur incommoda: ita et admissa ea, non leuia pericula cuitamus. In febribus nanque, ut Galenus inquit, priusquam putredo ualida uenas inuadat, maturanda est sanguinis missio: quod si initio phlegmones hoc fiat, proculdubio ipsius augmentum arcebis, sed et pluries omnino sanabis. Quæ uero scioli huius hominis interpretes commenti sunt, nempe quia uidebant, non dicere tantum hominem

uniuersalium theorematum obliuisci, dum proprias curationes aggreditur, cum futilia sunt, tum mentem ipsius minime monstrant: neque enim minoratiua dicta phlebotomia, minus nobis ea incommoda afferre uidetur, quæ statim Auicenna ponit: sed & uenæ sectionem, quam in multorum morborum initijs fecit Galenus, nescio an eradicatoriam appellare uelint: qui enim ultra animi deliquium materiam eradicare uoluerit: simul puto & animam quoq; uitamq; eradicabit. Atqui uniuersaliter dixit Hippocrates: Inchoantibus morbis siquid uidetur mouendum, moue. Quæ uerba Galenus plurimum de uenæ sectione uerificari ait.

Speculemur modo incommoda, quæ nobis statim proponit, ut à uenæ sectione nos omnino deterreat, tot enim ac tanta sunt, ut nihil mirum, si nostræ tempestatis medicos omnes torpescere coëgit. Humores inquit subtiliat, eosq; per corpus fluere facit: sano sanguini eos admiscet, & nihil quādoq; euacuat ex eo quod oportet. Porro horum ut sui moris est, nullam rationem addit: sed neq; experientia compertum dicit: quanquam si diceret, nihilo plus ea ratione illi credendum censeam. Quod enim primum humores subtiliet, nemo est qui mihi persuadeat: ni forte & hoc loco chimæram illam suam imaginetur, quam subinde magno hominum terrore ostendit, dum ait: Cæue ne ægrum sanguinis missione ad bilis feruorem ducas. Verum hæc uerba paulopost in censum uenient. Videtur itaq; uenæ sectio quod ad tenuitatem spectat uel crassitiæ, in eodē statu humores derelinquere, ni refrigeratione ea quam totis uenis fieri inquit Galenus, humores tenues reddi

reddi arbitreris. Quid est quod deinde addit: Et eos per corpus facit fluere? Fluere enim per corpus humores necessarium est, quoad uacuentur. Verum si ex eo times, ne in aliquem locum decumbant: & præcipue læsum, qua ratione augeatur morbus (neq; enim aliud tua uerba, si quidem diuinare contingat, sibi uelle uidentur) non bene mittendi sanguinis rationem didicisse uideris. Quàm longe enim auertere fluxionem docuerunt Hippocrates & Galenus atq; à determinato loco ad determinatum trahere: quocirca non decuit bene instructum medicum hæc timere. Cæterum & tu quoq; si hæc timebas, nescio primū cur huiusmodi auxilium multis internis inflammationibus afferas. Deinde & rationē reddidisse oportuit, cur magis ea accidant, quum ab initio sanguis uacuatur, quàm si in statu morbi. Quod uero dicis: eo opere malum sanguinē bono confundi, nescio ego qua ratione, neq; enim Hippocrates quum in pleuritide colorem sanguinis immutatum inspicere uoluit, bonum sanguinem deteriori admiscuit. Sed quum necessario prius bonum, & minime alteratum abstulerit, consequenter deinde & semiputridum uacuauit priusquam sisteret. Addit postremo inutile esse hanc euacuationem, & in qua minimum sperare debeamus: ut quæ nihil euacuet ex eo quod oportet. Qua in re uideris profecto mittēdi sanguinis regulas his admiscuisse, quæ de purgatione scripta inueneras. Verum res hæc melius subsequētibus uerbis mōstratur, quū ait: Quumq; maturatio apparuerit, & ægritudo principium aut statum præterierit, tunc si oportuerit ut minutio fiat, facienda est: & reliqua. Nescio ego cur nam coctionē expectare debeamus

debeamus, & statū morbi præterijſſe. Præter enim quod Galeni opera aperte contrariū monſtrant, oſtendit quoq; ratio, opitulari oportere naturæ, non quando uictoria iam adepta eſt, uti tu facis, ſed quum laborat: uerum hæc, uti dicebamus, ex purgatione ad ſanguinis miſſionem translata ſunt. Quare tot ſuis uerbis Auicenna nihil boni, nil utilis nobis reliquit, ſed ſolum necandi ægri occaſio extitit, dum miſeros medicos, qui ſibi admodum addiſti fuerint, ab huiusmodi auxilio deterret. Sed tempus eſt ut ad alia properemus.

His quæ modo dixerat, ea quoque conueniunt. Et quum ægritudo inquit eſt habens criſim, in cuius tempore eſt longitudo, nullo modo ſanguis multus minuendus eſt. Sed ſi poſſibile fuerit quieſcendum eſt: quòd ſi non, ex eo parum minuatur, & in corpore ſanguis ut theſaurus recondatur ad phlebotomiam faciendam ſi appa-
ruerit, & uirtus conſeruetur ad reſiſtendum in criſibus. Optimum proſecto nobis medicum & ſolertem proponit Auicenna, quem uult futuram criſim adeò à longinquo agnoſcere: ac propter criſim quam certo fore ſciat, atque eam longo poſt tempore, uenæ ſectionem dimittat. Sed eſto huiusmodi aliquis adeo ſagax: quæ nam eſt uir optime ea multitudo quam tu adeo times, & qua uacuata, nullo modo criticos motus ferre poſſe ſperas? Qui enim (multum & paucum) ea uerba dicit, nihil proſecto nobis certum affert. Sed nos inſuper anxios ſemper præ timiditate relinquit. Præterea ſcire uelim quid nam citius promptiusq; criſes promoueat, quam cuiusmodi euacuatio? quod & Galenus teſtatus eſt, dum ait, Illico & ſudores,

sudores, & uentris excretiones sequi. Idcirco & quum multitudo adest, atque ea ratione morbus concoqui contumax: nescio ego quid nam breuiorem eum redere possit, quam uacuatio multa. Caterum si morbi longitudinem, & longinquum iudicium, non quidem præ multitudine, sed ex humoris qualitate suspicaberis: cur nam critica illius pugnae & uehementium motuum meministi? quum minime soleant huiusmodi ægritudines, eo modo terminari.

Prosequitur deinde, ac ueluti nouo facto principio inopinato nobis proponit corpus sanguinis missionis egens, atq; inquit, Si multum præterierit tēpus ex quo minutus fuerit, & in hyeme fuerit conquestus, quod se quasi fractum sentiat, minuatur. Verum ne forte hoc auarētius fiat quam oporteat, nos semper parcitatis admonet, dicēs: Et sanguis pro thesauro recondatur. Quo loco fractionis nomē nihil aliud mihi sonare uidetur, quam uniuersam lassitudinē. Ita enim frangi se sentit, qui horrore aut rigorem patitur: sicut & qui tensiua lassitudine affectus est. Si igitur his uerbis solummodo tensiuam lassitudinē significare uolebas, quippe quæ solummodo phlebotomiæ sit egēs, per fractionis uocabulum non satis aperte propositum monstrasti, alia nanq; & potiora signa afferre oportuit: præcedentem inquam uictum, tumidum corpus, inflatas uenas, pigriliem, ruborem, atque eiusmodi. Sit igitur hæc tua tensiua lassitudo, quid nobis his uerbis præcipis? Parcē (inquis) sanguis mittendus est. ego uero quo parcius mittēdū scias, solo uictu corrigi potest plenitudo: nedia scilicet, exercitio, frictionibus, cæterisq; quibus ad
e 4 obesos

obesos usus est Galenus. Non erat igitur adhuc mittendus sanguis: sed quando magnum immineret periculum, atq; hoc in uere: & tunc nequidem parcè, uerū abundè: quare hoc in loco nihil nobis notatu dignum affers.

PLus fortasse quàm decuit phlebotomiam laudibus extulerat. Itaq; ex aduerso nocumenta quædam in medium affert, quibus ea quæ dixerat confirmet, nempe parcè mittendum sanguinem: Vide, inquit Auicenna, quantas nobis secum ferat incommoditates uenæ sectio. Primum enim naturam retinet, hoc est uentrem cohibet: cacochymiam gignit: syncopem ciet: quis igitur ea unquam audeat uti? Verum quod nos solatur hoc, neq; hæc omnia ratione firmasse, neq; admodum scitè loquutum hominem, dum non satis aperte dicit, quæ nam phlebotomia hæc mala afferat, quæq; uitanda sit. Primum enim non est ea tanta tractio, ut uerisimile sit, à uentris partibus penitus humores auertere. Quod si experientia hoc dicit inuentum, nos oppositum ex Galeni experientia, & nostra quoq; in mediam asseremus: quod scilicet ad ipsam sequatur uentris excretio, & soluta aluus, quam natura onere leuata molitur. Quod si retinet, non erit profecto ex ea tanta uentris siccitas, ut solo clystere corrigi nequeat. Quare uel nocumentum nullum est, uel adeo leue, ut ne utiquam adduci oportuerit. Cæterum quid de cacochymia dicemus? quam ex multa sanguinis missione fieri dicit. At qua nam multa? ita enim indistincte locutus es, ut supra diximus, ut inde factum sit, ut tui studiosi, ubi quartam aut quintam unciam transcenderant, atq; in quolibet pariter corpore, iam multam factam esse sanguinis

guinis detractionem conijcerent, nempe qui Thesauros toties, toties item Caue, toties item Pericula imminere audierant: quorū plurima à nobis nostrisq; risu potius prosequenda erant.

Debilitatur inquit uirtus, atq; ex eo malū corporis habitum gignit. Fatemur & nos, plurimum sanguinis fluxum, seu sponte fuerit, seu casu aliquo, aut etiam arte, & ad cachexiam, & ad hydropē quoq; perducere posse: et nos pluries uidimus in maximis emorrhoidarum, & menstruorum, narium quoq; profluuijs. Sed quis unquā adeo fatuus artifex existat, ut ad hæc perducatur? Proponat mihi Auicenna medicos, nō autem temerarios & indoctos homines: facient igitur multam sanguinis missionem, neq; ex ea talia sequentur nocumenta.

Quod uero tertio de syncope addit, mirum est, quantum parui faciendum sit: neq; enim syncopes nomen aliter audiendum est, quā leue quoddam animi deliquium, quod & assurgente ægro quandoq; accidere solet, tu uero horribili hoc tuo uocabulo, mortiferam illam syncopē significare uideris, ut omnes quā longe à uenæ sectione fugere cogas, si qui adeo stolidi sint, ut leuissimis uerbis credant.

De perturbatione uero, quam dicit secum ferre minutionem, quid dicam nescio, nec conijcere possum, quid nā his uerbis sibi uoluerit Auicenna. Tranquillitas enim, quiesq; non perturbatio, seu agitatio eam insequi solent: quod & Galenus testatur, qui pro calore, refrigeriū: pro inquietudine, quietem: pro uigilijs, somnum succedere uidit. At dum fit (inquies) perturbatio accidit: dum uero

facta est, quies. Primum ego neq; hoc uidi, neq; aliquem uidentem audiui. Sed nec ratione ulla persuadere hæc credere. Quod si temere perturbatio accidat, post breue tempus succedet tranquillitas, neq; enim uel horæ centesimâ, hoc opus occupat.

Ne utiquam silentio præteream: uerba quædam non aliter dictis dicendisq; annexa, tantâq; affinitate, quâta foret si mespilo castaneam aut iuglandem insereres, ea sunt quâ breuissima. Phlebotomia (inqui) & colica raro simul eueniunt. Mirabar quondam hunc canonem, neque imaginari poteram, ut uir satis mēte constans adeo intempestiue, adeo abrupte, adeo indocte hæc proferret. Porro si de coli dolore hic mentio futura erat, cur non inflammationis, quæ in colo quidem raro, in tenui autem intestino sæpius euenire solet, meminit? hæc enim cum uenæ sectione aliquid habet affine, ab ipsa enim curatio. Sed quid iterum sibi uult uerbum illud euenit? quasi uenæ sectio, casu quodam accidat: non autem arte, atque consilio.

Sequitur post hæc corpora quædā proponere, quibus haud probe conuenit phlebotomia, quippe quæ ita affecta sunt, ut eam minime suadeant. Inter cætera uero prægnantes proponit. Quæ res non ita temere admittenda uidetur: quin potius nonnihil cōsiderationis habet. Neq; enim uidentur prægnantes omnes uno ordine excipiendæ: nam & habitus corporis, & ætatis, & quâ prope partui sint ratio habenda esse uidetur, quemadmodū in omnibus aduerfantibus indicationibus fieri solet: scimus enim timore abortus solummodo præcepisse Hippocratem, ne prægnantē

gnantibus sanguis mittatur: aborsus uero timor penuria sanguinis accidit: at non ex quacunque uenæ sectione, nec in quocunque corpore, neque iterum quocunque conceptus tempore penuria sanguinis continget talis, ut fame absumatur foetus. Non igitur probarim eum, qui ita indistincte, ac sine ratione loquatur: est enim nobis plus erroris quam doctrinæ occasio. Quod uero fluentibus mēstruis iterum non sit uenæ sectio tentanda, non illico admittenda sententia uidetur. Si qua enim ratio ipsius adduci possit, ea est, quod dum natura uacuationes molitur, nequaquam arte laborandum est. Primum itaque oportebat Auicennam nobis addidisse, quod si mensium profluuium tardum sit, aut imminutum poterit per uenæ sectionem iuuari, secundo inquam interiores talos. Præterea et auertendi gratia quandoque etiam superiores uenas secare conuenit.

Proponit deinde crudis repleta corpora, eaque à uenæ sectione arcet, Quoniam inquit si minueris, non maturabis eos, et timetur ne æger perdat. Raras solet demonstrationes afferre Auicenna: quod si quas forte fortuna attulit, hæc ne minimum quidem fidei: nedum scientiæ, parere queunt, qualis ea est: qua sententiam suam modo confirmat. Verum ut res amplius innotescat, quoniā consideratione digna est, uideamus unde nam hic homo hæc documēta sibi assumpserit. Inter cætera febrium symptomata numerat Galenus in therapeutichis libris syncopen: quæ ex crudorum copia ortum habet, quam quidem et omnium curatu difficillimam statuit. Hanc inquit nec sanguinis missione, nec purgatione etiam curari posse, scilicet

scilicet propter syncopes metum, ac subinde mortis. Ille idem Galenus, qui ea dixerat, in libro quē de uenae sectione inscribit, modum docet, quo talia corpora uacuari possunt, his uerbis: Ita nimirū et me fecisse uidiſtis, in his quibus crudorum inerat copia, nam pauculo sanguine detracto, protinus melicratum exhibeo, probe coctum cum incidentium medicaminum quopiam, ueluti hyssopo, origano, nepeta, pulegio, ac sic rursus sanguinem minuo, uel ipso eodem die, uel die postero, in quo rursus exhibito propositorum medicaminum quopiam, iterum de sanguine quid aufero, ac rursus tertio die similiter bis. hac ille. Quae quidem omnia si probe consideretur, et uera esse, et minime sibi aduersantia cognosces. Quod enim prius dixerat, minime detrahendum sanguinem huiusmodi corporibus causam quidem syncopen afferebat, quae aegrum eo tempore affligere consueuerat, quum uero syncopes suspitio non adest, ut quibus os uentris minime affligitur, hos per uenae sectionem curare docet, posterioribus uerbis. Quum hac rei ueritas sit, eam tamen minime cognouit Aui cenna, quando nec probe Galeni mentem ambobus locis executus est. Sed nec probe dictorum rationem addit, quo circa et Galenicis ueritates nobis omnino occultat, ac suspectas reddit. Primum itaque non erat ualde operosum, iuxta Galeni dogma, plenitudinem hanc suis notis nobis exponere, quas adeo scite Galenus affert his uerbis: His, inquit, et praecordia inflata, et totum corpus ampliore mole uisitur, quam per naturam deceat: color item ad albidius et intercute aqua laborantibus similis. Tu uero sicco pede pertransiens, doctrinae ubertatem e medio tollis. Quin et
senten

sententia uerborū, mendacij suspecta est, neq; enim phlebotomia impedit multū corpora crudis repleta, sed iuuat si ea probe utaris: ut ēris autem optime, si iuxta ea quæ ex libro de uenæ sectione exscripta sunt, singula facies. Quæ uerba & tu paulò post, nesciens cui nā proposito probè seruirēt, posuisti: dum dicis, Et si grossi fuerint, antiqui præceperūt, ut biberet ante phlebotomiā, & post ipsam antequā alia fieret minutio, syrupum acetosum subtiliatium coctū cū hyssopo et hæce. Hæc proculdubio superioribus annectēda erāt: eratq; tibi signandus locus, ne forte & tu, qui Galeni interpret es, aut incōstantis mētis, aut obliuionis merito arguereris, dū paulò ante dicebas, non expedire uenæ sectionē: dehinc paucis interpositis uerbis eā suades. Quæ res optime nos monet, te collectorē quēdā, ac ueluti notariū Galeni, ac cæterorū, exscribere quidē hinc inde eorū sentētias, quæ nimirū proposito negotio deseruiāt, uerū neq; probe digerere eas, neq; autorū mentē satis bene prospicere. Itaq; nec uerū dicit Auicenna, nō expedire phlebotomiā hoc casu, nec siquādo ea minime expediat, ea est ratio quā adducit: quoniam scilicet nō maturabis eos, uerum ea quā Galenus posuit: quoniam qui eo modo affecti sunt, timor est, ne per uenæ sectionē, aut deiectoriū medicamētum syncopen incidāt: pari enim passu uidentur apud eum ambo hæc auxilia procedere.

Imaginatur & aliud plenitudinis genus his uerbis: Quū uero sanguis alicuius fuerit bonus & paucus, et fuerint in p̄sius corpore multi mali humores, phlebotomia tūc bonū rapiet, & malū relinquet. Ex quibus proculdubio patet, uerba quidē sibi assumpsisse Auicennā, intellectu

Et uero minime: huiusmodi namque sententiam posuit Galenus in libro de tuenda ualitudine, uerum quae hoc loco inde accepta sunt, temerè ac perperam, posita sunt. Imaginatur ibi Galenus corpus quod quidem in uentre ac primis uenis crudorum copiam congegit, in cætero uero corpore, hoc est in uenis, quae in totius ambitu posita sunt, bonum sanguinem contineri. Huic inquit frustra per uenae sectionem succurrere tentabimus, quoniam nihil ne offendente humore euacuabit: sed bonum sanguinem arripit. Non ergo dicat Auicenna, quum sanguis alicuius bonus paucus fuerit, multus uero malus: neque enim hoc imaginari potest, nisi ubi in aliqua parte seorsum bonus consistat, seorsum uero malus. At impossibile quidem uidetur, plurimum malum existere, inculpabilem uero esse aliquem. Quin potius eo casu Galenus plurimum quidem bonum statuit, nempe qui in magnis uenis esset: paucum uero quae multitudine ciborum crudorum congegit. Neque etiam concipi animo potest, phlebotomiam bonum rapere, et malum dimittere, praeterquam ubi bonus praesto sit, ac sectae uenae uicinus: malus uero in longinqua parte situs, quemadmodum Galeno contigit. Verum haec res adeo futilis est: ut amplioribus uerbis non egeat.

Paucis dehinc interpositis uerbis, reuertitur ad excipiendos affectus quosdam: in quibus haud tuta est sanguinis missio, ac primum excipit calidas febres: dehinc et periodos omnes, iterum et morborum initia. Demum grauiam quaedam symptomata, quale spasmus est. Primum itaque de calidis febribus mirandum est cur hoc dicat, quum maxime Galeno aduersetur, qui et uerbo et opere oppositum confirmauit. In

acutissimis nāq; febribus nullum maius auxiliū inuenit, ut ipse in cōmētarijs aphorismorū mōstrauit. Insuper in cōtinētibus febribus, duo tātū auxilia esse testatus est: alterū quidē semper opportunū, scilicet uenæ sectio: alterū uero cōcto iam morbo, nempē frigida potio. Opere itē confirmauit quando dū intollerabili æstu affligeretur æger, uenam pertudit. Sed & tertio opus suū optima ratione & recta factū mōstrauit: Quoniā inquit per huiusmodi præsidia in cōtrarium statum ducitur corpus celerrime refrigeratū. Quo ergo plus inflāmationis adsit, eo magis huiusmodi refrigerio eget. Tu uero legislatoris more uerba quidem profers: uerum nec rationem affers, nec ueterum obseruantias. Quare minus fidei tibi adhibendum est.

Excipit deinde febres quibus aduenit spasmus. Quæ quidē sentētia ex Galeno accepta est: iccirco uideamus primū quid sibi Galenus uoluerit: deinde quā accurate hic homo Galeni sentētiās nobis per manus tradiderit. Dicit itaque Galenus, quū de symptomatibus ageret, quæ febrē comitātur: Sed neq; si quis simul & distentione neruorum laborarit, & sanguinis egerit missione, huic tantum semel mittere oportet, quātū egerit morbus: uerū aliquid quoque accidēti relinquēdū est, cuius causa sæpe sudores eueniūt, & uigilæ molestāt, & uires ægroti deiciūtur. Ipse idē qui modo hæc dixerat, secūdo aphorismorū libro: In maximis doloribus, aut sanguinis missione, aut uētris solutionē, usq; ad defectū animi laudauit, iuxta id quod magis expedire uideretur: ni igitur sibi ipsi, imò ueritas ueritati aduersetur, uidere oportet, quonā pacto ubiq; uera dicat Galenus. Quæ igitur in libro aphorismorum dicit,

cit, in hanc sententiam uenire uidentur. In fortibus quidē doloribus conuenire, uerum non ex quacunq; causa, neq; in omnibus, ut scilicet usque ad animi defectū sanguis mittatur, aut uenter saluatur. Sed eo casu solum, ubi ex inflammatione aliqua dolor adsit, ueluti auris, oculorum, capitis, ilei. Si uero dolor distentione neruorum oriatur, iam primum lēdit principium, atq; ideo mors imminet, defectu uirium, quam ob rem non semel tunc totum uacuasse expedit, sed partiri oportet. Sed quomodocunq; hæc se habeant, non admodum scite nobis hanc Galeni sententiā proponit. Dicere enim in primis, febres quibus aduenit spasmus, non aliud est, quā de spasmo sicco loqui, hic enim est qui febribus aduenit. Præterea quid à minutione cauendum dicis? hoc enim est uenæ sectionem è medio tollere. Quod si ut alij interpretati sunt, ita legas ea uerba, minoretur phlebotomia, iam nec adhuc proposito satisfas, neque enim parcius mitti sanguinem suadet Galenus, sed non uno impetu, timens uirium imbecillitatem.

Supra pluries dixerat. Ante statum parum minuendum, imò si possibile est, quicuisse expedit. Sed et paulò ante iterū in febribus non acutis à principio uenæ sectionem damnat, iterum et paulò post, Caue inquit etiam in febre sanguinea multam minutionem, etiam à principio, sed potius post maturitatem. Horum tandem uisus est rationem reddere hoc loco, quum ait: Et similiter oportet ut ex minutione febricitantis, cuius febris non est ex putrefactione, minoratio fiat, propterea ut ad resoluendā febrem thesaurus relinquatur. Hæc quidē omnia inde pēdere uidentur:

uidentur: unde & plurimi ipsius errores. Galenus namq;
libro artis curatiuæ undecimo, multam sanguinis missio-
nem à principio detrectasse uidetur, his scilicet qui parū
considerate ea excipiunt. eius hæc sunt uerba: Tātum san-
guinis in omni tum corporis temperamento, tum corpo-
ris statu detrahi par erat, quantum supra naturalem habi-
tum fuerat in auctus: uerum quoniā neq; obstructio, neq;
putredo, curari per sanguinis missionē potest, ut quæ alia
exposcat auxilia, reponi sanguinis aliquid ad curationis
spatium oportebit. Sed quomodo hæc dicat, qui alibi usq;
ad deliquium ægros perduxerat: atq; id in morborū ini-
tijs, ita enim et suadebat Hippocrates in principijs mouē-
dum. Hinc itaque patebit error Auicennæ, & quomodo
ueritate dimissa, futilia quædam aggressus sit. Erit igitur
constans ueritas apud Galenum, à principio maxime mi-
nuendum sanguinem, quod & tu paulò post asseris, dum
dicis & properare est melius, nempe quæ fuit sententia
Galenī in libro de uenæ sectione. Vnicam autem sangui-
nis missionē uisus est semper moliri Galenus, nisi aliquid
irgeat, atque eam ubi expediat, maximam, præsertimq;
à principio, ut omnia ipsius tum uerba, tum opera mon-
strant. Videamus modo quid sibi uoluerit in Therapeuti-
ces libro Galenus: monet ibi nos, ne eadem mensura san-
guinem unicuiq; minuamus. Aliqui enim sunt, quos si san-
guinis missione ad animi deliquiū perducas, uires omni-
no deijcias. Sicq; uel uita periclitabuntur, uel intempesti-
ue cibare oportebit: quare & tibi proponit pro exem-
pio corpora quædam laxa, mollia, subalbida, atq; omnino
pauci sanguinis, uel imbecillarum uirium. Conijcere itaq;
f   opor

oportet medicum corporum naturas, atq; hac ratione uacuationes moderari. Quædam enim sunt talia, ut si etiam ad deliquiū perducas, nihil lædes, ita ut & ad crisin usq; durare adhuc possint: quod serui illius curatio manifestat. Quædam uerò è contra parciori phlebotomia contenti erūt: ita ut ad morbi terminum durare possint, neq; enim ea ad animi deliquium usq; deducenda sunt. Nec iterū ex his habes pluries secandam esse uenam: atq; in principio parcius, in statu uero uberius: hæc enim somnia omnino in Galenica doctrina esse uidentur, atq; adeo clara, ut ampliori disputatione nō egeant. Colligere tandem uidetur suam de secanda uena sententiam Auicenna, ubi & pluri-
mas cautelas affert his uerbis:

Et si fortis inflammationis non fuerit febris, & fuerit item putrida, attēde decem regulas. Hæc quidē in primis proponit, nempè quæ superioribus cōueniunt, ubi & calidas febres exceperat, & putridas in sui principio. Mox decem iubet attendere regulas, quas tamen tribus tantum complecti poterat, Galeni instar, qui tantum tres posuit sanguinis mittendi scopos: morbi inquam magnitudinem, uirium robur, atq; ætatem florentem: quòd si hæc omnia conueniunt, proculdubio sanguis mittendus est. Sunt autem & aliæ indicationes, quæ quidem suam uim habent, non ut uenæ sectionem è medio tollant: sed ut modum aliquē ei tribuant, ut maior minor ue fiat. Tu uero nec quæ primæ forent indicationes monuisti: sed uno ordine eas ponebas, quasi unaquæq; indifferenter æque nos hortari ac dehortari queat, qua re nihil potest esse perito medico indignius.

Que uero deinde addit, Postea intueri in urinali, & si urina fuerit rubea & grossa, & pulsus eius fuerit magnus, & facies tumida, & febris in suo motu non prope-
ret, phlebotomia in hora qua stomachus à cibo est uacuuus.
Ex his quæ modo proponit, plurima sub uirium robore
comprehendi possunt: nam sanguinis multitudinem mon-
strant, pulsus magnus, & facies tumida. Ea uero quæ de
urina dicit, penitus à Galeno aliena sunt: neq; enim ipse
somniauit unquam, ullam esse mittendi sanguinis ab uri-
na significationem, ut quæ nihil aliud monstrant: quàm ue-
nienti generis coëtricem, atque humorum coëtionē: quo
uero rubea magis fuerit, nihil aliud est, q̃ dicere ipsam
magis ab idea sanorum distare, atque eo magis putredini
attestari. Sed & nobis experientia confirmatum est: dum-
modo febris ualida sit, & uires ualidæ, etiā si tenuissima
extiterit urina, commode uenam secari, ac non minori uti-
litate, quàm si admodū rubeat. Quin & tibi ipsi contra-
dicis Auicenna, quo pacto enim si ad phlebotomiam, sta-
tum morbi, aut expectare, aut præterire suades, cōsiliū
ab urinae rubedine & crassitie sumes: neq; enim coëcto iā
morbo huiusmodi apparere potest. Dicamus demum
omnia ea, seu plurima quæ hoc loco collegisti, cum falsa
esse, tum infinitis extitisse errandi occasionem, & miseris
ægris necis.

Quod uero paulò post addit, quando mittendi sangui-
nis indicationem ab ipsiusmet sanguinis colore sumit: sa-
tis monstrat, quanti ipse faciendus sit. Quippe qui ea
quæ priuatim casu aliquo expedire dixerat Galenus,
ipse ueluti uniuersales regulas accepit, quum dicit:

f 2 Amplius

Amplius sanguinis qui egreditur colorem attende, & si fuerit subtilis albedini attinēs, ipsum illico retine. Huiusce modi nanq; uerba ex Galeno proculdubio habita sunt, ubi in Therapeutica ad Glauconem, atq; in cura quartanae, suadet flauum ac tenuē sanguinem statim supprimi: atq; id non iniuria, ut qui si uacuetur, nihil ægrum iuuabit: cū ex melancholico & crasso sanguine potius ægritudo cōsistat. At plerunq; accidit, uel quando imminet ægritudo, uel etiam quando iam inceptit uenæ sectionem opportune adhiberi, non tamen apparebit eo tempore sanguis, aut colore, aut substantia, à sua natura alienus. Ita enim & Hippocrates secta cubiti uena, in lateris phlegmone, primo quidem laudabilem mittit: non tamē suppressit: ita & in febribus sinochis, priusquam putredo accidat, sanguinem mittet medicus, neque adhuc inlaudabilem. Quare neque Auicennæ regula acceptanda est, neque ipsam ex Galeno, aut ad ipsius mentem elicere uidetur.

Proponit postmodum uerba quædam, quæ etiā in ore omnium esse solent, quum de uenæ sectione mentio fit: Et summopere inquit tibi caue, ne ægrum ad unum duorum perducas, cholerae inquā feruorem, aut frigidorum cruditatem. Ego uero nescio quo nam pacto huiuscemodi cōmentus sit Auicēna. Si enim Galeni autoritate hæc dixit, uti solet, mentitur: neque enim Galenus uisus est unquam hoc pertimescere, etiam in ardentissima febre, imò statim refrigerari ægrum, ac uires sibi assumere naturam uidit, nempe quæ unā cum sanguine etiam bilioso succo exoneretur. Neque enim bilis præterquam in fellea uesica per se consistit. Sed plurima sanguini admiscetur. Non itaque
periti

pertimescant bilis feruorem medici, dum sanguinem mittunt, solis istius hominis uerbis perterrefacti: Sed potius Galeni operibus inherentes, atque ipsum imitati, etiam usque ad animi deliquiū minime formident, ubi expediat. Quod si rationi innixus, hæc dicat, nullam ipse addidit. Quod uero expositores dicunt, Sanguinem ueluti frenum biliosi humoris esse. Si quidem intelligunt, minus calidum ac siccum esse corpus, dum magis sanguine abundat: hoc & nos fatemur: non tamē credimus uacuato sanguine, qui iam unā cum bile feruet, reddi ex eo corpus calidius. Sed refrigerari potius, uacuato feruente ac bilioso sanguine, ac naturam illico reliquā bilem edomare, ac per notas uias pellere, q̄ et opere ita esse mōstrauit Galenus, non autem imaginario, qualia plurima sunt quæ tu dicis. Quod etiam ex aduerso dicit, reddi sanguine uacuato humores crudiores, nullam aliam rationem habere uidetur, præterquam quod concoctrix paulò imbecillior facta sit, atq; eo difficilius concoquit. Verū addidisse oportuit, non esse in omni sanguinis missione hoc timendum: sed solummodo, ubi admodum crudis plenus sit æger: cui rei iam supra occurrebat Galenus, quando eum, qui cruditatibus laborabat, uacuare docuit: si enim ita feceris, nequaquam huiusmodi pericula obibis.

Pensitanda deinde hominis istius inconsiderata, atque inconstans doctrina: ut qui toties, tot, & tantis præmissis periculis, à uenæ sectione nos deterrebat, uoluit modo etiam sine necessitate sanguinem mittere, quocirca hæc manifeste monstrant, quod supra diximus: hunc scilicet passim colligere uera, falsa, ac demum quacunque scripta

inuenerat, nullo delectu habito. Sed & ea plerunque cor-
rumpere, ut de Galeni sententijs supra monstrauiamus. Mul-
toties (inquit) phlebotomia in febribus licet necessaria nō
sit, efficit ut natura, super materiam fortis fiat. Fatemur
igitur & nos dum reliqua suadent, in omni febre quæ ex
putredine est (ut inquit Galenus) opportune uenam secari,
quo saltem breuior fiat morbus, & tunc necessa-
ria quidem erit, non quo de uita aliàs periclitetur
eger: sed quia ea ratione naturam concoquentem iu-
uamus.

Reuertitur postmodum ad ea quæ dehortantur, atq;
hæc omnia fere uno capite comprehendit: Caue (inquit)
sanguinis missionem in frigido temperamento, ac regio-
ne: in forti item dolore: post coitum quoque, & in ætate
quæ est ante quartumdecimum: & in ætate senum. hæc
ille. Ex quibus plurima falsa dici, plurima uero perperam
accepta, hac uia apparebit. Quæ quidem de forti dolore
supra reprobata sunt, nō expedit nūc iterū in censum ue-
nire. Sed hæc quæ dicit modò, mentem ipsius aperte mon-
strant nihil ueri habere, quum omnino atque absoluta uo-
ce phlebotomiam prohibere uideatur. At de coitu quid
dicam? aut quæ nam indicatio ea est? ubi enim ualeant
uires, nihil medicum mouere debet, si qua exolutio per
coitum facta sit, neque enim ex quolibet coitu uires de-
ficere credendum est. Quocirca hoc Auicennæ dictum
plurimis errandi causa extitit, ut qui non à uiribus con-
siliū sumerent, sed à ueneris: quæ quidem omnino ue-
næ sectionem prohibere credebant. Quæ uero de ado-
lescentibus & senibus addit, quando tu uideris has am-
bas

bas ætates pari passu procedere uelle, haud uerum dicis. Adolescenti enim citra quartumdecimum nunquam; senibus uero aliquando sanguinẽ mittere possumus. Sed & de senibus nihil determinate loquutus, nec ætatẽ signasti, quæ eam prohibeat. Sunt enim & qui quadragesimum annum agunt senes, at non de his intelligendus est locus. Præterea quum adolescentes ordine quodam phlebotomic assuescere doces, nequaquam & quos adolescentes dicas signasti, nec bene scimus num ætatẽ quæ ante quartumdecimum est, comprehendas: quando conditiones corporum quas subinde affers, de colore, repletionẽ, & uenarum amplitudine, uidentur suadere medico ut confidat, quemadmodum etiam in sene, & in puero quoque ante debitam ætatem uenam secari, quod tamen omnino negauit Galenus. Cuius rationem si uidisset Auicenna, ipsam proculdubio posuisset, quam libro Therapeutices nono Galenus tetigit, nempe corporis dissolutionem, quæ in eiusmodi ætate abunde contingit.

Quum uero deinde & extenuata corpora, & obesa, seu carnosã excipere uidetur, oportuit fortem crassitiẽ interstinguere: quædam enim cum exilitate uenarum est, qualia ea corpora sunt quæ crassa ualde secundum naturam, dixit Hippocrates, atq; in his proculdubio uera est Auicennæ sententiã.

Quod uero addit, Caue ne fastiditũ phlebotomes: sed prolonga ipsum ad hoc ut fastidiũ eius digeratur. Videntur hæc quidem uerba esse Galeni, quum pluries dicit, Non esse mittendum sanguinem, nisi ubi ea quæ uel in

uentre sunt, uel in primis uenis, non sint concocta. Quod si hoc modo intelligit Auicenna, optime dicit, ne scilicet crudi humores in uenis ulterius trahantur: uerum signanda erat hæc ratio, nec toties isto libro istudmet repetendum fuerat. Quod si per fastidium, nausæam quandam, atque ad uomitum procliuatatem intelligat, non uideo quomodo omnino ueritatem habeat, plurimi enim ægri sunt, qui huiusmodi uitio laborantes, sanguinis missione postmodum melius quo ad uomitum, se habent. Verum tamen est Galenum eos qui ore uentris plurimum affliguntur, propter syncopen, quæ inde accidit, sanguinem mittere ueritum esse: quam rem tu subsequenter uerbis monstrare uidearis, quum de imbecillitate oris uentris meministi.

Suadet deinde Auicenna, quum primum sanguis missus est properandum illico esse, ut de sanguine quod reuolutum fuerit, restauretur. Sed si fuerit fortis, cum assatura inquit carnis, quoniam si digeritur dicit ipse, multum nutrit, et bene. Regula hæc admodum mihi suspecta est: neque enim quæ uacuata sunt corpora ad ea reficienda properare debemus, tum quia ut dicit, quoniam paulò imbecillior existit concoctrix uirtus, tum quia periculum imminet, ne cruda adhuc in uenas præ inopia trahantur. Quare satius duxerim, aut ptisanam aut eliquatas carnes ubi expediat, atque omnino quæ facilia concoctu sunt ægro exhibere: quo huiusmodi pericula fugiamus. Sed et si quis tua uerba ita absolute atque uniuersaliter prolata intelligat (tales enim solent disciplinarum propositiones esse, ut per se et in omnibus ueræ sint) etiam in acutis properabit ut nutriat, tuo scilicet confusus consilio. Quod

Quod quàm absurdum sit, alij uiderint.

Docet deinde nos conditiones quasdam bene exercende phlebotomiæ, atq; inter eas suadet primum non uno impetu fieri, dicens: Et ad summum melius est ut phlebotomiæ uices sint multæ. Quod quidem consilium non modo inutile est, uerum & damnosum: quando si eo modo facies, sanguinem quidem mittes, uerum multo minus ægrum iuuabis: quod & abunde Galenus docuit in libro qui de uenæ sectione inscribitur.

Quid est iterum quod deinde dicit, Et phlebotomia quum non est necessaria choleram rubeam ebullire facit? quum paulo ante iuuare eam in febribus dixerit, absq; eo quòd necessaria sit. Quum iterum pluribus modis dici queat, non necessaria, tu tamen uniuersaliter hoc accidere asseris: nescio ego quàm uere: erit enim non necessaria corpori omnino sano: erit & ægro quandoq; si parua ægritudine laboret, non necessaria. Nescio tamen cur omnino malum hoc insequi debeat, uenæ sectionem illam: ut bilem faciat efferuescere. Sed & de his supra aliàs mentio fuit.

De Melancholicis uero & Epilepticis dicis in hora qua solet somnus irrepere, media scilicet nocte, mittendum eis sanguinem esse, atq; oportere ut gladius acutus sit, atq; angustum uulnus, ne sanguinis multi nimius exitus accidat. Quamuis & hoc uniuersaliter bonum esse dicas, ubi iterare opus nō sit. Mihi uero scitu dignum uidetur, cur nam eam horam eligas, atq; ægro quietem tollas: quodcunq; enim pro causa asseratur, imaginariū proculdubio erit, ac facile. Galenus quoq; quamuis magna urgēte necessitate, in mittendo sanguine noctem non pertimescat,

mane tamen fieri suadet, nec quum de melancholicis uacuandis differit, aliquid huiusmodi docuit. Quæ uero addis de angusto uulnere, hanc uideris rationem reddere, ne inter dormiendum uulneris solutio accadat, ac exinde sanguinis profluvium: quasi non pluris faciendum sit, quod per angustum uulnus crassus sanguis minime uacuari queat, quod & tu alias dixisti. Quasi etiã non possit ministrorum diligentia huiusmodi periculo obuiã iri. Dicere etiam uniuersaliter hoc uerum esse in omnibus qui secundatione non egent, omnino falsum est, in plurimis enim febribus processu temporis crassescit sanguis, atq; ex angusto uulnere non nisi difficulter egreditur.

Hæc sunt uiri artis medicæ studiosi, quæ inter cætera multa adnotasse decreuimus, neq; enim ab initio ita Auicennæ uerba insectari cogitauimus, ut uel minutia omnes in censum uenirent: iam enim ad tædium usq; puto, huius hominis meminimus, ea uero quæ attingere uisum est, & Galeno, & ueritati, & sibi met quandoq; aperte dissentire uidentur. Scio tamen fore quosdam qui proterua quadam obstinentia, respondere enitantur, ac suis glossis, fulcimentisq; inanibus ea tueri: quæ omnia si quis prosequi uellet iam eorum instar & ipse sophistarum habitum indueret. Quanto satius est Galenum imitari, qui nullo pacto ueretur Hippocratem dimittere, atque ipsum erroris incusare quandoq;. Sed & nos iterum, non minus Galeno obuiam ibimus, siquando mens ipsius parum firma appareat: atque hoc puto, optimi uiri, & cui ipsum scire cordi sit, non autem inanis quædam gloria, officium esse.

Valete.

LEONARDI

GIACHINI MEDICI

GALENICI LIB.

BELLVS.

Cuius est scopus, quantum detrimenti bonis
literis afferat, omiffa ratione, aliorum
scriptis temere fubfcribere.

LEONARDVS GIA

CHINVS PETRO FRAN

CISCO PAVLO, ME

DICVS MEDICO,

SAL. P.

AEPE cum unà essemus, doctissime
 Paule, eorum curam ac diligentiam dete-
 stati sumus, qui adeo scriptorum quo-
 rundam nominibus se mancipant, ut ra-
 tiocinio omni posthabito, solis eorū au-
 toritatibus innitantur, his solis credant: hos enim stultissi-
 me credunt, quæ scripserint, haud quidem temere, uerum
 ratione ac longa experientia ductos, præcepisse: proinde
 uel leui eorum assertioni, habendam fidem. Asserebas tu
 multa hinc bonis artibus detrimenta oriri: Ac primū men-
 tis torporem quendam, atq; ignauiam parari: Sicuti enim
 exercitium corpora firmat, ac roborat, ita & ratiocina-
 tio crebra intellectum. Dehinc & simplicissimam quan-
 dam credulitatem inde gigni, quæ in multos tandem ducit
 errores. Siquis nāq; nullo delectu habito, quæ unusquisq;
 literis mandauit, non consulta ratione, credat: Si iterum
 unicuiq; qui se expertum asserat, facile concedat, pluri-
 mum tandem se falli comperiet. Oritur demum & ex ea-
 dem radice temerarius affectus quidam, quo eò insanie
 perueniunt homines, ut ueluti cæci nec uerum à falso, nec
 probabile à necessario satis interstinguant. Cuius culpæ
 haud uideo immunes esse nostri temporis literatos, quos
 appellant, præsertimq; Theologos: utpote quibus tan-
 tumodo

tummodo negotium est iurgiis, clamoribus, armis quoque
 (si per plebem liceret) hi quidem Scoti cuiusdam dicta
 defensare, alij Thomæ, alij alterius, prout cuique libido est.
 Hinc nos quoque eadem tetigit labes, tum in philosophia,
 tum in medica disciplina. Fœdarunt enim et nostros ani-
 mos suo contubernio monachi. Hinc tot tantaque ingenia
 in Auerrois cuiusdam cœno uolutata, purissimis relictis
 aquis, sibi adeo placuere, ut mera atque incorrupta ipsius
 barbarissima uerba, in delitijs haberent. Ego uero nescio
 quo afflatus numine, à studiorum meorum primordiis,
 horum curam aspernatus sum, utpote quàm longe à ue-
 ritate hominem auertere arbitrarer. Quo factum est, ut
 semper uile duxerim, ac rudi intellectu dignum, absque ra-
 tione procaci quadam temeritate, unicuique scriptori sub-
 scribere: atque in re medica præsertim, in qua nō modo ue-
 ritatis inquisitio, uerum et opus quaeritur. Neque ego is
 fuerim, qui omnino ueterum auctoritati detrahere uelim:
 sed qui nullum uetustate autorem fieri cēseam (quod qui-
 busdam placere uidetur) sed raris ingenij dotibus, firmis
 demonstrationibus, clarissimis inuentis fieri admiratione
 dignos homines, atque in autorum censum uti asciscantur,
 mereri: quales Hippocrates, Aristoteles, Galenus, Theo-
 phrastus extitere. Nos itaque nec Galeno uelut autore ute-
 mur, quod is pithia nobis oracula depromat, sed quia re-
 cta ratione ductus plurima inuenerit, plurima item uete-
 rum monumenta illustrarit. Quæ omnia postmodum ex-
 perientia comprobauit. Num igitur ea ratione, quod ue-
 tustatem sapiant, præcones quosdam in pretio habeam?
 Auicennam scilicet, Mesuem, Serapionem? Nequaquam.
 Quoniā

Quoniam eos neq; etiam recte exscribere, sed cuncta de-
honestare, demonstrationes peruertere, omnia mendis re-
plere uideas. Viderat hæc iam pridem Nicolaus Leonice-
nus, atq; Auicennæ errores multos detegere conatus: tan-
tum abest ut quippiam bonas artes iuuerit, quin potius
uelut insanum ludibrio habebant, ac ualere omnes sine-
bant, tanti est inter fatuos sapere. Accessit nostra ætate
Ambrosius Nolanus, quem satis laudasse haud potis est
nostræ, qui & aduersus barbariem, tum in philosophia,
tū in medicina acriter dimicauit. Nouissime uero Manar-
dus uir promptissimi ingenij, primum se in acie cōstituit,
pro bonis literis certaturus. Non minor & Academiam
nostram lubido tenet, quin potius spretis pecunijs & ci-
uili potentia, noctes diesq; huic negotio insistentes, tanta
(puto) effecimus, ut bonis literis & nos momenti nonni-
hil attulerimus. Vt igitur pro uirili cōmuni uoto satisfa-
ciam, dum alia & ea quidem maiora cudimus, Sta-
tui tibi, qui iamdiu in arena hac fortissime de-
certes, paucula quædā scribere, quibus
unicuiq; satis liqueat, quàm turpe
sit, ac perniciosum, ratione
neglecta solis autori-
tatibus inniti.

Vale.

ADVERSVS

MESSEM, ET VVLGARES
MEDICOS
OMNES.

Corpora nostra eadem ferre posse auxilia, quibus ueteres usi sunt, idq; cum ratione, tum experientia comprobari.

NOSTRAE tempestatis corpora uim fortium auxiliorum non ferre amplius, dudum non modo medicis, uerum uniuersae plebi confessum est. Medicis quidem, ut si qua possint, ab inscitia famam suam tueantur: cum magnos ac difficiles morbos uelut insanabiles relinquunt. Caeteris uero non aliter eorum usum formidantibus (ut qui medicorum uerbis perterriti sint) ac si quis Aconitum, aut Ixiam potui daret. Huius sententiae auctores sunt quidam nullius eruditionis uiri, quamquam et Euangelistae cognomentum adepti sint, nec secus ac prophetae coelitus missi, uulgo audiri soleant. Tanta est hominum stultitia, quibus semper mos est, externa admirari, atq; omni studio prosequi, propria uero ac familiaria despicere. Vide quem nam hominem sibi sectandum medici proponant. Hic cum totis uiribus atq; omni studio in rectam pharmacorum compositionem intendere, modum excogitauit subinde, quo simplicium medicamentorum uires reprimeret, roboraret ue, prout cuiq;
opus

opus erat. Verum tantum abest ut quippiam horum probe assequutus sit, ut primū nec medicamentorum, quæ sibi cōponenda statuit, ullam methodum, ullas'ue indicationes sibi proponat, adeo ut per insomnia, seu Deorū oracula reuelata putes. Quin nec uel minimā quoq; partē simplicium, quibus utendū erat, satis nouit. Porro ea ratione tantummodo, ipsum Euāgelistam extitisse noui, quod præconunciū'ue alienorum esset. Innitebatur miser Auicennæ, (nō aliter quā si Dolichis phaselisq; cucurbitā admo- ueres) cū Aloen uenas aperire psilliumq; interanea ignea habere, extimas uero partes, algentes diceret. Dum iterū hebenotrichum uentrem soluere indubitato assereret. De- mum quoscunq; errores forte fortuna inuenerat, gratis in suum exscribebat librū. Sed de his hætenus. Neq; enim is sum, qui candidissimū Manardi laborē, quem in hoc nebulone impendit, frustratū iri uelim. Itaq; ad id quod initio propositū erat, reuertamur. Hanc rem neq; experimēto, nec ratione compertam ait: uerum sibi petit iniurato cre- di, sola sui nominis autoritate fretus. Quanquam tametsi se expertum hoc diceret (succumbere inquam ualidis me- dicamentis nostrorum uires corporum, ac iam naturam longo confectā senio defecisse) haud scio profecto quan- ta sit huic adhibenda fides. Noui ego hominum mores (barbarorum præsertim) atq; ingenium. Quanta iterum sibi exposcat experientia noui, ac iudicium quod ea duce capiundum est. Non aduertebat his diebus bellus quidam senex, quiq; optimus medicus sua ætate habitus est, quā parce, quā caute, cuiuspiam experientiam iactasse oporteat. Quum enim sorte quadam de nigro ueratro mentio incidisset:

g

Nigrum hel-
leborum.

incidisset: Absit (inquit) ut unquam aliàs audeam nigrum helleborum cuiquam potui dare: eo quod semel inunctus capiti, uomitiones ualidas ciuisset. Num igitur eadem ratione & Mesues sua quæ dicit expertus est? Fortassis: pleraque enim falsò ab eo experta dici, compertum est. Nos igitur contra in medium afferemus, nostræ ætatis corpora, medicamentorum, quæ ipse formidolosa dicit, uim sine noxa ferre, dummodo probum nacta sint medicum: quiq; opportune morbo fieri obuiam sciat. Nam & nos nigro ueratro multos purgauimus, semperq; eo felicissime usi sumus, seu admixtis alijs, uel etiam solo in catapotias conformato. Nonnunquam etiam albo in ualidis corporibus, grauiq; morbo, qualis is est, quem modo Gallicum dicunt. Nam quid de Pithiusæ radice dicam? quid de Oleastello herba aut Daphnoide? Neq; enim horum omnium uis, magis nobis uerenda est, quam Galeno: qui comitiales multos, & pueros quoq; ueratro se sanasse innuit. Est autem puerilis ætas præ cæteris purgantibus pharmacis alienissima: ut quæ conuulsionibus facillime capiatur. At Galeni atq; Hippocratis tempestate, inquit Mesues, hoc facere licuit medicis, propter corporum robur. Qua in re uirum hunc lubens sciscitarer, unde nam huiusmodi imbecillitatem compererit, aut qua ratione id dicat: num ex heroum fortitudine hoc coniecit: num ex hominum in laboribus patientia? num olympicas ostendat uictorias? num athletas? Ridicula profecto, nec confutatione digna foret hæc ratio, apud eos præsertim, qui ueterum res gestas nostris cõferre sciât. Neq; enim aut militum fortitudine, aut æstus, frigoris, famisq; tolerantia, uel minimum cedunt. Adducet

puto

puto in medium uitæ longitudinem: ut quam imminui subinde uideat. Ego uero, siquidem ex historia tibi exempla quæras, nihilo minores uitas modo comperio: dum nulla sit ex regione uarietas: neq; enim Indos modo Italīs contulerim. Erāt Plinij tempestate, erant & multo antea Aristotelis, celebres ætates, siqui nonagesimum, aut centesimum annum attingerent: quam tamen metam, hodie plurimi transcendunt. Porro si iuxta temporis decursum uitæ decresceret terminus, profecto hoc circa mūdi æternitatem, aduersus Aristotelis sententiam demonstraret. Si enim ætatis imminutio temporis fluxui proportionē responderet, iam infinite modicam uitæ durationē extitisse, necesse foret. Quare proculdubio pro falso repudiandum est, id quod ab initio propositū fuit, nempe deteriora uiribus esse nostræ tempestatis corpora. Quam rem abunde nobiscum experientia nosti (ut nos quoq; aliquantisper experientiam ostentemus) ut qui præter cætera, quorum pauloante mentio fuit, & uenæ quoq; sectione abunda usi sumus, atq; id citra discrimen: quin & exactā illam uiuendi formulam, ueteribus quidem familiarem, neotericis uero neq; ipso nomine notam, instituiamus. Quo factum est, ut iam crises multæ appareant, ac uelut nouus naturæ ordo, ægris felicissime faueat. Cum antehac uel pharmacis ætitata, uel intempestiuo uictu impedita, nullas ostēderet, aut admodum raras, easq; non nisi in rusticis atq; infima plebe, ut qui nec pharmacorum multitudine, neq; ciborū aut potionum, fatigari, aut impediri quirent. Verum res hæc aliās monstrabitur. Nunc uero nouo insuper facto principio ad Auicennam me uerto.

Non bene suadere Auicennam sanguinis missionem partiendam esse neque probe nosse, quando semel totum, quando secus uacuassee expediat.

SAtius ducit Auicenna in febribus sanguinis missionē non uno impetu fieri totam, sed in partes diduci: atque hoc ea ratione, ut sanguis quidem uacuetur, corpus uero non admodum patiatur. Proinde et plurimu nostræ tempestatis medici hac ratione moti, atque huius hominis auctoritate, non nisi per eam, quam secundationem dicunt, sanguinem mittunt, ne scilicet ad quartam unciam deficiat aeger. Nam de mittēdi sanguinis quantitate, ne semel quidem unquam exemplum posuit: quo satis sciremus, quænam sit ea sanguinis detractio, quam adeo pertimescat: et quid nam in prima, quid in secunda detractioe auferre suadeat. Verum de mittēdi sanguinis quantitatis metâ, alias disputatio erit: nūc ad propositum scopum reuertamur. Si intellexerit noster Auicēna, seruandā esse in sanguine mittendo hanc regulam, eamque perutilem ægro esse (hoc enim uerba sua præseferre uidentur, quando ueluti sermonem claudens ait, Ad summum melius est ut phlebotomiæ uices sint multæ, quàm ut eius quantitas sit multa: sed et communis schola hanc uerborum sententiam opere quoque confirmat: nihilque est in sanguinem mittentium ore frequentius) tantum abest ut quippiam utile nobis proponat, ut neque uerum sit quod dicit, nec Galeno iterum, aut rationi consentaneum. Quin nec sibi met, ut qui alias horum immemor, uacuationem integram (nempe usque ad animi deliquium) suadeat, Quæ nimirum monstrant

strant nil firmum, nil ratione duce scripsisse eum, uerum phanaticorum more aliena loqui, sibi profecto nō intellecta. Quod igitur uerum non sit (præterquam casu aliquo ut mox dicemus) ipsa docet experientia: sed & Galenus multis monstrauit exemplis, & citas fieri & tutas sanitates, dum uires ualeant, ætas consentiat, sitq; morbus magnus, si affatim simulq; corpus uacuetur. Nec iterum ratio deest, quam pluries tetigit Galenus. In cōtrarium, inquit, statum agitur corpus celerrime refrigeratū. Febris nanq; calor est. Porro ea ratione resocillata natura, promptius ac celerius quæ reliqua sunt excernit, morbiq; solutionem aggreditur: ut Galeni exēpla declarant: quæ libro Therapeutices nono, posuit. Herus enim ilico (ut qui citra putredinem febriebat) seruus uero ad primam septimanā, febre liberatus est. Neq; id mirum, quoniam non sola uacuatio febres finit, quæ ex putredine sunt: inquit Galenus libro undecimo. Non igitur perpetuo uerum est detractio num numerum augēdum esse: uerum quum reuulsionem excogitamus, aut quum minus uires ualent, ita enim nos Galenus docuit. Quod autem reuulsio hoc exigat, ea est causa, quoniam scilicet assuescit natura illuc sanguinem transmittere, quum per tēporis interualla, quasi reuocata sæpius sanguinis quadā attractione, extiterit: ubi uero uires labant, poterūt intermedio detractiōnū spatio refici. Quare & tūc non ideo secūdo detrahimus, quò sic expediat magis, sed quoniā non omnia ita se habente ægro ad uotum peragi possunt: haud scilicet consentiente uirtute. Audi igitur Galenum rem hanc his uerbis declarātē, Cæterum ubi feruescentis sanguinis copia adest, acutissimam

Detractio quādo iteranda.

accendens febrem, subito ac simul uacuare expedit, uel ad animi deliquium usq; uirium modo inspecto robore. At nō negaret hoc (inquierent) Auicenna: uerum nos undiq; cautos reddidisse uoluit, ne forte imprudentes aliquando pro animi deliquio, mortē asciſcamus. Ego uero prius uelim ad prudentes uigilesq; medicos se uertere Auicennā, atq; ad eos loqui, quibus tametsi sanguinē ad deliquium usq; mittendū suadeat, uires tamen accurate cōsulent, ac iuxta earū robur uenæ sectionē molientur. Quod si postea hæc huiuscemodi dixisset, Cōsulo iterū minus exercitatos,

Limitatio dictio naturaq; minus prudētes medicos, adeo copiosam sanguinis missionē, si simul fiat, formidare, ut quibus minus perspectæ sint ægrotantis uires, recte atq; ex usu loquutus foret. Verum hoc uerba eius nō sonant, neq; in hanc sententiā apud nostrates medicos hætenus accepta sunt, sed uoluisse eum ex iterata sanguinis detractiōe eandē quidē utilitatē, minore tamen discrimine parari: quod nos negamus. Verum enimuero non modo in superioribus uerbis, quæ scilicet incēsum uenere, se nobis suspectum præstitit Auicēna, uerū ubi de putridarū curatiōe agēs, ita inquit: Et cōsiliū meū est, ut phlebotomia dimittatur quoad possibile est: sin autē, tūc multiplicatio numeri melior est multiplicatione quantitatis. Hæc enim aperte ostendunt huius extitisse sententiæ, atq; omnino ipsum mēdaciū arguunt.

Calidissimas febres uenæ sectiōe curādas aduersus Auicēnā, neq; insup timēdā esse bilis efferuescētiā, q demū morbi magni sint apud Galenū, quos pluries uenæ sectiōe ad animi usq; deliquiū, curat.

IN calidissimis febribus uenæ sectionem auersatur Auicenna, nosq; (ut sibi uidetur) utilissime admonet, ut qui magnum imminere periculum his sciat, siqui secus facere audeant. Sunt autem uerba ipsius eiusmodi: In febribus autem à minutione cauendum est, quæ uehementis sunt inflammationis. Quin et paulopost, (ne forte per somnium ea scripta putes) dum plurima excipit, quæ à muttèdo sanguine nos dehortantur, adiecit: Et si febris fortis inflammationis non fuerit, sanguis detrahatur: nec minus, acutis omnes excepisse eo uerbo uidetur, ubi ait, Et febris in suo motu non properet. Quod si rationem coniecisse liceat, qua sane permotus, hæc dixit, ea est proculdubio quam alibi innuit, Ne scilicet bilis efferveat: hic namq; feruor, et febre augebit: et symptomatis corpus afficiat. Quis igitur non contremuscat, audiens adeo elata atq; imperiosa uerba? Caue ne ægrum sanguinis missione ad alterum perducas uel scilicet ad bilis feruorem, uel omnino cruditatem. Cæterum quod nobis admodum dolendum: id est, parum nimis extitisse Auicennam, nobisq; incertum reliquisse, quis nam sit is terminus, præter quem in eiusmodi mala atque adeo graua pericula corruunt homines. Vidi enim ego medicos plerosque ex his, qui experientiam iactant, canos ostentant, se Aesculapios prædicant, nulla alia ratione permotos, quam quia ita dixit Auicenna, sanguifugos adeo, ut pluries, prius ægrum mori sinant, quam hoc auxilij afferant. Porro siquando (uel ut omnia tentasse, et nil opportunum dimisisse uideantur: uel si magna urgeat necessitas) sanguinem detrahunt, ne tunc quidem sextam unciam transcendunt,

dunt, ne scilicet huiusmodi pericula temere subeant, atq; interim dum incerta mala euitare cōtendunt, opportunus destitutus auxilijs deficit æger. Quare & non modicus nobis accreuit labor: (dico autem his qui frugiferas una sectamur Athenas, proiectis barbaris, de quibus siquādo dabitur scribendi occasio, non erit difficile monstrasse, ne ullum quidem doctrinarum genus uel leuiter attigisse) quum aduersus mala horum seminaria, pugnādum foret. Iamdiu enim incrementa susceperere, suos nacta cultores, qui adco imperitum uulgus, quo suam tuerentur inscientiam, atq; secordiam, sæpius uero & prauitatem, perterrefacere cœperunt, ut iam non sit amplius ueritati locus, eamq; auersentur plurimorū aures. Hanc enim esse assuetudinis uim dixit Aristoteles, ut ueritati quoq; præualeat. Cæterum ubi satis superq; Auicennæ sententiam declarauimus, superest ut ex Galeno, quædam in censum ueniāt: quo scilicet lucis comparatione, & cæcis quoq; innotescant tenebræ. Is itaq; primos nobis mittendi sanguinis scopos, morbi magnitudinem posuit, & uirium robur, unā & florentem ætatem. Quanquam ea quæ ab ætate sumitur indicatio, quæ item à corporis habitu, seu ambientis statu, haudquaquam prima ratione, sed uiribus mediantibus indicare uideantur, quas scilicet uel robustas esse, uel languere, uel facile lapsum iri demonstrant, qualis ætas puerorum est, & calidum ambiens. At quos nā (inquies) magnos morbos appellat Galenus? uiscerū inquam inflā-
 mationes, dolores ualidos, febres ardentissimas, uulnera quæ in articulis, atq; huiusmodi multa, quæ apud eum triplici genere cōprehendi possunt. Alij nanq; talē obtinent naturam,

Scopi mittendi
sanguinis.

Magni mor-
bi qui.

naturam, ut prima sui ratione magni sint, qualis comitialis morbus, aut attonitus. Alij iterū quoniā in sua specie incrementum susceperē, qualis febris ardens, aut magnus dolor. Alij tertio tales sunt, eo quod mēbrum aliquod ob-
sedere, quod principatum obtinet, aut principi alicui parti colligantiā habet, ita ut ea per cōsensum lēdatur, qualia uulnera neruorum, aut articulorum sunt. Hæc itaque omnia uacuationis indicia sunt, quoniam magni morbi genere continentur. Cū igitur ea uera sint, aliās tamen certiores adhuc nos reddidit Galenus, quando quo loco de uacuatione quæ ad deliquiū animi perducit, unā cū Hippocrate differeret, nullum maius aut præstantius se inuenisse auxilium ait in ardentissimis febribus, quàm si uenæ sectione ad deliquium usq; utaris. Quæ omnia satis consona ijs sunt, quæ alibi uel Hippocrates ipse, uel alius ea parte, ut Galenus testatur, Hippocratis nomine non indignus, dixerat, ubi de ardētibus febribus sermo haberetur: Acutas, inquit, egritudines uenæ sectione curato: naturā ipsam proculdubio imitatus, quæ plurimū sanguinis profusio ardentissimas febres sanet. Hæc itaq; cū incorrupta Galeni atq; Hippocratis mēs sit, quamq; non modo uerbis: uerum & opere sæpius ostendit. Quid tandē sibi uoluit amethodicus iste, dum se primum Galeni sagacissimū sectatorē pollicetur, demum aperte Galeno aduersatur? Qui tantū abest ut quū ægro abūde sanguinē mittit, bilis effervescentiā pertimescat, quin potius ecōtra, refrigerari, atq; inde naturæ robur addi & ratione, et experiētia cōprobat. Pudeat igitur tandē eos, quos in cœno barbarorum uolutari iuuat, taliū præceptorū, quanquàm nō eo no-

mine solum damnādi uideantur, quod eorū uerbis perter-
 riti generosa oīa auxilia omiserint: sed non minus quod
 unico calceo egros omnes induant, eandemq; sanguinis
 mensuram unicuiq; detrahāt, nulla habita distinctione aut
 morbi, aut ætatis, aut habitus corporis: quare quid tur-
 pius cōtingere potest, ijs præsertim, qui methodo aliqua
 mederi credūt: Verum nō est huius modo pertractādi lo-
 cus, neq; enim in uenæ sectione modo, hoc turpissimum er-
 rore notandi sunt: uerum & in unoquoq; auxilio ex his
 quibus ad sanitatem uti solent. Nunc uero ad Auicēnam
 reuertor: Qui siquidē incōsulto insciusq; Galeno contra-
 dicit, negligētiae, ne dicā ignorantiae culpādu merito est:
 ut qui in re adeo aperta à suo duce desciscat. Porro si hoc
 ita sibi uisum est, atq; hāc rei ueritatē esse credidit: saltem
 rationē aliquam addidisse oportuit, qua & nos quoq; eo
 errore leuaret. At ratio ea est (inques) quam & tu pau-
 lō ante annotasti: quoniā scilicet bilis efferuescentiā formi-
 det. Caterū ratiocinatio hęc oīno falsa uidetur suppose-
 re, sanguinē inquā inculpabilem uacuari uena secta, bilio-
 sum uero excrementum in uenis persistere: Auicenna itaq;
 ita animo cōcepisse uisus est, ut seorsum bilē, à sanguine
 cōsistere putaret: neq; enim aliter imaginari possumus al-
 terū sine altero uenæ sectione educi. At iuxta Galeni men-
 tē imò ueritatē ipsam, longe aliter se res habet: Si quando
 enim bilē putrescere aut in corpore dominari, audimus,
 certū est ab eo bilis uocabulū pro bilioso sanguine usurpa-
 ri. Atq; id bona ratiōe, neq; enim ullibi in corpore per se
 cōsistit, præterquam in fellea uesica: ni casu quopiā ab im-
 pultrice ui permota, aut in partē quāpiam decūbat (qua-
 lis her

Bilem putresce-
 re quid.

lis herpes est) seu ad cutim moueatur uniuersam, quod
istericis contingit, necnon in decretorio sudore. Quocir-
ca & Galenus cum ardentissimæ febris causam assignare
uellet, in libro de uenæ sectione, effervescentis sanguinis
copiâ, eam dixit accendere. Cum itaq; unâ sanguis bilisq;
cōsistât, nec nisi magno labore per naturâ secerni queât,
mirum est si secta uena simul quoque non exeat: erit itaq;
eadem adhuc humorum proportio, uerum effervescentia
multo minor, uacuato scilicet & calido sanguine. Cum
itaq; ratio falsa sit, oppositū quoq; experientia demōstra-
uit: quando, ut Galenus inquit, pro æstu refrigerium, pro
uigilijs totiusq; corporis inquietudine somnus irreperet:
necnō & biliosi excrementi deiectio, aut sudor. Obstabūt
fortasse aduersarij, ac dicent, eos quos ardens febris male
habet, haud ferre sanguinis missionem præterquàm raro,
si enim uerba ea consideres quibus quarto libro de acuto-
rum uictu ardentis febris, generationem cōplectitur Hip-
pocrates, uix fieri poterit, ut amplius eo modo affecto
ægro, sanguinem mittas, tunc inquit febrem ardentem
gigni, cum nimio æstu aut laboribus maximis, inanitæ ue-
næ biliosum ad sese succum attraxerint, qui quidem eo
tempore ex ambientis caliditate, multus etiam in extima
carne gignitur, ut ibi Galenus inquit. Innuat igitur hosce
& temperamento biliosos esse, atque sub æstus tempore
egrotare: quorum utrūq; sane uenæ sectionem prohibet:
illud quidem, quoniā eiusmodi corporis temperatura mi-
nus roboris obtinet: at æstas, quoniam corpus abunde dis-
soluit. Nos autem cum Galeno dicamus, continuam fe-
brem, ut quæ in omnibus, aut saltem magnis uasis pu-
trescent

Continua febris
robustorum est.

trescentium multitudinē habeat, non nisi robustis & boni habitus corporibus posse contingere. Ita enim libro ait Therapeutices x1. Continua febris bene habitū corporis ac calentis, propria est: quod scilicet, multo ac calido sanguine abundet, proinde & in florente ætate cōtingit plurimum, quod si demum corporis dissolutionem pertimescas, erit eo tempore unaquæq; indicatio pensanda, & quo ad magnitudinem, & quo ad dignitatem, quæadmodum multis locis Galenus fieri docuit, ac pro earū ui singula peragenda. Verum de indicantium uiribus ac dignitate libellum scripsimus in amicorum gratiam. Atq; hæc de ardenti febre ad Auicennam dicta sufficiant.

Largam sanguinis detractionem à principio fieri debere: & quantum in uenæ sectione febris putrida, ab ea quæ ex sola obstructione est, distet.

NEque hac minus ea quoque sententia explodenda est, qua consulit in febre quæ ex sanguine ortū habet, à principio parce sanguinem mitti: Cum uero concoctio adest, abunde. Sunt autem ipsius uerba eiusmodi: In febre autem sanguinea necesse ut euacuatio fiat, minutio ne nō superflua à principio: superflua uero, cum affuerit maturatio febris. Nimirum his consentiens quæ antea dixerat, in principio penitus phlebotomia dimittatur. Cum autem maturatio apparuerit, & ægritudo principii aut statum præterierit, siquidem necessaria sit, fieri poterit. Huius regulæ rationem reddere uisus est alibi, eodem capite ubi ait: Oportet ut sanguinis minutio minor fiat, cū febris putrida est, ut ad resoluendum febrem thesaurus relinquatur.

linquatur. Iterum quoq; ubi de putridarum curatione do-
cet, ac sanguinis missionis meminit, eamq; quoad potuit è
medio tulit: In eandem ferme sententiam uenit, cum ait:
Ex uacuato sanguine debilitatur uirtus in crisibus expe-
ctatis. Hæc ille. Ego uero uel in risum rapior, quandoque
hominis inconstantiam cōtemplatus, ac mecum ipse repu-
to, quanti referat in mala esse enutritum disciplina, ibiq;
cōsensuisse: adeo enim excæcari hominū mentes, ut ijs ac-
cidat quod dici de amantibus solet.

Amatorem nanq; amicæ

Turpia decipiunt cæcum uitia, aut etiam hæc

Delectant. En ismet qui modo hæc dixerat, paucis in-
terpositis, Galeni quoq; autoritate suadet studendum esse,
ut à morbi initijs uenam tundamus, properare nanq; mul-
to melius esse. Cur igitur si hæc uera sunt, abundam tamē
illam sanguinis missionem, haud quidem ab initio, uerum
cum iam concocti sunt humores, rite adhiberi asseris: atq;
hoc in febre sanguinea, cuius cum ex proposito curatio-
nem aggredereris libro scilicet quarto: quacunque hora
ægro occurras, uenam secari iubes, nec coctionem aliquā
expectandam dicis. Quis igitur modo conciliator nobis
cœlitus demittatur? quiq; tantum sibi laborem suscipiat?
neq; enim hoc aliud fuerit, quàm si mendacem immemorē
defensare stulte enitaris. Quocirca et onus hoc uelut in-
utile nostræ ætatis Theologis, seu eorū sectatoribus re-
linquendū censeo: dignius ducens uiro philosopho, eoq;
qui per Auerrois, Schoti, Thomæ, ac Gregorij nugamen-
ta euaserit, Galenicæ tandem ueritates firmas atque in-
uiolabiles prosequi, cæteraq; sophistis relinquere: qui uel
clamo

clamoribus saltē primas sibi partes arripiunt. Igitur Galenus lib. Therap. undecimo, in synochis omnibus sanguinem mitti iubet. atq; id ab initio morbi: priusquā scilicet putredo ualida uenas inuadat: nam si eo tēpore adeo ingrato onere naturam leues, ilico & quæ putrida sunt excernere aggredietur: semiputrida uero & quæ nonnihil uitij contraxerunt, cōcoquet, ac temperabit, quare & nutritioni adhuc non incommoda euadent. Quin & eo auxilio destitutos uix saluari posse ait, quocirca & seruo qui continentem febrem ex humorum putredine patiebatur, sanguinem mittit: haud equidem parce uti tu suades: uerum usq; ad animi defectum. Quoniā uero & aliās diximus, Solere Auicennā ex Galeno præcepta sibi assumere: plurimum tamen longe à Galeni mente abesse: idcirco uerba ipsius subiiciam, quæ & Auicennæ uerbis respondere uidentur. Porro ipse libro artis curatiuæ undecimo quo scilicet loco febres quas putredo gignit, his conferre uidetur, quas sola obstructio fecit, quæ ex humorum multitudine est. Magni referre inquit, siue hoc, siue illo modo laboret æger: ubi nāq; sola obstructio quæ ex redundantiā ortum habet ægrum opprimat, proculdubio à sanguinis missione curatio ordiēda est. Sin putredo adest, plurima pēsitasse oportet. Dicit itaq;: Etenim si neq; obstructio subesset, aut putredo, sed sola succorum redundantiā, protinus ad sanguinis missionem, pro naturæ suæ ratione se haberet. Tantum itaq; sanguinis in omni tū corporis temperamēto, tum regione, tum anni tēpore detrahi par erat, quātum supra naturalē habitum fuerat inauetus: uerū quoniā neq; putredo curari per sanguinis missionem

sionē potest, ut quæ alia exposcat auxilia, sicut prius monstratū est: neq; obstructio, reponi sanguinis aliquid ad curationis spaciū oportebit, quo minus intēpestiue nutrire cogamur. Ex his puto Auicennam quæcunq; paulò ante proposita sunt, sibi assumpsisse. Quantū uero & ab ipsa rei uatura, & à Galeni mēte absit, hinc disces. Voluit Galenus (quo nos ab omni culpa seruaret immunes, ne forte aliquādo paulo audentiores in sanguine mittendo simus) dehortantes quasdā indicationes proponere quales sunt, & æstuosus cœli status, et habitus corporis, mollis, laxus, gracilibus uenis, atq; omnino pauci sanguinis. Quū itaq; uel syrius ardet, uel æger putrida male habitus eiusmodi est, qualē descripsimus, timor est ne si sanguinem mittas, oīno dissoluatur. Quare alterum accidat, nempē aut ciba-
tione morbū augeri, aut ægrum ad morbi usq; solutionē, neutiquā perdurare. Neq; in uenæ sectione modo docet nos Galenus uires inspicere, uerum & in uictus ratione instituēda: ni enim ægroti uires probe cōiectaris, non minora profecto te manent incōmoda, quod scilicet aut intēpestiue cibasse cogamur, aut ad morbi finem non sufficiat æger. Quid igitur somniauit Auicenna primū quando in putrida omni, etiam quæ (apud eum) ex sanguine ortum habet, à principio diminuta quadam atq; exili sanguinis missione, utēdum asserit? neq; enim hoc uniuersaliter suadet Galenus, ut qui oppositum exēplo monstrarit. Seruum enim cum putredinis notis febrientem, ad deliquium animi perduxit, isq; ad primos acutorum criticos dies sanatus est. Quod si seruus eiusmodi habitu extitisset, qualē paulò ante describebat Galenus, profecto

fecto hanc curationis formulam minime fuisset aggressus. Quare quod Galenus casu quopiam uerum, atque obseruandum censet, tu inconsiderate nimis, ueluti uniuersale documētum, maximo hominū damno, proponis. Si enim demum uires ualeāt, etiam si à morbi initio ad deliquium animi, uenæ sectione ægrum continente febre habitū, perducas, nullo modo lædes, quin potius apprime iuuabis. Quod si putrida febris sit, uerum non ex earum genere, quæ septima aut quartadecima die finiri debeant, sanguinem parcius mittes, quo morbi longitudini æger sufficiat. Num igitur & cum coctio iam apparuerit uberius sanguinem mittet? atq; id cōplebit, quod in prima illa de tractione omissum est? Nequaquam: cocto enim iam humore, medicamentis opus est, quæ eum deponant, ubi natura minime tentet. Atqui hoc ita faciam (inquit) quoniā non amplius timor est ne æger ante morbi dissolutionem deficiat: itaq; nec uerebor modò largiorem sanguinis missionem. An salius fuerat uir præclare huiusmodi auxilio in tempore uti, uirium inspecto robore? Cū enim iam concoctio adest, minime ea tentanda sunt, neq; enim nos amplius morbi urget magnitudo, cum nullum instet periculum, si uires ualeant.

Non semper ad renutritiōē, famem expectandam, etiam insano corpore. Interim de famis generatione quædam aduersus Auic. Iterum sicca corpora minus humidis inedia ferre. Perperā item atque indistincte uinum biliosis tradi ab eo. De p̄uictu antiquorum non recte loquutum.

Quum

QVum mecum ipse confidero de esculentis ac pocu-
lentis inscriptum ab Auicenna caput, olim adeo ce-
lebre, uidere uideor profecto inconditam quandā, & tu-
multuantem turbam, cuiuscunq; sortis hominum, qualem
sepe seditione orta forū excipit, pueros, iuuenes senesq;
ac mulieres. Validos insuper atq; inualidos, nobiles et ple-
beios. Demum adeo dissectis membris hominum cœtū, ut
nec si tota die studiose enitaris, æque cōditionis (uel duos
quoq;) iungere ualeas. Audi amabo quæ primo ingressu
proponit. Qui inquit sanitatem uult custodire, uitet me-
dicamentosa cibaria. At quam nā obsecro sanitatem? Ma-
gna quippe est sanitatis latitudo. Quod si temperatū cor-
pus atq; in ætate florenti, sibi seruandum proponit: Pri-
mum quidem non erant hæc absq; præfatione dicenda,
seq; tēperatæ naturæ uictum instituire, dixisse oportuit:
Ne forte hæc uniuersim, ac cuicunq; corporis tēperamen-
to cōuenire quis credat. Quod & ita accidit. Nullus nan-
que medicorum est, qui singula hæc uniuersalia atq; uni-
cuiq; corpori communia esse non credat. Quasi huiusce-
modi uictus aliquis possit institui, ac non sit ex tempera-
mēto, ætate, & regione differentia? Porro quæ primo lo-
co proponit: innuere uidentur se temperati corporis ui-
ctus formulam inquirere, uerum quæ postmodum addit,
haud ita sentire uidentur. Quin potius quod de omnibus
ferè intemperati modis subsultim loquatur, nemo est qui
legēs ambigat. Cæterum ad ipsius documēta propius ac-
cedamus, ac primū de assumendi cibi hora cōsiderasse oc-
currit. Nō comedas inquit priusquā appetētia certa ac-
cedat. Quasi hoc certū atq; inuariabile signū existat, co-
h scilicet

scilicet tempore primum egere animans. Quæ quidem di-
 sta & si primo aspectu uera esse appareant, si tamen pau-
 lō acrius inspiciantur, nōnihil dubitationis habent. Quod
 ut melius innotescat, paucula de ipsius famis generatione
 addijciemus. Huic itaq; primo assensere omnes, oris scili-
 cet uentris hanc affectionem esse, uerum generationis eius
 non unus traditur modus. Barbari nanq; hoc atræ bilis of-
 ficiū esse cōmenti sunt, quæ os uentris petēs, astrictione
 sua uellicationem nonnullam causat, nempe qualem in lin-
 gua acida acerba ue producere solet, quēadmodū Theo-
 phrastus & Galenus docuere: sed & unusquisq; quoti-
 die experitur. Cæterum mihi dici uelim, quid nam primū
 mouens existat, quod statuto quodam ac certo periodo,
 (nempē quum renutritione eget corpus) atram bilem in
 uentrem cogat defluere, quo scilicet totius egestatē signi-
 ficet, atq; animans ad cibum capeffendum excitet. Neque
 enim quicquam in corpore transfundi per uenas, par est,
 ni trahatur, aut pellatur. Pulsio uero non certo quodā ac
 statuto tempore repetet, sed cū primum grauari membrum
 coeperit: quare accidet importune aliquādo fame corripī
 animal. Trahi uero multo faciliora sunt, quæ in primis ue-
 nis cōtinentur, atq; ipso iecinore. Porro qui famis causam
 quandā assignat: quæ morbosa esse potest, frigidi inquā
 atq; acescētis humoris occurfus, qualis in canina appeten-
 tia cōtingit: hic minus probe in medicina sentire uidetur.
 Quum præsertim uera adsit Aristotelis ac Galeni ratio-
 cinatio. Atq; hi quidem fatentur famē uellicationem quā-
 dam osculi uentris esse, quæ tunc primum accidat, quum
 inanitæ uenæ, ac proinde exugētes, uacuum omnino uentrē
 offer

offenderint. Quæ quidem suctio, ubi ad os ventris peruenit, nempe apprime sentiens, vi nervorum qui ad eum descendunt atq; ipsum contexunt, dolorem quendam gignit, ac molestum sensum, qui & non nisi assumpto cibo & potu, sedari potest. Quæ omnia adhuc abūde magis, in libro qui de symptomatum causis, inscribitur, posita sunt: ubi monstrat cum primum seu spontanea quadā inanitione, seu exercitio, aliaue huiusmodi causa, uacuatur sanguine uenæ: trahere ilico extimas à vicinis, atque has deinceps, donec ad eas, quæ ab ipso ventre ueluti à terra radices trahunt, suctio peruenit: quæ si uacuum eum offendant, conuellunt, ac torquent, atq; inde fames. Cū igitur hæc ita se habeant, uidendum modo est, num omnino uerum sit, id quod Auicenna tradit, nulli inquam cibū ex usu esse, priusquam fame scat. Hæc enim primum his aduersari uidentur, quæ Galenus in libello qui de naturalibus facultatibus inscribitur, dicebat, quum exemplo ostendere niteretur, unamquamq; particulam ex vicinis alimentum attrahere, si quidem egeat: quin & retrocessum quædam succorum fieri ad ipsum ventrem, cum uacuis extiterit. Imaginatur itaq; Galenus, atque id optime, uacuum ventrem ubi appositum sibi alimentum assumpserit, proximis uenis alimentum surripere: quod si ipsæ unæ cum locino re-nutrimto abundant, atque hinc negligentius custodiant, detineantq; , continget nullo modo interim animal famescere, utpote cui absque vi multa alimenti copia suppetat. Verum ubi Iecur iam inaniri cœperit, attrahenti quidem non amplius alimenti quod optimum est, sed biliosa quædam, ac saniosa excrementa dimittet.

Quo rursus fiet, ut malis succis repleatur uenter, atq; inde capitis dolor, & cordis morsus contingant. Non itaq; operæ precium fuerit famem eo casu expectasse, cum præsertim adsint & aliæ uacuitatis notæ, quas libro septimo Therapeuticae methodi prosequutus est, nempe ructus & uentris moles. Cæterum quod corpora multa sint quæ minus appetant quàm expediat, ut quæ bilioso admodum temperamento existunt, unusquisq; nouit. Verum ubi de inedia facile aut difficile ferentibus mentio incidit, consideranda sunt quæ dicit cum sicciores naturas humidioribus confert his uerbis: Corpora humida humiditate naturali, ueloci resolutioni idonea sunt, nec tantum famis tolerant, quantum sicca corpora. Neq; enim uideo quo nam pacto hæc ueritatem habeant. Siquidem enim in altera contrarietate sit paritas (nempe ea quæ calidi & frigidi est) prius tamen proculdubio gracilescunt, prius iterum uenæ concident in sicco per naturam corpore, quàm in humido. Quin & serius quoq; reficitur ac difficilius. Quare longæ inedia in eiusmodi corpore admodum medico suspectæ existunt. Quanto magis si utrobique calidum exuperet: Calida enim siccaq; corpora minime omnium famem ferre queunt, ut longius declarauit Galenus libro artis curatiuæ octauo, ubi aperte oppositum eius quod Auicenna docuit, ratione quoq; monstrauit. Omnium enim patiētissimum inedia temperamentum statuit, quod calido siccoq; maxime aduersatur, nempe frigidum atq; humidum: intermediæ uero temperaturas, quò plus frigidi humidique sibi asciuiſſent. Cæterum non ea ratione dūtaxat circa biliosas naturas peccat, quod eas plus humidis inedia ferre asſerat, uerum & quia dicit

cit

eit ijs uinū ex usu esse permaximo. Sunt autē uerba ipsius
 eiusmodi: Vinū præterea cholera rubea abundantibus con-
 fert, propterea quod eam urinā prouocādo expellit. Hæc
 enim falsitatis suspitionē non paruam præ se ferunt. Cre-
 det enim ex his quispiam & in biliosis quoq; uinum à te
 laudari. Quod tamen calidis naturis aduersissimum dixit
 Hippocrates. Porro si Galeni documenta hac parte nobis
 percensere uolebas, prius oportuit uir præclare, uinorum
 distinctione habita, nō quidem uniuersim ea laudare, sed
 ea solum quæ biliosis iuuamenta ea præstare possunt: id
 enim multo nobis utilius fuerit, quum aliās dū docere stu-
 des, maxime errores seras. Non ita Galenus quē te sectari
 par erat, hic nāq; cum pluribus locis, lōgius de uini differe-
 rentijs uiribusq; disputasset, aquoso uino, leuiq; astringe-
 ne prædito, has tribuit dotes, ut scilicet & ab aquæ uitijis
 recedat, & à uini noxis longe absit. Est autem hoc colo-
 re album, sapore austerū (ita enim leuiter astringēs apud
 Galenum audiendum est, nam acerbum postmodum id di-
 cemus, quod ualēter atq; iniocunde astringat, qualia &
 multa hodie gustamus, nā et austera uina, et acerba quoq;
 in precio sunt.) Hæc dixi iucūdiſſime Paule in homuncij
 illius gratiam, qui in Galenica disciplina se nemini secun-
 dum putat, quiq; nostræ tēpestatis medicis ferē oībus ur-
 bis nostræ, multo hominū dāno præfertur: meministi enim
 quo pacto austera uina ea esse asserat, quæ flaua calida
 fauces caputq; tētantia maxime sunt, quæq; hodie multi
 emūtur. Quū enim semel inuenisset nobile Sabinū à Gale-
 no austerū dici, At quæ nā (inquit) esse pōt in tenui atq;
 aquoso uino nobilitas? simul & Creticū degustans, quo
 h 3 ipsum

ipsum austerum esse cōtenderet, talem præ se ferebat uultum: qualē Vespasiano Cæsari extitisse historiæ tradūt.) Eiusmodi igitur uinum est quod biliosis ex usu esse Galenus uoluit, quod inquam oīno ut Hippocratis uerbo utar oligophorum est, ac frigidum, cuius dotes cum pluribus locis extollat Galenus, tum maxime in libro de tuenda ualitudine. Ad biliosa inquit excrementa mitiganda aut uacuanda ualde idoneum est, quum & bilis acrimoniā frangat, ac per urinam sudoresq; eijciat. Neutiquam silentio prætereundum uidetur, quod cum ueterum nobis parciatē pro exemplo proponeret Auicenna, eos non ciborum uarietate se implere consueuisse ait: uerum carnē solum mane gustare solitos, in cœna uero solum panem. En uerba ipsius: In tempore quoq; antiquo qui exercitabantur (magis ad mentē ipsius leges (puto) qui negociosam ducebant uitam) iam fugerūt ab hoc. Contenti enim erāt solius carnis esu in mane, & solius panis in cœna. O' utinā nobis modo accedat aliquis ex his qui eius animā sortiti sunt, qui, quos nā antiquos appellarit, exponat. Galeni enim ætate admodum immutatus erat uiuēdi modus ab eo qui Hippocratis. Verum multo adhuc magis Paulo Aegineta scribente quod & ipse de febribus agēs testatur. Sed qualiscūq; ea ætas extiterit, quæsiisse oportuit ubi nā adeo fatuā uiuendi formulā legerit aut audierit, ut pransuri rapaciū instar solas gustarent carnes, panē uero solū cœnaturi. Ego uero tantū abest ut credā aliquādo apud bene institutas urbes eo modo uictitari (siqua enim barbaræ gentes gerunt, non ea sunt quæ nos suo exēplo mouere queāt) ut neq; ad sanitatē tuendā cōducere arbitrer. Ex-

plofa

plosa enim iam diu eorum sententia est, qui plus cibi mane assumendum suadent, quo magis mirere quosdam huius hominis autoritate fretos, qui & antiquum illud uiuendi modum laudasse uidetur aduersus Galenum primum, mox & ueritatē ipsam, cōtrariū scriptis asserere, uerosq; ac Galenicos medicos etiam usq; ad conuitia incessere. Verum de his alias. Illud potius cōsiderandum erat, non bene ab eo Galeni uerba referri, de nutriente prout aduersus medicamentum diducitur: neq; enim unquam dulce excluderet Galenus, ni medicamentoſam quampiam qualitatem secum admixtam habeat, qualis in melle & cinnamomo est. Tu uero qui qualitates omnes præter insipidam à ratione cibi amoues, malua, blito, atq; atriplici, aut si qua alia insipidiora sunt merito eris alendus.

Tenuēs succos nō esse uacuationi ineptos, dum mobiles sint. Nec bene rationem nosse Auicennam, cur turgens humor uacuandus sit. Iterum aduersus eum de coctionis naturā uiribusq; nec medicum humores concoquere probe dici.

Verba principis Aboali: Humoris aut colerici digestio est, ut cōuersus à subtilitate fiat spissus, & aqua quidē frigida facit illud. Quanq̃ nulli dubium sit, nō esse plerūq; crudos humores ante coctionē mouēdos. Causam tamē, cur uetaret qñq; Hippocrates crudi humoris dimotionem, qñq; suaderet, nō uidit Auicēna. Nā si uidisset, neutiq̃ necessariū putasset medico, ut tenuēs humores crassiores reddat. Quo uidelicet magis sint naturæ aut medicamento obsequentes. Succos enim tenuiores pellentium

aut attrahentium uim frustrari ait. Cum igitur dixit Hippocrates turgentem humorem ab initio uacuari debere: hanc solam existere causam arbitratus est, quoniam scilicet eius prauitate accelerare cogamur: quia acutissimā accendit febrē, et timemus ne magnitudini morbi aeger succumbat. Quare et hanc medici operationem intempestiuā esse ait, ac ueluti coactam, quēadmodum si prater rationem aliquando cibare cogamur, hanc ille cum Hippocratis uerba exponeret. Erat tamē et altera multo magis efficax ratio, quam si uidiſſet, proculdubio minus multo errasset: ea est uacuandi facilitas, quæ et ex parte uacuandi humoris, nec non et impellentis naturæ se tenet. Quod enim mobile est, facilius diuelli trahiq; posse, quis est qui nesciat? Nam qui ex aduerso (inquit libro Aphorismorū quarto) iam in aliqua parte firmati sunt humores, haud amplius trahenti obediunt priusquam concoquantur: nam eo tempore et uincit iam natura, et secretionem molitur, quocirca eam adiuuantē sortimur. Cur igitur inquires turgente materia cum pulsu facilis sit, eam tamen natura non pellit? Verum medico opus est manū porrigente: Satis enim irritatur, neq; habet uti dicis ex parte pellendi humoris controuersiam. An turgentia ea atq; mobilitas, nil aliud est quā pulsio quædam humorum quæ nimirū accidit, dum ualidiora membra ad alia tradūt, hæc uero rursus ad alia, donec in aliquam partem decumbant, quæ uel per naturā uel ex morbo paulò minus roboris habet. Accidet autem forte fortuna et ad excretoria membra transfundi, atque sanari ægrum. Veruntamen non semper ita contingit, quoniam natura eo tempore, ueluti furijſ acti-

tata, haud

tata, haud probe motus suos instituere potest. Quare probe dixit Galenus, opus esse manum porrigente quopiam, atq; ad excretorios meatus dirigente. Cum igitur turgentes humores sua mobilitate, faciles uacuatu sint, mobiles uero sua tenuitate existant: Cur nam ab eo dictum est humoris tenuitatem uacuationi obsistere, atq; idcirco crassos fieri oportere, etiam frigidae potus? Ego uero Galenum obseruans, ubi de humoris preparatione meminit crassitiem duntaxat aut uisciditatem corrigi oportere audio. Illam quidem, eo quod crassus humor moui ineptus est, ac per angusta uenarum ora ferri nequit: hanc autem, quoniam quæ suo lentore adhæret, uelli haud facile possunt. Sunt tamen aliqua quæ fortè minus exercitatis negotium facerent. Ac primum id quod in destillationibus, & grauedinibus contingit. Quæ enim per nares expurgantur, si quidem tenuiora sint, nequicquam nititur natura sternutamentis expellere: quod si paulo crassiora fiant, facile fuerit. Quæ item screatu aut tussi educi solent, hoc idem commodi, aut incòmodi patiuntur. Quamobrem & tunc concoctam iam destillationem dicimus, quoties crassitudinis aliquid sibi asciuit, quoniam & expui facilius eo tempore potest. Dehinc si naturam ipsam, dum uitioso humori pellendo se accingit, crassiorem eum reddere cernimus (hoc enim cum in screatibus appareat, non minus tamen & in ea quæ in uenis fit coctione: ubi quæ ab initio tenuis urina extiterat, procedente mox tempore pinguior euadat, unà & quæ in ea pendent) cur non & medicus, eam imitatus, atq; eius operum diligens auxiliator, crassiores reddere enitetur tenues succos? Si

h 5   enim

enim ut Auicēna dicit humoris tenuitas ex usu foret, atq;
ea ratione facile pelleretur humor, cur non ilico expulsio-
nem moliatur natura? signum itaq; est quippiam aliud,
præter hæc exigere, quod operi faueat: hoc autem est conco-
ctio: concoctio uero ea est, ut quod tenue fuerit, crassum
fiat, quemadmodum res ipsa ex euentu demonstrat. Non
minus & Galenus huius sententiæ extitisse uidetur, cum
in eo libro, qui de constitutione medicatiuæ artis, inscri-
bitur, ait, Oportere medicum excessus omnes corrigere,
crassiora quidem tenuitate, tenuiora uero crassitudine. Ve-
rum adhæc in hūc sanè modum fiet satis. Quod enim pri-
mum de grauedine ac destillatione obijciunt, neutiquam
negandum est. Neq; enim crassitudine modo participare
debent, quæ sternutamento, aut tuſſi expellenda sunt, uerū
& uisciditate nonnulla, cuius rationem facile est uidere.
Cum enim ui aëris pelli debeat horū unumquodq;, expe-
dit ut lētore & crassitie materia participet, ne spiritu per-
mota difflet, ac cedat, quæ enim pelli debēt, aliqua etiā ex
parte opus est pellenti obſistere, non adeo tamen ut uio-
lentiſſime inhæreat, tunc enim mouētis aëris uim superaret.
Num igitur & uitiosi succi, qui in uenis est, pulsio, crassi-
tatem exigit huius exemplo? Nequaquam: neq; enim aëris
impulsu perficitur, uerū expultrice facultate, suis usa in-
strumentis: de quibus ubi de usu partiū differit Galenus,
satis sermo fuit. Quo igitur mobilior succus ac tenuior
extiterit, eo impelletur facilius, non sicut in catharro con-
tingebat. Porro quod de actione naturæ obijciebatur, hoc
modo dilues. Præſciri itaq; uelim, pellendos humores nō
unica ratione, in corpore reperiri, uerū uagari quādoq;,
atq;

atq; turgere, quandoq; uero in parte quapiam firmatos
quiescere, quæ etiam ueluti focus est febris. Sic igitur dice-
bat Hippocrates: Qua parte corporis sudor est, aut ca-
lor, ibi morbum esse significatur. Atq; hoc pluries accidere
dixit Galenus, quoniam plurima non turgent. Cum igitur hæc
ita se habeant, magni profecto interest, siue hoc, siue illo
modo uitiosi succi se habeant: si quidem enim mobiles sint,
purgari ilico poterunt: Sin autem quieti, fieri nequit, ut
aut natura, aut arte ante coctionem expurgetur. Ita enim
et Galenus ait: Quum humores mouentur, ac per corpus
feruntur, nondum in aliqua parte firmati, tunc ad eos expel-
lentos natura incitatur, et aliquo eget manu porrigen-
te, et hunc humorẽ motum ad alium ducere. Quum uero
in aliqua parte firmati fuerint, nullo modo mouere oportet,
scilicet antequam concoquantur: multa enim sequi in-
commoda, si quis dimouere tentarit, dixit Hippocrates. Non
igitur ibimus inficias, humores tenues si quidem aliquam par-
tem quieti obsederint, coctionem exigere, ut abijci a corpore
queant, uerum non ex eo ut crassiciẽ adipiscantur, quemadmodum
uoluit Auicenna (hanc etenim et attractiõis medicamentum, et
pulsiois naturæ obistere certum est: quã rem in sudoribus, atq;
urinæ maxime uidere est: quoniam quæ eiusmodi uis uacuatur,
per angustos meatus ferri debet) sed potius quatenus edo-
mati, ac naturæ obsequentes redditi: absq; molestia aut labo-
re multo ad conuenientia uacuationis loca mittantur, aut tra-
hantur. Quod si concocto iam humori accidat, ut paulo
crassior euadat (cuncta enim quæ a calido patiuntur euapo-
rante, scilicet humido tenui, aliquantulum crassescere uide-
mus) minime debuisti, ea de causa documentum afferre,
quod

quod scilicet tenuitas uacuationi obsistat, sitq; ex usu crassificies. Verum id potius expeti, coctionem scilicet, quæ nimirum crassiciē quampiam nequit effugere. Cum igitur hæc ita se habeant, nō leuiter culpandus nobis Auicenna uidetur, qui medicis suadeat, quo scilicet humores tenues concoquant, atq; expulsionī parent, ut frigidam ægris biliosis exhibeant, dum putrida laborant. Cum tamen prius quam humores concocti sint, eam omnino Galenus prohibeat, nisi res urgeat ualidissime, ut mox dicetur: Verum non modo ea ratione peccant nostri medici, quod Auicennæ obtemperantes, frigidā intempestiue exhibent ægris. Verum quod frigidas quoq; potestate potiones, imò et astringētes quoq; inuenere: quamobrem et granatorum succo potant, et astringentes fructus, quale omphacium est, seu aurea mala atq; eiusmodi multa in ægrorum perniciem. Quæ omnia ipsis ex Auicenna hereditario contingere, qui ubi febres quæ ex putredine curat, præsertim pestilentes, talia consulit. Quod uero postremo ex Galeni uerbis adiectum est, nulla ex parte dictis aduersatur, si quorsum ea dixerit, quis aduertat. Ibi namq; aperte, de ea artis parte sermonem habet, quæ sanitatem tuetur: optime itaq; præcipit, succos mediocritatem quandam seruare oportere, ita enim minime putrescent, naturæ chari, atq; utiles. Porro si crassi extiterint, extenuante uictu utendū, de quo abunde in libro de tuenda ualetudine scripsit: Sin tenues nimium, admixta nimirum sanie multa, seroso item aut bilioso excremento ea expurganda, uictusq; instituendus, quō minime huiuscemodi succos gignat. Num igitur et quū tenues succos à corpore abijcere in animo est, aut

est, aut semiputridos putredine expoliare, crassos reddere tentabimus? Minime: neq; enim coctio huiusmodi est, uerum alteratio quædam, ut mox dicemus. In plenũ aliud est uictum instituere, quo mediocris sanguis fiat, aliud uictiosum humorem expulsionem facilem reddere. Quod si dicant, Galenũ quoq; huiuscemodi auxiliorũ genere usum: quando in coli dolore, qui quidem ex acri ac mordẽte humore oriebatur, infundi per sedem suadet, quæ frigida potestate existunt, quale est opium, altercum, mandragora: quoniam, inquit, inter cætera commoda quæ ex his contingant, illud nimirum est, quod humorem tenuem cogunt, crassantq; ac uehementem calorem obtundunt. hæc ibi. Verum qui sic dubitat, sic opponit, neutiquam aduertisse uidetur Galenum ibi aduersus symptoma pugnare, neq; enim aut concoquere humorem, aut à corpore abijcere nititur, sed dolorem interim lenire, simul & doloris causam obtundere, nempe acritudinem, quod optime ea præstant. Vbi uero sæpius de coctione mentio incidit: dignum consideratione est, uidere, quàm inepte de ea sentiat Auicenna. Is itaq; cum sanationem putredinis, concoctionẽ dixisset libro quarto, eius naturam his uerbis declarat: Intentio in digerendo est æquare substantiam materiei, ita ut fiat præparata ad expulsionem facilem: Aequationem uero explanauit, dum inquit, Digestio in grossa est æquatio cum subtiliatione, In subtili cum ingrossatione. In cuius quidem rei notione, mirandum est uirum philosophũ, & quem in definitiua arte quippiam profecisse par sit, per ea quæ posteriora sunt, & consequentia definisse. Neq; enim aliud fuerit, coctionis naturam ita accepisse
quã

quàm si motum per id quod est calidum gignere, aut ræ-
rum facere definias. Porro uidetur coctionis uocabulum
quippiam prius, quod & causa sit, afferre: insequi uero
postmodum, ut ea quæ coctione elaborata sunt, facile excer-
natur. Dicet fortasse uti solent, digestionis uocabulo (quod
loco coctionis usurpat) eam actionem intelligere Auicennam,
quam suis auxilijs medicus efficit, proinde & aliam quoque
esse naturæ actionem, quam & coctionem medici dicere so-
lent: de qua sermo nobis modo non est. Cæterum pruden-
tes hos uiros (quorum studium est huiusmodi deliramen-
tatutari) mihi dixisse uelim, cur primum nomina confun-
dunt, ac coctionis uocabulum ei tribuunt, quod proculdu-
bio longe à coctione distat. Scimus nos reddere bonum me-
dicum succum uitiosum placidiorem, ac minus naturæ re-
bellem: quo facilius confici ac pelli queat, dum dissecat,
attenuat, detergit: sed & alijs quoque auxilijs, quæ quidem
eadem ratione, digestionis uocabulo comprehendenda erant,
qualia sunt alterationes omnes, quas uno uerbo putredi-
ni aduersari dixerat, tertio artis parue: quas etiam artis
curatiuæ libro undecimo abunde docet. Siquis tamen ex
his coctionem fieri dicat, nil aliud fuerit, quàm si mola-
rem lapidem, aut coquum, cibum coquere, ac conficere
dicamus. Sed ut ad Auicennam reuertamur, non decuit
profecto talem ac tantum medicum coctionis uim atque na-
turam ignorare, nec si nouit eam silentio præterijisse: quin
potius ignorantia arguendus est, ut qui eandem specie
actionem esse putarit, & quam primum natura ipsa ex-
ercet, & quam auxiliatrix medicina: quod hinc patet.
Cum enim putredinis sanatiuas causas doceret (quamuis
primas

primas & maximas dimittat) seorsum ab alijs digestionis
 meminit, his uerbis: Necesse est ut digeratur, aut uacue-
 tur. At nulla potest esse digestio quæ putredinem sanet,
 præter coctionem illam, quam natura molitur. Quod si
 ita se res habet, cur statim eam definit digestionem quæ à
 medico est. Præterea nisi digestionem uocabulum aliter
 subinde accipiat, atq; in continua æquiuatione uerse-
 tur, certum est, idem intellexisse eum, cum Hippocratis
 & Galeni uerba de digestionem ab eo dicta, referret, ac
 postmodum, cum digestionis definitionem posuit. Cum
 uero res hæc scitu digna existat, neq; à principe nostro
 Auicenna satis declaratum sit, quid coctionis uocabulo
 ueteres intelligant, seu quam uim habeat, adeo medicis ex-
 petita concoctio, operæ precium fuerit, quæ à Galeno su-
 per ea materia scripta sunt, breuibus transigere, ac pro ui-
 ribus enucleare. Est igitur coctio, alteratio ea quæ in hu- Coctio quid,
 mido fit, ab innato corporis calore, mixturam perficiens.
 Dico autem innato calore, quoniā ab eo prima est coctio-
 nis radix. Neq; enim alia ratione, extrinsecis calidis iuuari
 solet, nisi quatenus huic robur addunt. Atq; alia qui-
 dem qualitatis similitudine adaugent: alia uero emplasti-
 ca ui, qua ipsum digeri prohibent. Quod si concocta ipsa
 plurimam perfectionis differentiam sortiantur, hoc nimirum
 ex succi natura est. Alia enim ullatenus perfici ne-
 queunt. Alia iterum ita transmutantur, ut nutriendo cor-
 pori similia euadant. Sunt & quæ medio modo se habeant,
 ut quæ aliqua ex parte calidi actionem suscipiant, uerum
 omnino confici nequeant, propterea quod à putrescente
 calido, male habita sunt, Alia demum nutrimenti rationem,

Cruditās.
Putredo.

Pus.

non subterfugiunt, uerum sua natura difficilia sunt ut concoquantur. Primo itaq; genere putrescentia comprehenduntur, quæ quidem nulla ex parte corrigi queunt, uerū à corpore penitus abijcienda sunt. Postremo uero genere ea continentur, quæ quidem initio calidi actionem suscipiunt, non eam tamen qua perficiantur: atq; hæc nō æquidem putrescentia, sed cruda dicentur: Putredo nanq; corruptionē significat, cruditās uero coctionem imperfectā, quamuis cruditatis quoq; nomine, quandoq; putrescētia comprehendat Galenus: quæ mediam quandam naturam obtinent: ea nimirum sunt, quæ neq; omnino perfectam coctionem sortiri queunt, nec tamen cruda penitus, atq; actionis calidi expertia sunt. Hoc autem propterea euenit, quod humidum omnino alienum non est, ut uinci aliquo pacto nequeat: neq; iterum adeo familiare, ut perfectam alterationem suscipiat, quam & proprie coctionem dicimus: Cum enim iam in corruptionem tenderet, ac nutritioni minime foret idoneum, transmutatur in mediam quampiam naturam, eius scilicet quod omnino corruptum est, atq; eius quod corpori familiare efficitur. Pus itaq; sit à natiuo calore aliqua ex parte humidum obtinente, non autem omnino, propterea quod ab alieno calore corruptionem nonnullam susceperat. Quod si coctum iam pus existere dicimus: non quidem exactissimam illam coctionem intelligimus (nam & Aristoteles eam quæ in abscessibus accidit minus proprie coctionem appellari ait:) sed quia ab eo statu in quo prius constiterant alteratione facta, quoad scilicet fieri potuit bonitatis nonnihil acquiescere. Quæret itaq; quispiam non immerito,

vito, num aliquis corruptorum ordo corrigi queat, an penitus quæ ab externo calido quippiam passa sunt, innati caloris actionem frustrentur. Atqui his faciet satis Galenus ipse libro Aphorismorum secundo: ubi in hanc scripsit sententiam: Quemadmodum (inquit) acescete uino contingit quandoq; ut artis, aut naturæ beneficio ad pristinam redeat naturam, ita & si mox corruptio procedat, iam nō poterit amplius reuerti. Hoc & in sanguinis corruptione accidit, si quidem enim leuem adhuc susceperit, corrigi poterit, sicuti undecimo artis curatiuæ, docet Gal. Sin maiorem, neutiquam poterit omnino innati caloris actione superari, neq; iterum uim eius omni ex parte effugiet, atq; hoc est mediam nancisci naturam, qualis in pure est. Quod si demum penitus corruptus sit, iam nullo caloris nostri opere iuuari potest. Verum igitur est, quod initio proponebatur, unicam quidem esse innati caloris actionem, & qua cibos afficit, & qua putrescentes succos: Cæterum non unicum sortiri finem, propter afficiendi corporis dispositiones. Iam igitur manifesto apparet, & quid nam humores concoquat, & quid nam coctio sit: cur item multæ concoctorū differentie existāt. Nam & Hippocrates cum de pure loqueretur, Laudabile est (inquit) si minime liuens, nō foetidam, quasi & coctionis eius quæ in pus uertit, plurimæ sint differentie. Est autem coctionis proprium ut putredinem cessare faciat, ut Galenus dixit, ea nimirum ratione, quod cum semel innatus calor externum superauit, insequitur in excoquendo humido mediocritas quædam, qua & omni acritudine exuitur, simul & praua omni ac rebeli qualitate,

i quod

quod & in cibis accidit, quū probe cōficiuntur. Quamuis & quæ modo cōcocta sunt, nī citius abijciantur à corpore, processu temporis putrescant iterum, ut Galenus docuit. Quamobrem & quæ relinquuntur in morbis post iudicationem, recidiuas facere consueverunt.

Nō temere credendum absynthij succū uentri inimicum esse: deq; salsedine absynthij hallucinari Auicennam, atq; ex ipsius libro secundo pauca.

Absynthij succum uētri inimicum esse scribit Auicenna, sed & post eum Mesues, ut qui ipsum plurimū sectari soleat. Atq; hic quidem à Serapione, hic uero rursus à Dioscoride, qui capite de absynthio ita inquit: In potionibus tamen eum non probamus, stomacho enim nocet, & capitis dolores facit. Addiderunt hi causam, cur eiusmodi incommoda pariat: salsedinem, quam satis norunt, & uentri officere, & uomitum & aiunt ciere. Cæterum si ita se res habent, mirum profecto est, cur nō modo eum potui tradant, Auicenna & Mesues, sed quod amplius mirere, ad uentris uitia eo utuntur, succū nanq; absynthij appetentiam excitare aiunt. Hæc igitur acrius consideranti, non nihil suspicionis habent: neq; enim primum salsedo ea qualitas est, quam credamus nauseam uomitumq; ciere: proinde & uentri officere, quin potius ea quæ sale condiri solēt (salgama uocāt) gustui grata sunt, atq; in quotidiana mensa recepta: contra, quæ salis expertia sunt, insipida fere, atq; inolida, demum omnino gustui ingrata reperies. Porro esto sal nauseam ciens, ac uentri inimicum: num ea de causa absynthiū fugies, quod scilicet salsitudine

salsitudine abundet? Haud sanè: nam & si quispiã acrius
gustarit, amaritudinem, atq; astringentiam ualidam in eo
reperiet, atq; omni sui qualitate, uentri gratum, ni os ama-
rore torqueret. Tu'ne igitur (inquies) Dioscoridi obuiam
ire audebis? Ego uero neutiquam Dioscoridi obuiam ire
timuerim, dum Galenũ aliter sentientem uideam. Is itaq;
in libris simplicium pharmacorum de abrotano in hunc
modum scribit: Inimicum est stomacho abrotanum, &
seriphum: gratum uero absynthium. Nam amarũ omni-
fariam stomacho insensum est: austerum uero, & acerbũ,
atq; uniuersim astringens omne stomacho amicum. Ea
igitur est causa, cur hoc quidem uentri aduersetur, hoc
uero minus: non autem falsedo, quã absynthio inesse Me-
sues & Auicenna scripserunt: cum tamen falsus sapor non
nisi seripho proprius sit: neq; ea ratione uentri inimicum
eum esse asserat Galenus: sed quia amaritudinis multæ,
astrictionis uero paucae particeps existat. Cum igitur mul-
tis modis peccet ratiocinatio hæc, atq; idcirco nullam fi-
dem conclusioni faciat, multo satius fuerat Auicennæ,
experiri num huiusmodi incommoda pareret absynthij
succus: quàm ubi semel id scriptum inuenerat, ratione
quoq; cõfirmare uelle. Quod si fecisset, haud temere mul-
ta pronunciaisset, quale est quod apium capiti inimicũ sit,
quod radix pentaphyli perniciosa, quod ancusa ualidissi-
me menses cieat, atq; alia multa, quæ experientia falsa esse
monstrasset: neq; iterum difficile est in plurimis uidisse
erroris causam, atq; originem: plantarũ enim notitiæ im-
peritus, sæpius æquiuatione aliqua decipitur, quale est
quod de absynthio pauloante dicebat. Cum enim & serip-
i 2 phum

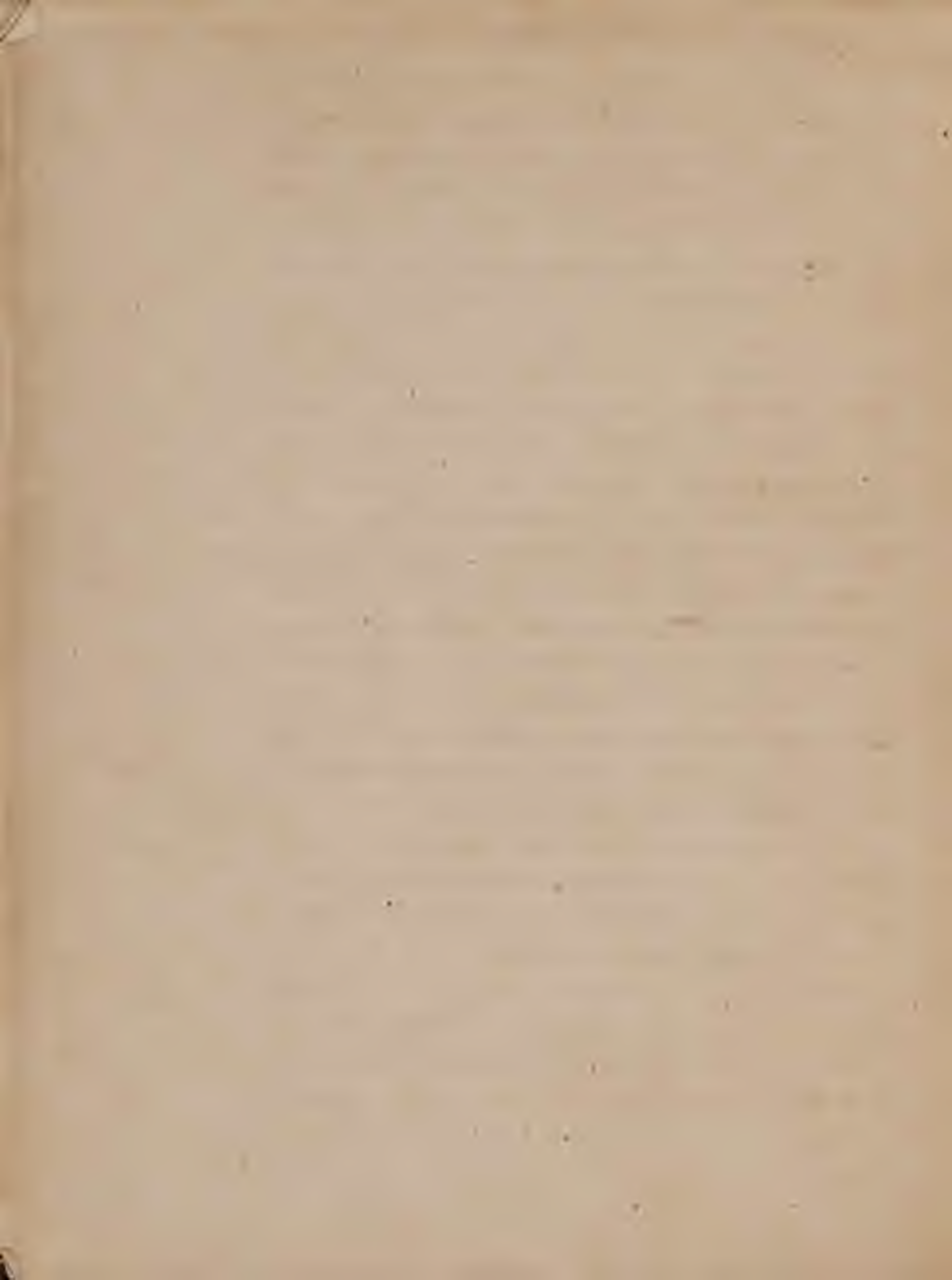
phum quoq; absynthiū dici soleat, hinc factum est, ut quā huic salsedinem Galenus tribuit, isti uniuersim ad absynthium transtulerint. Nam quod de pentaphyli radice ait, nullus est qui non uideat, a colchico transumptum esse, æquiuocatione quadam, quoniam scilicet tam colchicum quā pentaphylus, hermodactyli nomine censeretur: Verum non est modo nobis animus errores ipsius in simplicium medicamentorum uiribus aut natura annotare. Hoc unum tamen præterijisse nolim, quod initio secundi libri scribit, ubi summam medicamentorum uires enarrat. Vix enim fieri potest, ut a quopiam uel minimū medicinæ perito, dicatur carnis productiuam eam medicinam esse, quæ sanguinem superuenientem ulceri coagulet & exiccet: cū enim Galenus libro tertio, ac deinceps in curatiua methodo de his differeret, ne utiquam uoluit medicum quipiam per se operari, sed ueluti eum qui prohibentia longe amoueat: quamobrem & ea ratione carnem producere docet, si detergentibus & siccantibus modice utaris: tu uero imaginariis uim medicinæ esse, nō naturæ, quæ sanguinem ipsum influentem coagulet, atque in carnis speciem, ac consistentiam ducat. Verum hæc parum quoque in ea arte exercitatis nota erant: quamobrem non est cur de his loquamur amplius.

FINIS.

Accession no.

JFF

118

Author

Accademia fioren-
tina, Florence.

Opuscula adversus

Call no. Avicennam ...

1534.

Classics

Avicenna

